

บทที่ 4

ผลการวิจัย

โครงการย่อยที่ 1 การศึกษารวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน

กิจกรรมที่ 1 การสำรวจพืชท้องถิ่นและรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาความหลากหลายทางชีวภาพของพืช

สำรวจและรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้การใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นเพิ่มเติมใน 5 พื้นที่ ประกอบด้วย บ้านปางอาณาเขต (โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวาวี (แม่พริก)) บ้านห้วยโทน (โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ) บ้านห้วยข้าวลืบ (ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก) บ้านห้วยน้ำกิน (ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง) และบ้านขอบด้ง (สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง) โดยมีองค์ความรู้ด้านการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นในแต่ละชุมชน จำนวน 95, 173, 88, 169 และ 67 ชนิด ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 592 ชนิด (ในแต่ละพื้นที่อาจมีชนิดพืชที่ซ้ำกัน) ชนิดพืชท้องถิ่นที่โดดเด่น ได้แก่ น้อยหน่าเครือ กล้วยาบูแค ลิ้นจี่ มะขม ตีนตุ๊กตอย เลือดมังกร กฤษณา ตะไคร้ต้น รวงจืดแดง และ ปู่เต้าทิ้งไม้เท้า เป็นต้น ปัจจุบันองค์ความรู้การใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่น ได้รับการศึกษารวบรวมทั้งสิ้น 6,728 องค์ความรู้ จากพืช 1,262 ชนิด ใน 84 ชุมชน 10 ชาติพันธุ์

(1) พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวาวี (แม่พริก) ตำบลแม่พริก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ได้สำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนและรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์บริเวณครัวเรือน พื้นที่เกษตร และป่ารอบชุมชนเพิ่มเติมในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวาวี (แม่พริก) บ้านปางอาณาเขต หมู่ 6 ตำบลแม่พริก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายโดยพื้นที่ที่เดินสำรวจเป็นพื้นที่เส้นทางทำสวนเมี่ยงของเกษตรกร พื้นที่ป่าชุมชนและพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ระดับความสูงจากน้ำทะเล 700-1,000 เมตร โดยมีผู้รู้ในชุมชนซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นเป็นคนนำทางและให้ข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืช ได้แก่ 1) นายสวัสดิ์ แก้วนาง 2) นายไพโรจิตร์ จันท์เอ้ย 3) นายสมพงษ์ แตนศรี พบชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากพืช 57 ชนิด ทั้งเพื่อใช้เป็นสมุนไพร บริโภคเป็นอาหาร และใช้สอย แสดงดังตารางที่ 4-1

ตารางที่ 4-1 แสดงภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นบ้านปางอาณาเขตตำบลแม่พริก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
1	มะขวง	อาหาร	เครื่องเทศ กินกับยำหน่อไม้	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
2	มะขามป้อม	สมุนไพร	ผล กินแก้ไอ	
3	ไผ่หอบ	- อาหาร - ใช้สอย	- หน่อ นำไปประกอบอาหาร - ลำ ใช้จักตอกมัดเมี่ยง ทำรั้ว ทำราวตากผ้า	
4	กระท้อนป่า	อาหาร	ผลสุก ทานเป็นผลไม้	
5	มะขม	อาหาร	ผลแก่ ต้มทานเป็นของว่าง	
6	กูดก้อง	อาหาร	ยอดนำไปประกอบอาหาร	
7	ม้าแม่กำ	สมุนไพร	รากมีกลิ่นหอม ทั้งต้นนำไปต้มน้ำดื่ม/ดองเหล้า แก้ปวดหลัง ปวดเอว ช่วยเจริญอาหาร	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
8	หญ้าคอตุง	ใช้สอย	ใส่ในถังดองปลาร้า กั้นหนอนและแมลง	
9	หญ้าสามวัน	สมุนไพร	ทั้งต้น ต้มน้ำดื่ม แก้ไข้	
10	ไผ่หก	- อาหาร - ใช้สอย	- หน่อ นำไปประกอบอาหาร - ลำ ใช้จักตอก ทำเสารองเรือน	
11	มะแขว่น	อาหาร	เครื่องเทศ กินกับลาบ	
12	เปกล้าหลวง	สมุนไพร	ใบนำไปต้มให้หญิงอยู่ไฟ	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
13	ไผ่ไร่	อาหาร	หน่อ นำไปประกอบอาหาร	
14	ก้ง	ใช้สอย	ดอกก้งนำไปทำไม้กวาด	
15	ไม้ตีนนก	ใช้สอย	ไม้ ใช้ทำเสา	
16	กาสามปีก (มะโหกโตน)	สมุนไพร	รากต้มน้ำดื่ม/ดองเหล้า แก้เจ็บหลัง เจ็บเอว	
17	ไผ่บงป่า	- อาหาร - ใช้สอย	- หน่อ นำไปประกอบอาหาร - ลำ ใช้จักตอกไพคา ทำไม้หลัก ค้างผัก	
18	ต้นเปา	ใช้สอย	ไม้ ใช้ทำเสา	
19	หญ้าเมืองวาย (สาบเสือ)	สมุนไพร	ราก ต้มน้ำดื่ม แก้โรคกระเพาะ ไข้ ใช้ห้ามเลือด แผลสด	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
20	ไผ่ซางป่า	- อาหาร - ใช้สอย	- หน่อ นำไปประกอบอาหาร - ลำ ใช้สับฝาก ทำบ้าน ทำรั้ว ทำเสา	
21	ทะโล้	ใช้สอย	เนื้อไม้สีเหลือง ทำไม้แผ่น ทำเสา แต่คัน	
22	ไผ่ข้าวหลาม	ใช้สอย	ลำ ใช้ทำข้าวหลาม	
23	หญ้าคมบาง	สมุนไพร	ราก ต้มน้ำดื่ม แก้อาการ ปัสสาวะขัด	
24	เกล็ดปลาปรง	สมุนไพร	ราก นำมาต้มน้ำดื่มผสมมาแม่ก่าและแก้ฮากเหลือง ช่วยบำรุงกำลัง	
25	แก้ฮากเหลือง	สมุนไพร	ราก ต้มน้ำดื่ม/ดองเหล้า ช่วยบำรุงกำลัง	
26	ปานะ	อาหาร	สัตว์ กินเป็นผลไม้	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
27	ผักกาดดอย	อาหาร	ยอดและใบ กินกับน้ำพริก (กินสด)	
28	ชิงแมงดา	อาหาร	ใบ กินเป็นเครื่องเคียงแกงหน่อไม้	
29	หัวกำปิต	อาหาร	ดอก กินกับน้ำพริก	
30	มะหิงเม่น	สมุนไพร	ราก ต้มน้ำดื่ม แก้ปวดหลังปวดเอว	
31	เอื้องหมายนา	สมุนไพร	ใบ นำไปลนไฟ บีบเอาน้ำหยอดหู แก้น้ำหนวก	
32	ข้าป่า	อาหาร	หน่ออ่อน และหัว ใช้กินเป็นเครื่องเคียง มีรสชาติเผ็ด	
33	ชมอก	สมุนไพร	กินเนื้อในเมล็ด แก้กษะหายน้ำขุมคอ	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
34	โตไม่รู้ล้ม	สมุนไพร	ราก ต้มน้ำดื่ม/ดองเหล้า แก้เจ็บหลัง เจ็บเอว บำรุงกำลัง	
35	ไม้แฉะ	ใช้สอย	ไม้ใช้ทำเสาบ้าน	
36	ก่อแป้น	- อาหาร - ใช้สอย	- ผล ทานเป็นของว่าง - ไม้ ใช้ทำเสาบ้าน ไม้แผ่น	
37	หญ้าอีหุ้ม	สมุนไพร	ราก ต้มน้ำดื่ม ช่วยให้มีดลูกเข้าอู่	
38	มะเขือปู่	อาหาร	ผล นำไปเผาและเอามาตำทำน้ำพริก	
39	กวาวเครือขาว	ใช้สอย	เถา ใช้มัดลากต้นไม้	
40	ขยอม	ใช้สอย	ใช้เพาะเห็ดลม และใช้ทำบ้าน	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
41	ตาลเหลือง	สมุนไพร	ทั้งต้น นำมาต้มน้ำอาบ แก้ อาการตัวเหลือง	
42	ไม้ฮ้าง	- ใช้สอย - อาหาร	- ใช้เลี้ยงครั่ง - ผลสุก เป็นอาหารของสัตว์	
43	ส้มปี	อาหาร	ยอด กินกับน้ำพริกตาแดง	
44	ต้างหลวง	อาหาร	ดอก นำมาประกอบอาหาร	
45	ค้ำควดดำ (เนระพูสีไทย)	อาหาร	ใบ กินกับลาบ	
46	ผักเปื๋ยก	อาหาร	ใบนำไปประกอบอาหาร (ใส่ใน แกงปัส และกินกับน้ำพริกน้ำ ปู)	
47	ตองสาต	ใช้สอย	ใบ ใช้ห่อของ และรองถ้วย เมี่ยง	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
48	ส้มกุ้ง	- อาหาร - สมุนไพร	- ก้านใบนำไปประกอบอาหาร (ใส่จิ้มผักกาด) - ใบ ใช้ขัดมือ ทำให้มือสะอาด	
49	ลิงลาว	อาหาร	ดอก ใช้ประกอบอาหาร	
50	บอนผา	อาหาร	ใบอ่อน ใช้ประกอบอาหาร (แกงใส่หนึ่)	
51	เต่าร้าง	อาหาร	หน่อ ใช้ประกอบอาหาร	
52	ผักกูด	อาหาร	ยอด นำไปประกอบอาหาร	
53	มะเขือพวง	อาหาร	ผล นำไปประกอบอาหาร	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
54	ส้มป้าน	อาหาร	ใช้แทนมะนาว มีรสเปรี้ยว	
55	ตำว	อาหาร	หน่อ ใช้ประกอบอาหาร	
56	ผักหนาม	อาหาร	ยอด นำไปประกอบอาหาร	
57	เปกล้าเลือด	สมุนไพร	หัว ต้มน้ำดื่มกับข้าวเจ้า แก้ ริดสีดวงทวาร	

ภาพที่ 4-1 การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านปางอาณาเขต

(2)พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ บ้านห้วยโตน อ. บ่อเกลือ จ. น่าน
สำรวจพืชท้องถิ่นที่ชุมชนมีการนำมาใช้ประโยชน์เป็นอาหารและสมุนไพร บริเวณพื้นที่ป่ารอบ
ชุมชนและรอบครัวเรือนภายในชุมชนร่วมกับผู้รู้ของชุมชน จากการสำรวจพบพืชท้องถิ่นจำนวน 118 ชนิด
(ตารางที่ 4-2) เช่น ตะไคร้ต้น กรดน้ำ เครื่องเห่า ผักเบี้ยดิน ผักกูด มะเขาควย ร้างจืดแดง ผักชีล้อม ว่าน
ดักแด่ ฯลฯ แล้วนำมาทดสอบเพาะขยายพันธุ์ 20 ชนิด เช่น ตะไคร้ต้น กรดน้ำ กล้วยฤๅษี มะตะ เพกา ชะอม
โกศล ฯลฯ

ตารางที่ 4-2 พืชท้องถิ่นชุมชนบ้านห้วยโตนอ. บ่อเกลือ จ. น่าน

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
1		จะไคร้ต้น	ตะไคร้ต้น	<i>Litsea cubeba</i> (Lour.) Pers.	LAURACEAE	ผลสดและใบอ่อน นำมาตำน้ำพริก ใส่ แกง ผลแห้งนำมาตาก และใช้เป็นเครื่องเทศ
2		มะตูม	หนามไขกึ่ง	<i>Rubus ellipticus</i> Sm.	ROSACEAE	ผลสุกรับประทานเป็น ผลไม้
3		มะตูม	ไข่มุกหูลาบ จันทร์	<i>Rubus rugosus</i> Sm.	ROSACEAE	ผลสุกรับประทานเป็น ผลไม้

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
4		เอียงนา	เอื้องหมายนา	<i>Costus speciosus</i> (Koen.) Sm.	COSTACEAE	เหง้าต้มน้ำดื่ม ช่วยแก้ น้ำ บำรุงกำลัง และ ช่วยแก้โรคความดันต่ำ หน้ามืด
5		ผักพา	ปิงขาว	<i>Clerodendrum glandulosum</i> Lindl	LAMIACEAE	ยอดลาวกหรือนึ่งจิ้ม น้ำพริก เปลือกลำต้น ใช้เคี้ยวแทนหมาก
6		ดอกโจ้เครือ	รางจืดแดง หนามแดง	<i>Thunbergia coccinea</i> Wall. Ex D. Don	ACANTHACEAE	ใบ เถาต้มน้ำดื่มช่วย ขับสารพิษ
7		มะเขาวัว	มะเขาควย	<i>Dittoceras maculatum</i> Kerr	APOCYNACEAE	ผลนำมาดอง หรือ รับประทานสด ยาง จากผลสด ช่วยแก้ ท้องเสีย ช่วยบำรุง กำลังเพศชาย
8		ตักตักนก	ขนุนดิน กากหมากตา กัษี	<i>Balanophora fungosa</i> J. R. & G. Forst.	BALANOPHORACEAE	ใช้ตักนก (มีกลิ่นแรง)
9		แก้วแวก	มันแกว	<i>Pachyrhizus erosus</i> (L.) Urb.	FABACEAE หรือ LEGUMINOSAE	หัวใต้ดินรับประทาน เป็นผลไม้ ยอดอ่อน นำมาจิ้มน้ำพริก หัวใช้ ดองกับเหล้า มีรสขม ดื่มบำรุงกำลัง
10		ผักป้อมดิน	กรตน้ำ หญ้าน้ำขมิ้น วัน	<i>Scoparia dulcis</i> Linn.	PLANTAGINACEAE	ใบและยอดสดนำมา จิ้มน้ำพริกหรือกินกับ ลาบมีรสหวานหรือ นำมาตากแห้งทำชาชง น้ำดื่ม

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
11		ผักหนาม	ผักหนาม	<i>Lasia spinosa</i> (L.) Thwaites	ARACEAE	ต้นอ่อนนำมาลวกกิน กับน้ำพริก
12			ลิงลาว	<i>Aspidistra sutepensis</i> K.Laren	CONVALLARIA CEAE	ดอกนำมาลวกจิ้ม น้ำพริก ผัด แกง
13		หางเม่น	หญ้าเอ็นยิด ผักกาดน้ำ	<i>Plantago major</i> L.	PLANTAGINAC EAE	ต้นอ่อนรับประทาน เป็นผักสดหรือลวกจิ้ม น้ำพริก หรือนำมาตาก แห้งเป็นชาชงดื่ม
14		หวายหอม	หวาย	<i>Calamus</i> sp.	ARECACEAE	หน่ออ่อนนำมาตำหรือ แกง ดองจิ้ม น้ำพริก เนื้อ ใบ เมล็ด ต รับประทานได้
15			มหาหงส์ ดาเหิน (ขาว)	<i>Hedychium coronarium</i> J.Konig	ZINGIBERACEA E	หน่ออ่อนรับประทาน สดหรือลวกกับน้ำพริก
16			มหาหงส์ ดาเหิน (เหลือง)	<i>Hedychium</i> sp.	ZINGIBERACEA E	หน่อลวกกับน้ำพริก

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
17		มะกัลลิ่ง	มะกัลลิ่ง	<i>Hodgsonia heteroclita</i> (Roxb.) Hook. f. & Thomson	CUCURBITACEAE	เมล็ดนำมาเผาไฟแล้วต้มน้ำพริก เถาและใบนำมาลนไฟแล้วสุตควันช่วยรักษาโรคระบบทางเดินหายใจ
18		หญ้านกกระปี่	ผักปราบใบกว้าง	<i>Commelina bengalensis</i> L.	COMMELINACEAE	ยอดอ่อนนำมาจิ้ม น้ำพริก หรือแกงใส่เนื้อ
19		ผักแคต	ผักปราบใบใหญ่			ยอดอ่อนนำมาจิ้ม น้ำพริก หรือแกงใส่เนื้อ ผลรับประทานเป็นผลไม้ มีรสเย็นจืด
20		หน่อแล้ง				ดอกนำมาเผาและต้มน้ำพริก
21		เครือพวง				เถานำมาอมแก้ปวดฟัน
22		ไม้มยุ	ยมหอม	<i>Toona ciliata</i> M. Roem.	MELIACEAE	เนื้อไม้ นำมาสร้างบ้าน
23		ผักหอม				ใบนำมาแกง

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
24		ด้าง	ด้างหอม			ใบอ่อนกินกับลาบ หรือลวกจิ้มน้ำพริก
25		มะลั่ง				ผลคล้ายเกล็ดแต่เล็ก กว่ารับประทานได้
26		ผักหย่าง	เครืองูเห่า ผักแปมป่า	<i>Toddalia asiatica</i> (L.) Lam.	RUTACEAE	ใบและยอดอ่อนจิ้ม น้ำพริก
27		ชะม่อนเครือ	ส้มจี๋ ส้มกุ่ม	<i>Embelia ribes</i> Burm. f.	MYRSINACEAE	ใบนำมาลนไฟ ใส่เกลือ และนำมาอมเป็นเมี่ยง
28		ชมพูกา	ชมพูกา	<i>Bretschneidera sinensis</i> Hemsl.	BRETSCHNEID ERACEAE	ไม้ประดับ ออกดอก สวยงาม
29		หล้าไล่เดือน	ผักเบี้ยดิน	<i>Lobelia angulate</i> Forster	CAMPANULAC EAE	ยอดอ่อนหรือทั้งต้นกิน เป็นผักสด หรือนำมา จิ้ม น้ำพริก
30		ผักกูดดง	ผักกูด	<i>Diplazium esculentum</i> (Retz.) Sw.	ATHYRIACEAE	ยอดอ่อนนำมาผัด ยำ ลวกจิ้ม น้ำพริก

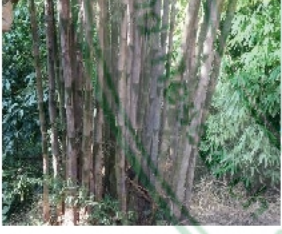
ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
31			บัวบกเขา			ยอดสดจิ้มน้ำพริก
32		ก๊วยก๊วย	กูดตัน	<i>Cyathea latebrosa</i> (Wall. Ex Hook.) Copel.	CYATHEACEAE	ไม้ประดับ
33		ผักแกงแคะ				ยอดอ่อนนำมาแกง หรือรับประทานสดจิ้ม น้ำพริก มีรสขม
34		จั่ง	ตำแย	<i>Girardinia diversifolia</i> (Link.) Friis	URTICACEAE	ใบและต้นมีพิษ หาก โดนผิว จะทำให้ปวด แสบปวดร้อน
35		มะนอด				ผลสุกรับประทานเป็น ผลไม้
36		จางจืด				ใบและกิ่งนำมาต้มน้ำ ดื่ม ช่วยขับสารพิษใน ร่างกาย
37		ก่อนูน				เมล็ดนำมาคั่ว รับประทานเป็นอาหาร

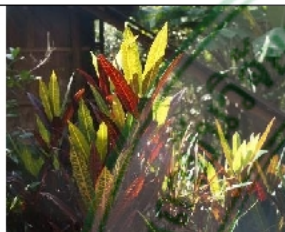
ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
38		แกงหอม	อบเชย	<i>Cinnamomum bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	LAURACEAE	เปลือกต้นใช้เป็นเครื่องเทศแต่งกลิ่น
39		หญ้าดำ / สาบดำ	สาบหมา	<i>Ageratina adenophora</i> (Spreng.) R. M. King & H. Rob.	ASTERACEAE	ใบ ชัยไล่แมลงสด ช่วยห้ามเลือด
40		ผักเผ็ด	ผักคราดหัวแหวน ผักเผ็ด	<i>Spilanthes labadicensis</i> Moore	ASTERACEAE	ดอกและใบอ่อน นำมาแกง
41			ไผ่บง	<i>Dendrocalamus brandisii</i> (Munro) Kurz	POACEAE	หน่อนำมาแกง
42			ไผ่ชาง	<i>Dendrocalamus strictus</i>	POACEAE	หน่อนำมาแกง
43		ต้นไฉ้	ห้อมช้าง	<i>Phlogacanthus curviflorus</i> Nees	ACANTHACEAE	กินน้ำหวานของกลีบดอก

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
44		มะเดื่อ	เดื่อหลวง	<i>Ficus oligodon</i> Miq.	MORACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
45		บุก	จี่บุก	<i>Amomum</i> sp.	ZINGIBERACEAE	หน่อกินกับน้ำพริก
46		กล้วยไข่	กล้วย	<i>Musa</i> sp. (L.)	MUSACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
47		มักคาดา / มะแก้ว	ฝรั่งจีน	<i>Psidium guajava</i> Linn.	MYRTACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
48		มะหนูน	ขนุน	<i>Artocarpus heterophyllus</i> Lam.	MORACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
49		มันตัน	มันสำปะหลัง	<i>Manihot esculenta</i> Crantz	EUPHORBIACEAE	หัวนำมาทำอาหาร ยอดลวกกินกับน้ำพริก

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
50		มันแกว	มันเทศ	<i>Ipomoea batatas</i> (L.) Lam.	CONVOLVULACEAE	หัวนำมาเผากิน ยอดอ่อนนำไปประกอบอาหาร
51		เดย	เดยหอม	<i>Pandanus amaryllifolius</i> Roxb.	PANDANACEAE	ใบต้มกับน้ำดื่ม
52		หม่อน	หม่อนไหม	<i>Morus alba</i> L.	MORACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
53		ไม้เต็น	ลำพูป่า ดุ่มเต็น	<i>Duabanga grandiflora</i> (Roxb. ex DC.) Walp.	SONNERATIACEAE	ลำต้นและกิ่งใช้เป็นไม้พิน ผลอ่อนกินกับน้ำพริก
54		ดอกคูณ	อุนบ้าน	<i>Sambucus simpsonii</i> Rehd.	CAPRIFOLIACEAE	ปลูกประดับ
55		ผักหนาม / หอมป้อม เปื้อ	ผักชีฝรั่ง	<i>Eryngium foetidum</i> L.	APIACEAE	ใบนำมาใส่แกงช่วยดับกลิ่นคาว

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
56			หางสิงห์	<i>Huperzia squarrosa</i>	LYCOPODIACEAE	ปลูกประดับ
57		ยาสูบ	ยาสูบผี	<i>Nicotiana tabacum</i> L.		ใบยี้ทำกันทา
58		หญ้าโตมขัด	หญ้าขัดใบยาว	<i>Sida acuta</i> Burm. f.	MALVACEAE	ใช้ลำต้นและกิ่งมามัดเข้าด้วยกันทำเป็นไม้กวาด สำหรับกวาดบ้านและพื้น
59			ขิง	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	ZINGIBERACEAE	เหง้านำมาประกอบอาหาร
60		ผักกูด	ผักกูด	<i>Diplazium esculentum</i> (Retz.) Sw.	ATHYRIACEAE	ยอดและใบอ่อนนำมาแกง
61		ผักหะ	ชะอม	<i>Acacia pennata</i> (L.) Willd.	FABACEAE	ยอดและใบอ่อนนำมาแกง
62		มะพลอด	สลอดเถา	<i>Elaeagnus latifolia</i> L.	ELAEAGNACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
63		เมี่ยง	ชาเมี่ยง	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze	THEACEAE	ใบนำมานึ่งทำเมี่ยง
64			ไผ่เหี้ยะ	<i>Schizostachyum virgatum</i> (Munro) H.B.Naithani & Bennet	POACEAE	หน่อนำมาแกง
65			ส้มโอ	<i>Citrus maxima</i> (Burm.) Merr.	RUTACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
66			ตำว	<i>Arenga pinnata</i> (Wurmb) Merr.	ARECACEAE	เมล็ดนำมาทำขนมหวาน
67			ไผ่รวก	<i>Thyrsostachys siamensis</i> Gamble	POACEAE	หน่ออ่อนเป็นอาหาร ลำต้นใช้ทำด้าม อุปกรณ์การเกษตร
68		มะยี่น	มะนาวเทศ เลม่อน	<i>Citrus limon</i> (L.) Osbeck	RUTACEAE	ผลใช้ปรุงอาหารช่วย ให้มีรสชาติเปรี้ยว

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
69		มะขะหนัด	สับปะรด	<i>Ananas comosus</i> (L.) Merr.	BROMELIACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
70			โกศล	<i>Codiaeum variegatum</i> Blume	EUPHORBIACEAE	ใบนำมาประกอบอาหาร
71		บะแคว้งขม	มะแว้งต้น	<i>Solanum indicum</i> L.	SOLANACEAE	ผลนำมาประกอบอาหาร
72		หมกนม	เสาวรส	<i>Passiflora edulis</i> Sims	PASSIFLORACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
73		กะเพรา	กะเพรา	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	LABIATAE	ใบนำมาประกอบอาหาร
74		บะเดือย	เดือย	<i>Coix lachrymal-jobi</i> L. var. <i>lacryma-jobi</i>	POACEAE	เมล็ดกินได้

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
75		หมักฮี้	มะระหวาน	<i>Sechium edule</i> (Jacq) Swartz.	CUCURBITACEAE	ผลและยอดนำมาประกอบอาหาร
76			อ้อยดำ	<i>Saccharum officinarum</i> L.	POACEAE	ลำต้นนำมาประทาน
77			ผักหวานบ้าน	<i>Sauropus androgynus</i> (L.) Merr.	EUPHOBIACEAE	ยอดและใบอ่อนนำมาแกง
78			ข่า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	ZINGIBERACEAE	เหง้านำมาประกอบอาหาร
79		ผักอียอ	พญาอ เสลดพังพอน ตัวเมีย	<i>Clinacanthus nutans</i> (Burm.f.) Lindau	ACANTHACEAE	ใบใส่แกงแค แกงหน่อ
80			มะพร้าว	<i>Cocos nucifera</i> L.	ARECACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
81		มะก้วยเตต	มะละกอ	<i>Carica papaya</i> L.	CARICACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
82		ฟักแป้น	ฟักทอง	<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne	CUCURBITACEAE	ผลและยอดนำมาประกอบอาหาร
83			เผือก	<i>Colocasia esculenta</i> (L.) Schott	ARACEAE	หัวนำมาประกอบอาหาร
84			บอน			ก้านใบนำมาแกง
85			ตุน			ก้านใบนำมาแกง
86		มันจั่ว	มันแกว	<i>Pachyrhizus chyrhizus</i> (L.) Urb.	PAPILIONACEAE	หัวนำมารับประทานสด

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
87		ก้อมก้อ	แมงลัก	<i>Ocimum americanum</i> (L.)	LAMIACEAE	ใบนำมาประกอบอาหาร
88			พริกขี้หนู	<i>Capsicum annuum</i> L.	SOLANACEAE	ผลนำมาประกอบอาหาร
89			พริกขี้ฟ้า	<i>Capsicum annuum</i> L.	SOLANACEAE	ผลนำมาประกอบอาหาร
90			มะเขือม่วง	<i>Solanum melongena</i> L.	SOLANACEAE	ผลนำมาประกอบอาหาร
91		มะเขือขม	มะเขือขม	<i>Solanum</i> sp.	SOLANACEAE	ผลนำมาประกอบอาหาร
92		มะเขือแจ้	มะเขือขื่น	<i>Solanum capsicoides</i> All.	SOLANACEAE	ผลนำมาประกอบอาหาร
93		มะแขว่น	กำจัดต้น	<i>Zanthoxylum rhetsa</i> (Roxb.) DC.	RUTACEAE	ผลนำมาประกอบอาหาร

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
94			มะม่วง	<i>Mangifera indica</i> L.	ANACARDIACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
95			มะไฟ	<i>Baccaurea ramiflora</i> Lour.	PHYLLANTHACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
96			ชมพู่	<i>Syzygium jambos</i> (L.) Alston	MYRTACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
97		บะห้	หว่า	<i>Syzygium cumini</i> (L.) Skeels	MYRTACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
98		กาแฟ	กาแฟอาราบิก้า	<i>Coffea arabica</i> L.	RUBIACEAE	ผลนำมาทำเครื่องดื่ม
99		ผักแปม	ผักแปม	<i>Eleutherococcus trifolius</i> (L.) S.Y.Hu	ARALIACEAE	ยอดและใบ กินกับลาบ
100			ผักชีล้อม เหียนแกลบ	<i>Foeniculum vulgare</i> Miller	APIACEAE	ใบนำมาประกอบอาหาร

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
101		มะม่วง	พีช , ท้อ	<i>Prunus persica</i> (L.) Batsch	ROSACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
102		จักโคทม	ตะไคร้หอม	<i>Cymbopogon nardus</i> (Linn.) Rendle	POACEAE	ขยี้ก้านและใบตากแห้ง
103			เสี้ยวดอกขาว	<i>Bauhinia variegata</i> L.	FABACEAE หรือ LEGUMINOSAE	ยอดอ่อนนำมาประกอบอาหาร เมล็ดนำมาคั่วแล้วดำน้าพริกหรือกินเล่น
104			มะยม	<i>Phyllanthus acidus</i> (L.) Skeels	EUPHORBIACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
105		พลู	พลู	<i>Piper betle</i> Linn.	PIPERACEAE	ใบกินกับหมาก
106		ต้นป่าน	ไขปลาคา	<i>Debregeasia longifolia</i> (Burm.f.) Wedd.	URTICACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
107		ผักแว่น				ยอดอ่อนลวกจิ้ม น้ำพริก (ดอกเหลืองคล้ายขี้เหล็ก)

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
108		ฟักป่า				ยอดอ่อน ลวกจิ้ม น้ำพริก
109		กล้วยงา				ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
110		ผักแค	ข้าพลู	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb. Ex Hunter	PIPERACEAE	ใบนำมาประกอบอาหาร
111		ผักแคขึ้นก	ข้าพลู	<i>Piper sp.</i>	PIPERACEAE	ใบนำมาประกอบอาหาร
112		เคียง	เต่าร้าง	<i>Caryota mitis</i> Lour.	ARECACEAE	หน่ออ่อนนำมาแกง
113		บะต๋อง	กระทอน	<i>Sandoricum koetjape</i> (Burm.f.) Merr.	MELIACEAE	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้

ลำดับ	รูป	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การใช้ประโยชน์
114		งามอน	งาขี้ม่อน	<i>Perilla frutescens</i> (Linn.) Britt	LAMICACE	เมล็ดนำมาประกอบอาหาร
115			ชมจันทร์	<i>Ipomoea alba</i> L.	CONVOLVULACEAE	ดอก นำมาผัด หรือ ลวกจิ้ม น้ำพริก เป็นยา ระบายอ่อนๆ
116		หญ้ารอย หนึ่ง				
117			ว่านดักแด้	<i>Stachliothus campanulatus</i> Kuntze	ZINGIBERACEAE	เหง้ากินสด ช่วยขับลม
118		หญ้าวาย	สาบเสือ	<i>Chromolaena odorata</i> (L.) R.M.King & H. Rob.	ASTERACEAE หรือ COMPOSITAE	ใบ ชี้พอกแผลสดช่วยห้ามเลือดได้

(3) พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง (บ้านห้วยน้ำกั้น) ตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ได้สำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนและรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์บริเวณครัวเรือน พื้นที่เกษตร และป่ารอบชุมชนเพิ่มเติมในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง บ้านห้วยน้ำกั้น หมู่ 13 ตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ในบริเวณรอบชุมชน มีการใช้ประโยชน์พืช จำนวน 48 ชนิด แสดงดังตารางที่ 4-3 ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกภายในสวนหลังบ้านเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในครัวเรือน และได้เดินสำรวจพืชท้องถิ่นในพื้นที่เส้นทางทำสวนเมี่ยงของเกษตรกร พื้นที่ป่าชุมชน และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ติดกับพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติขุนแจ ระดับความสูงจากน้ำทะเล ตั้งแต่ 1,150- 1,500 เมตรโดยมีผู้รู้ท้องถิ่น ได้แก่ นายธนวัฒน์ สีนมูล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำทาง สำรวจความหลากหลายพืช และการใช้ประโยชน์ จำนวน 84 ชนิด ทั้งนำมาเป็นพืชสมุนไพร พืชอาหารและไม่ใช้สอย แสดงดังตารางที่ 4-4

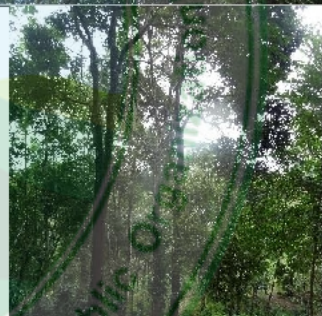
ตารางที่ 4-3 พืชท้องถิ่นในครัวเรือนบริเวณรอบชุมชนบ้านห้วยน้ำกั้น ตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ลำดับ	พืชอาหาร	พืชสมุนไพร
1	ชิง	ว่านหางจระเข้
2	มะเขือขื่น	เลื่อมังกร
3	โหระพา	ค้ำคาวดำ
4	กะเพรา	พลู
5	ผักชีฝรั่ง	หนุมนั่งแท่น
6	ผักกาด	หญ้าเอ็นยืด
7	ผักไผ่	ผักคราดหัวแหวน
8	ต้นหอม	หนาด
9	กอมก้อเมือง	เอื้องหมายนา
10	ผักชี	ว่านหรีอก
11	ถั่วฝักยาว	เสลดพังพอนตัวผู้
12	พริก	เสลดพังพอนตัวเมีย
13	มะละกอ	โสม
14	ผักแปม	เหงือกปลาหมอ
15	ข่าป่า	
16	ข่าเมี่ยง	
17	มะเขือเครือ	
18	ผักสลัด	
19	ดาวทอง	
20	ตะไคร้	
21	หมากผู้	
22	มะเขือ	
23	สระแหน่	
24	ผักหวานบ้าน	
25	ผักเหือด	
26	ลิงลาว	
27	ส้มโอ	
28	ขนุน	
29	ถั่วพู	
30	ข้าวปลู	
31	ตำ	
32	เพี้ยฟาน	
33	ผักเสี้ยว	
34	ตุน	

ลำดับ	พืชอาหาร	พืชสมุนไพร
35	มะขม	
36	โกศล	
37	อ้อย	
38	ผักชีลาว	
39	มะกิ้ง	
40	ขมิ้น	
41	คะน้า	
42	หอมชู	
43	ขึ้นฉ่าย	
44	เลืบครุฑ	
45	มะยม	
46	กระถิน	
47	ผักติ้ว	
48	มะระขี้นก	

ตารางที่ 4-4 แสดงภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นบ้านห้วยน้ำกิน ตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
1	หญ้ารูปร่าง	สมุนไพร	ทั้งต้นไม่รวมราก สมหรือต้มน้ำดื่ม ช่วยให้มีดลูกเข้าอู่	
2	ผักหวานดง	อาหาร	ยอดอ่อน นำไปประกอบอาหาร	
3	พลูเครือ	สมุนไพร	นำไปนึ่งหรือกินสด ใช้เคี้ยวแทนหมาก รสชาติเผ็ด	

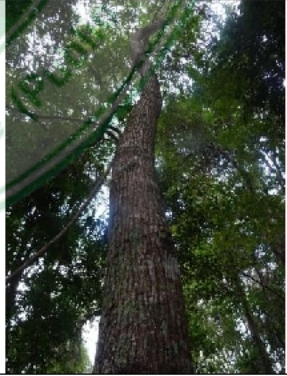
ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
4	สุรพิษคำ	สมุนไพร	ใช้เปลือกต้นหั่นตากแห้ง ต้มน้ำดื่มแก้ลมผัดเดือน	
5	ส้มปี	อาหาร	ใบ นำไปประกอบอาหาร หรือกินเป็นเครื่องเคียง น้ำพริก มีรสชาติเปรี้ยว	
6	บัก้วยฤาษี (พลับป่า)	อาหาร	รับประทานเป็นผลไม้ และ ใช้เป็นต้นตอในการเสียบยอดพลับ	
7	ก่อหนามแหลม	ใช้สอย	-ลำต้น ใช้ทำเสาบ้าน -กิ่งต้น ใช้เพาะเห็ดหอม	
8	กฤษณา	ใช้สอย	ลำต้น ใช้ทำฝาบ้าน	
9	หมีโป่ง	ใช้สอย	ลำต้น ใช้ทำไม้กระดาน เปลือกต้น ถ้าสัมผัสโดนจะคัน	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
10	ซ้อ	อาหาร สมุนไพร	-คั้นน้ำในผลสุก ใส่ลงข้าวเหนียวห่อใบตอง ทำให้มีกลิ่นหอม -ลำต้น ทำวงกบบ้าน	
11	ทะโล้	ใช้สอย	ลำต้น ทำเสาบ้านทำพื้น เปลือกต้น ถ้าสัมผัสโดนจะคัน	
12	ใบอ่อนสีแดง ใบแก่สีเขียว ผลสีเหลือง แตกกอ	อาหาร	ใบและผล กินเป็นเครื่องเคียงน้ำพริกปลาร้า หรือนำไปยารวมกันกับใบส้มป่อยมีรสชาติเปรี้ยว	
13	กวาวเครือแดง	สมุนไพร	ใช้เถาสดหรือแห้ง ต้มน้ำดื่ม แก่ริดสีดวงทวาร	
14	กวาวเครือขาว	สมุนไพร	ใช้หัว ต้มน้ำดื่ม ช่วยบำรุงกำลังและแก้อาการผิวดำของผิวหนัง	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
15	ไม้เท้า	ใช้สอย	ใช้ใบรองกันหลุมเวลาฝังเสาบ้านเป็นไม้มงคล ช่วยค้าชู	
16	ไม้หม่น	อาหาร	เนื้อในเมล็ด กินสดหรือคั่ว เป็นของว่างทานเล่น	
17	แคหรงค่าง	อาหาร	ดอก นำไปคั่วหรือลวกกิน กับน้ำพริกหรือลาบ	
18	ห้วยยา ข้าวเย็นเหนือ	สมุนไพร	หัว นำไปต้มน้ำดื่ม เป็นยาอายุวัฒนะ	
19	ยมป่า	ใช้สอย	ลำต้น ใช้สร้างบ้านทำเสาไม้แผ่น	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
20	ขี้มดป่า	อาหาร	ยอดอ่อน กินสด กินกับลาบหรือน้ำพริก มีรสชาติฝาด	
21	เป็นเครือ ใบยาวเรียว	อาหาร	ยอด ลวกกินกับตำมะม่วง รสชาติขม	
22	มะซึก	สมุนไพร	ผล ใช้สระผม ชักผ้า หรือใช้ดับกลิ่นเหม็นในรองเท้า	
23	ไม้ซาง	อาหาร ใช้สอย	-ผล รับประทานเป็นผลไม้ คล้ายละมุด รสชาติหวานหอม -ลำต้น สร้างบ้าน เป็นเสาบ้านหรือไม้แผ่น	
24	บุกป่า	อาหาร	หัว ทำบุกเส้น นำไปยำหรือทำของหวาน (ขาย กิโลกรัมละ 10 บาท)	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
25	ไม้หางแวง (อบเชย)	สมุนไพร	เนื้อในต้นใช้เป็นเครื่องเทศ รสชาติเผ็ด นำไปตากแห้ง หรือเคี้ยวสด แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ ลมเบื้องสูงเบื้อ่งต่ำ	
26	กว้าย	สมุนไพร	-เปลือกต้น ถากชิ้นลง ใช้ ต้มน้ำอาบ แก้ผดผื่นคัน -ยางจากต้น แก้อาการคัน จากการสัมผัสโดนยางรัก	
27	ส้าน	อาหาร	เป็นอาหารของบ้าง กระรอก -ในชุมชนไม่มีการนำไปใช้ ประโยชน์	
28	ขี้แพะ	อาหาร	รับประทานเป็นผลไม้ มี รสชาติหวาน	
29	กาสามปีก	สมุนไพร	รากและต้น ต้มน้ำดื่ม บำรุงกำลัง	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
30	ไม้ป่อง	อาหาร	ผล รับประทานเป็นผลไม้ คล้ายมังคุด	
31	มันหมาจี่	อาหาร	หัวใต้ดิน นำมาปรุงรับประทานเป็นของว่าง หรือนำมาทำของหวาน (หัวสีขาว อยู่ลึกใต้ดิน)	
32	ไผ่แข่งกวาง (ไผ่เครือวัลย์)	อาหาร ใช้สอย	-หน่อ รับประทาน -ลำต้น ใช้จักตอก เหนียว	
33	ไม้เหียน	ใช้สอย	ลำต้น ทำวงกบ ไม้แผ่น	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
34	ตั้งขี้ม้า	ใช้สอย	ยาง ใช้ทำไม้เป็นกับดักจับจิ้งจั่น	
35	ม้ากระต๊อบโรง	สมุนไพร	เถา ต้มน้ำดื่มหรือต้องเหล้า บำรุงกำลัง	
36	จำปีป่า (มณฑาทอຍ)	ใช้สอย	ลำต้น สร้างบ้าน ทำเสา ไม้แผ่น	
37	พญามือเหล็ก	สมุนไพร	เป็นกาฝาก ต้มน้ำดื่ม บำรุงกำลัง	
38	มะขามป้อม	สมุนไพร	ผล แก้วโอ มีวิตามินซีสูง	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
39	กำลังเสือโคร่ง	สมุนไพร	เปลือกต้น ต้มน้ำดื่มหรือ ดองเหล้า บำรุงกำลัง	
40	ชาอีอ่อม (ชาป่า)	อาหาร	ยอดนำไปประกอบอาหาร ทำเมี่ยง มีกลิ่นฉุน	
41	นางหนู่ม	สมุนไพร	ราก มีกลิ่นหอม นำไปต้มน้ำดื่มหรือดองเหล้า บำรุงกำลัง	
42	เสลียมดง	อาหาร	-ยอด กินสดกับลาบ -ผล คั้นควาชอบกิน	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
43	ม้วย	อาหาร	-ผลสุก เม่น อีเห็น ชอบกิน -เนื้อในเมล็ด ต้มทานเล่น รสมัน	
44	กล้วยป่า	อาหาร	ปลี และ หยวก นำไป ประกอบอาหาร	
45	กล้วยป่าหม่น	อาหาร	-ผล รับประทาน กลิ่นหอม -ส่วน ปลี และ หยวก ไม่ รับประทาน มีรสฝาด -ยางกล้วย กินแก้ท้องเสีย	
46	ป่าป้อ	ใช้สอย	ใบมีขนาดใหญ่ ใช้กางแทน ร่ม มีลักษณะคล้ายใบตุน และใบบอน	

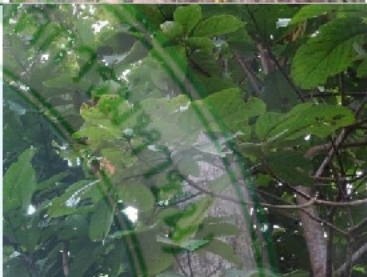
ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
47	หมากเมีย	อาหาร	ดอก นำไปประกอบอาหาร ขายดอกละ 5 บาท พบ มากริมห้วย ใบเล็กเรียวยาว	
48	น้อยหน้าเครือ	อาหาร	ผลสุก รับประทานเป็น ผลไม้	
49	เห็ดหลินจือ	สมุนไพร	นำไปตากแห้ง ต้มน้ำดื่ม ช่วยบำรุงกำลัง	
50	หวายคี่ (หวายหมี่)	อาหาร ใช้สอย	-ทานหน่อ -ลำ ใช้จักสาน	
51	ตะเคียนป่า	ใช้สอย	-ลำต้น ทำไม้แผ่น สร้าง บ้าน -ผล นกเป็ดล่า ชอบกิน	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
52	ส้มจี๊วะ	อาหาร	ผล รับประทานเป็นผลไม้มีรสเปรี้ยว อีเห็นชอบกิน ลำต้นเป็นเถาเลื้อย	
53	บ่าใบ	อาหาร	ผล มีลักษณะยาวสีดำ เนื้อในเมล็ด นำมาทานเล่นหรือประกอบอาหาร	
54	ต้างหลวง	อาหาร	ดอก นำมาประกอบอาหาร	
55	เจียวกู่หลานป่า	สมุนไพร	ต้มน้ำดื่ม แก้ความดัน เบาหวาน	
56	ไม้ขาวแดง	ใช้สอย	ลำต้น สร้างบ้าน มีความทนทาน	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
57	หมากเอี้ยก	อาหาร	หน่ออ่อน นำไปประกอบอาหาร แกงเผ็ด แกงใส่ไก่ ลักษณะคล้ายยอดมะพร้าว	
58	ตองสาต	ใช้สอย	-ใบ ห่อขนม ห่อนึ่ง -ใบใหญ่ นำมาบุหลังคา -ก้านใบ สานทำเสื่อ	
59	ก่อดี (ก่อดำ)	อาหาร ใช้สอย	-ทานเนื้อในเมล็ด เป็นของว่าง -ลำต้น ทำไม้เหลียม ทำบ้าน	
60	ดินตะขาบ	สมุนไพร	เถา ต้มน้ำดื่ม บำรุงกำลัง	
61	ผักหนั่ง	อาหาร	ยอด นำไปประกอบอาหาร แกงใส่ปลาแห้ง	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
62	กูดคอย	อาหาร	ยอด นำไปผัด ก่อนนำไปประกอบอาหารลวกน้ำร้อนก่อน	
63	ปิ้งขาว	อาหาร	ดอก นำไปคั่ว ผัด หรือลวกกับน้ำพริก	
64	ผักอีขาว	อาหาร	ยอด นำมาประกอบอาหาร	
65	ผักอีแดง	อาหาร	ยอด นำมาประกอบอาหาร	
66	รางจืดดอกแดง	สมุนไพร	ต้มน้ำดื่ม ขับสารพิษ ระบายในพื่นที่	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
68	นาคราช	สมุนไพร	ลำต้นโผล่จากใต้ดิน มีสีแดง ยังไม่รู้จักการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ รสเผ็ดเย็น แต่คนมักใช้ผลรักษา มะเร็ง	
69	ต้นมอน	สมุนไพร	ยางต้น ใส่ในแผลพุพอง เน่าเปื่อยให้แผลแห้งไว	
70	บ่ามือ (มะกอกหนัง)	อาหาร ใช้สอย	-ผล รสชาติเปรี้ยวอมหวาน จิ้มเกลือหรือกินสด -ลำต้น ใช้สร้างบ้าน	
71	หญ้าตดหมา	อาหาร	ยอด กินสด กินกับส้มตำ	
72	ไผ่หก	อาหาร ใช้สอย	-กินหน่อ -ลำต้น จักตอก สับฝาก ทำเสื่อ ทำตอขี้ตันไม้	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
73	ไผ่ข้าวหลาม	อาหาร	ใช้ทำข้าวหลาม	
74	หมีไก่	ใช้สอย	- ลำต้น สร้างบ้าน - เปลือก ทำรูป มีกลิ่นหอม	
75	จำเมื่อย	ใช้สอย	ใบมีขนาดเล็กกว่าชาเมี่ยง ทรงต้นเป็นพุ่ม เมล็ดนำไป สกัดเป็นน้ำมันเชื้อเพลิง	
76	ไผ่บงป่า	อาหาร ใช้สอย	- ทานหน่อ - ลำต้น นำไปจักตอก ทำไม้ หลัก ไม้ค้ำ	
77	มะแขว่น	อาหาร	เครื่องเทศ ประกอบ อาหาร	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
78	ฝรั่งขึ้นก	อาหาร สมุนไพร	-ผล รับประทานเป็นผลไม้ -ยอดอ่อน 1 กำมือ ต้มน้ำ ดื่มแก้ท้องร่วง	
79	ต้นกูก	ใช้สอย	-ลำต้น ทำฟืน -กว้างกูก ชอบกัดกินราก	
80	มะเขือพวง	อาหาร	นำไปประกอบอาหาร	
81	ป่าต้นดง (พุทราป่า)	อาหาร	ผล รับประทานเป็นผลไม้ หรือนำไปตำใส่ปลาร้า มี รสเปรี้ยวอมหวาน	
82	ไผ่หอบ	อาหาร ใช้สอย	-กินหน่อ -ลำต้น ทำคอน	
83	สั้มป่อย	อาหาร ใช้สอย	-ยอดอ่อน ประกอบอาหาร -ฝัก ใช้ในพิธีกรรม	

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น/ชื่อไทย	ประเภท	การใช้ประโยชน์	รูปภาพ
84	หวายตัวดีด	อาหาร ใช้สอย	-ทานหน่อ -ลำ ใช้จักสาน	

ภาพที่ 4-2 การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านห้วยน้ำกั้น

(4)พื้นที่สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง บ้านขอบด้ง ตำบลม่อนปิน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

จากการสำรวจความหลากหลายของพืชท้องถิ่นที่มีการปลูกภายในชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ของชุมชน บ้านขอบด้ง พบพืชจำนวน 67 ชนิด (ตารางที่ 4-5) โดยเบื้องต้นพบว่ามีพืชท้องถิ่นหายาก/ใกล้สูญหายจากชุมชน จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ มะขวง มะแขว่งขม สาระแหน่ หน่้ออิบูแค และอีฉู่ (หอมแป้น) ซึ่งชุมชนมีความต้องการในการฟื้นฟูเพื่อเพิ่มปริมาณในธรรมชาติต่อไป

ตารางที่ 4-5 ชนิดพืชท้องถิ่นที่มีการใช้ประโยชน์ภายในชุมชนบ้านขอบด้ง ตำบลม่อนปิน อำเภอฝาง จังหวัด เชียงใหม่

ลำดับ ที่	ชื่อทั่วไป	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อวิทยาศาสตร์	การใช้ประโยชน์
1.	-	หญ้าอึบแค	-	ใช้จักสานทำไรซ์มื่อรากใช้เป็น ยารักษาฝี
2.	ว่านน้ำ	ฉะพุพา	<i>Acorus</i> sp.	เหง้าใช้รักษาแผลสด
3.	พริกขี้หนู	-	<i>Capsicum annuum</i> L.	ผลนำมาใช้ปรุงอาหาร
4.	หอมแบ่ง	-	<i>Alium mcepa</i> var <i>aggregatum</i>	เหง้านำมาใช้ปรุงอาหาร
5.	ส้มโอ	บะโอ	<i>Citrus maxima</i> (Burm.) Osbeck	ผลนำมารับประทาน
6.	มะอึก	มะคิแคว	<i>Solanum</i> <i>stramonifolium</i> Jacq.	ผลใช้เป็นยาแก้ปวดฟัน
7.	ราชวดีป่า	-	<i>Buddleja asiatica</i> Lour.	ทั้งต้นใช้เป็นยารักษาโรคผิวหนัง
8.	มะเดื่อ	-	<i>Ficus</i> sp.	ผลรับประทาน
9.	เมเปิ้ล	-	<i>Liquidambar</i> sp.	เนื้อไม้นำมาทำเครื่องใช้ต่างๆ
10.	สาบหมา	หมีโน้	<i>Ageratina adenophora</i> (Spreng.) R.M.King	ใบนำมาช้แปะแผลช่วยห้าม เลือด
11.	ผกากรอง	-	<i>Lantana camara</i> L.	รากใช้เป็นยาแก้ปวดฟัน
12.	ขนุน	อ้อกอ	<i>Artocarpus</i> <i>heterophyllus</i> Lam.	ผลสุกนำมารับประทาน
13.	สะระแหน่	-	<i>Mentha cordifolia</i> Opiz ex Fresen	ใบนำมาปรุงอาหาร มีกลิ่นหอม
14.	ยาสูบ	ฟุ้งเจ/ซู่ผะ	<i>Nicotiana tabacum</i> L.	ใช้ในพิธีกรรม
15.	หญ้าคา	ชื้อแค	<i>Imperata cylindrica</i> (L.) Raeusch.	ใบนำมามุงหลังคา รากใช้เป็นยา สมุนไพร
16.	ปอ	-	<i>Broussonetia</i> sp.	ผลสีส้ม นำมารับประทาน
17.	มะม่วง	-	<i>Mangifera indica</i> L.	ผลนำมารับประทาน
18.	-	แคะหนูมา	-	ยอดนำมาลวกรับประทาน แก้ ปวดท้อง
19.	ตองกง	เหมะชีส้ม	<i>Thysanolaena latifolia</i> (Roxb. ex Hornem.) Honda	ดอกนำมาตากแห้ง ทำไม้กวาด
20.	ท้อ	อะแคว	<i>Prunus persica</i> (L.) Batsch	ผลนำมารับประทาน
21.	กาแฟ	-	<i>Coffea arabica</i> L.	ผลนำมาทำสารกาแฟ

ลำดับ ที่	ชื่อทั่วไป	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อวิทยาศาสตร์	การใช้ประโยชน์
22.	ไผ่ซาง	เหม้ซา	<i>Dendrocalamus strictus</i> (Roxb.) Nees	ลำต้นใช้ทำฟ้ายาน
23.	ไผ่หก	ว่ะกอแท	<i>Dendrocalamus hamiltonii</i> Nees	ลำต้นใช้ทำฟ้ายาน
24.	มะแขว้งขม	-	<i>Solanum indicum</i> L.	ผลนำมาประกอบอาหาร
25.	ฝรั่งจีนก	มะกะ	<i>Psidium guajava</i> Linn.	ใบนำมารับประทานสดแก้ปวดท้อง ท้องอืด
26.	กล้วยหอม	อะปอหอย	<i>Musa sapientum</i> Linn.Fam	ผลสุกนำมารับประทาน
27.	หวาย	เก้อะแค	<i>Calamus</i> sp.	เส้นหวายนำมาประกอบอาหารใช้จักสาน
28.	มะระหวาน	กะลามหะเขอ	<i>Sechium edule</i> Sw.	ผลและยอดอ่อนนำมาประกอบอาหาร
29.	พลับป่า	คะพื่อ	<i>Diospyros glandulosa</i> Lace	ผลนำมารับประทาน
30.	เต่าร้าง	กือแจ	<i>Caryota mitis</i> Lour.	ยอดอ่อนนำมารับประทาน
31.	ชา	หล่าแจ	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze	ใบนำมาต้มน้ำดื่มเป็นชา
32.	มะเขือขึ้น	มะคี้ก้วย	<i>Solanum aculeatissimum</i> Jacq.	ผลนำมารับประทานเป็นผักแกลั้มกับน้ำพริก
33.	ผักชีฝรั่ง	หละซอ	<i>Eryngium foetidum</i> L.	ใบนำมาปรุงอาหาร ให้กลิ่นหอม
34.	หญ้าปักแมลงวัน	-	<i>Scoparia dulcis</i> L.	ใช้ทำไม้กวาด
35.	สาบแร้งสาบกา	ตะมี้จั่ว	<i>Ageratum conyzoides</i> L.	นำมาตำทาแก้พิษหนามตำ
36.	มะละกอ	โฝะเซอ	<i>Carica papaya</i> L.	ผลนำมารับประทาน
37.	มะนาวหวาน	มะหนูมา	-	ผลนำมารับประทาน
38.	หญ้าขัด	-	<i>Sidasp.</i>	ใช้ทำไม้กวาด
39.	ผักกาดดอย	กวอจี	<i>Brassicasp.</i>	เอามาทำผักกาดส้ม
40.	รางจืดม่วง	-	<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.	รากนำมาต้มน้ำดื่มแก้ปวดประจำเดือน บำรุงสตรีช่วยให้มีลูกได้
41.	กระดุกไก่	จีหะ	<i>Chloranthus erectus</i> (Buch.-Ham.) Verdc.	นำมาตำประคบแก้กระดุกหัก
42.	-	ยาแกโคะ	-	แก่นในลำต้นมีรสขม นำมาต้มน้ำดื่มช่วยให้เจริญอาหาร แก่

ลำดับ ที่	ชื่อทั่วไป	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อวิทยาศาสตร์	การใช้ประโยชน์
				โรครกระเพราะ
43.	-	อะผ่าอาเหลาะ กุก	-	ต้มน้ำดื่มหรืออาบแก้ตัวบวม
44.	-	ยาเกาะหมื่อเป	-	ต้มน้ำดื่มแก้ไข้เลือด
45.	บัวบก	-	<i>Centella asiatica</i> Urban.	ใบนำมารับประทานสดเป็นผัก แก้มหรือคั้นน้ำดื่มช่วยให้ชุ่มคอ
46.	มะแว้งนก/จ้ำ พริก	กูเจาะจ่า	<i>Solanum</i> sp.	ใบนำมารับประทาน
47.	หนามไขปู	อะเผอะอะ เหลาะเกอ	<i>Rubus alceifolius</i> Poir.	ผลนำมารับประทาน
48.	-	-	*ต้นเหมือนเจียวกุหลาน ใบเหมือนรางจืด	ต้มน้ำดื่มแก้ปวดท้อง ไม่สบาย
49.	ถั่วแปป	เหนาะแต้แปร	<i>Lablab purpureus</i> (L.) Sweet.	ฝักอ่อนนำมาประกอบอาหาร
50.	ประดู่ส้ม/เดิม	-	<i>Bischofia javanica</i> Blume	ยอดอ่อนและดอกนำมา ประกอบอาหาร
51.	ศุภโชค	-	<i>Pachira aquatica</i>	ปลูกเป็นไม้ประดับ
52.	ผักบุ้ง	-	<i>Ipomoea aquatica</i> Forsk.	ยอดอ่อนนำมาประกอบอาหาร
53.	ตะขบไทย	-	<i>Flacourtia rukam</i> Zoll.	ผลสุกนำมารับประทาน
54.	ผักไผ่	-	<i>Polygonum odoratum</i> Lour.	ยอดอ่อนนำมารับประทานสด เป็นผักแก้ม
55.	-	อีเหนาะป่า	*ไม้เถา ใบคล้ายประดู่	ใบนำมารับประทานสดหรือต้มน้ำ ดื่มแก้ปวดท้อง
56.	ควาตอง	-	<i>Houttuynia cordata</i> Thunb.	ใบนำมารับประทานสดเป็นผัก แก้ม
57.	บอน/เผือกดำ	-	<i>Colocasiasp.</i>	หัวใต้ดินนำมารับประทาน
58.	หอมชู	-	<i>Allium chinense</i> G.Don.	นำมาประกอบอาหาร
59.	หญ้าผมยุง	แหะนะน่อ	<i>Urena lobata</i> Linn	-
60.	ตำหอม	แมะโหล่จ่า	-	ยอดอ่อนนำมารับประทานสด เป็นผักแก้ม
61.	หม่อน	คะแตะซี	<i>Morus alba</i> L.	ผลนำมารับประทานได้
62.	อะโวคาโด	-	<i>Persea americana</i> Mill.	ผลนำมารับประทาน
63.	แอปเปิ้ลป่า	อะปู้แจ / อะ ปู้เส่อ	<i>Chrysophyllum cainito</i> L.	ผลนำมารับประทาน

ลำดับ ที่	ชื่อทั่วไป	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อวิทยาศาสตร์	การใช้ประโยชน์
64.	เสี้ยวดอกขาว	มะวอแจ	<i>Bauhinia variegata</i> L.	ยอดอ่อนนำมารับประทานสด เป็นผักแก้ม
65.	มะหลอด	มะล่อแจ	<i>Elaeagnus latifolia</i> L.	ผลนำมารับประทาน
66.	ข้าวโพด	-	<i>Zea mays</i> L.	เปลือกนำมาบดเป็นยาสูบ
67.	ชะอม	-	<i>Acacia Insuavis</i> Lace.	ยอดอ่อนนำมาประกอบอาหาร

(5) พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก บ้านห้วยข้าวลีบ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

สำรวจความหลากหลายของพืชท้องถิ่นที่มีการใช้ประโยชน์ เป็นอาหาร ยาสมุนไพร และใช้สอยอื่นๆ บริเวณชุมชนบ้านห้วยข้าวลีบ พบพืชทั้งหมด 114 ชนิด โดยแบ่งเป็นพืชอาหาร 65 ชนิด พืชสมุนไพร 40 ชนิด และใช้ประโยชน์อื่นๆ 9 ชนิดรายละเอียดดังตารางที่ 4-6

ตารางที่ 4-6 ความหลากหลายของพืชท้องถิ่นและองค์ความรู้การใช้ประโยชน์ของชุมชนบ้านห้วยข้าวลีบ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การใช้ประโยชน์
1	-	กระเจี๊ยบแดง	<i>Hibiscus sabdariffa</i> Linn.	Malvaceae	ดอกนำมาต้มน้ำดื่มช่วยละลายไขมันในเส้นเลือด แก้อาการคอแห้งและป้องกันหวัด เมล็ดช่วยบำรุงโลหิต
2	-	กระถิน	<i>Leucaena leucocephala</i> (Lam.) de Wit	Fabaceae	ยอดอ่อนกระถิน ผักอ่อน และเมล็ดใช้รับประทานเป็นผักได้ช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือด บำรุงหัวใจ ยอด ผัก และเมล็ดอ่อนสามารถนำมาใช้เป็นอาหารสัตว์ ลำต้นสามารถนำมาใช้ทำด้ามอุปกรณ์เครื่องมือทางการเกษตร ทำฟืน เผาทำถ่าน
3	-	กล้วยตานี	<i>Musa balbisiana</i> Colla.	Musaceae	ใบนิยมนำมาใช้งานประดิษฐ์ รากนำมาต้มน้ำดื่มแก้ร้อนในกระหายน้ำ หัวปลีใช้บำรุงน้ำนมมารดา
4	-	กล้วยนวล	<i>Ensete glaucum</i> (Roxb.) Cheesman	Musaceae	ผลอ่อนนำมาใช้ทำส้มตำกล้วยหรือใช้รับประทานสด ยอดอ่อนและปลีกล้วยสามารถนำมารับประทานได้ด้วยการนำไปแกง ใช้ปลูกเป็นไม้ประดับทั่วไปในสวนใบนำมาใช้รองผักหญ้า รองข้าวเหนียวตอนอ่อนในลังถึง หรือใช้กาบใบนำมาทำเชือกสำหรับรัดสิ่งของ หรือใช้สับทำปุ๋ยใส่โคนต้นไม้อื่น
5	เสื่อกล้วยเนอม	กล้วยน้ำว้า	<i>Musa xparadisiaca</i> L.	Musaceae	ผลสุกรับประทานเป็นอาหารช่วยระบบขับถ่าย ผลดิบรับประทานแก้อาการท้องเดิน รักษาโรคกระเพาะหัวปลีรับประทานช่วยขับน้ำนม

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การใช้ประโยชน์
6	-	กล้วยพัด	<i>Ravenala madagascariensis</i> Sonn.	Strelitziaceae	นิยมปลูกเป็นไม้ประดับทั่วไป กาบดอกแข็ง ใช้ทำเครื่องประดับและหัตถกรรมได้หลายชนิด
7	-	กะเพรา	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	Lamiaceae	นำยอดอ่อนมาปรุงอาหารเพื่อช่วยดับกลิ่นคาว ใส่ในแกงหรือยำหน่อไม้ ช่วยให้เจริญอาหารยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังใช้เป็นยาสมุนไพรลดไข้ โดยตำผสมเข้ายาพอกหัวเด็ก หรือชงกับน้ำอาบให้ไก่เพื่อไล่ไร
8	เปียนางฟ้า	เกล็ดลิ้นใหญ่	<i>Phyllodium longipes</i> (Craib) Schindl.	Fabaceae	ใบใช้ต้มดื่มเป็นยาแก้ปัสสาวะดำ ต้มอาบแก้ลมผัดเดือน
9	เก๋อมา	-	-	-	เปลือกต้มนึ่งดื่มกินแก้เจ็บหัวใจเจ็บอก
10	-	โกสน	<i>Codiaeum variegatum</i> (L.) Blume	Euphorbiaceae	ใบนำมาโขลกพอกท้องเด็ก แก้ท้องอืด โรคระบบทางเดินปัสสาวะผิดปกติ
11	เป๋อหน่วยชะ	ขนุน	<i>Artocarpus heterophyllus</i> Lam.	Moraceae	เนื้อและเมล็ดนำมารับประทานแก่นของขนุนนำมาต้มน้ำดื่มให้สุนัขน้ำตาลแก่
12	เสื่อยอ	ขมิ้น	<i>Curcuma longa</i> L.	Zingiberaceae	เหง้าแก่สดตำให้ละเอียดเติมน้ำคั้นเอาแต่น้ำดื่มแก้ท้องอืดท้องร่วงหรือนำเหง้าแก่แห้งมาป่นให้เป็นผงละเอียดใช้ทาตามบริเวณที่เป็นเม็ดผื่นคัน
13	-	ข่า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	Zingiberaceae	เหง้าช่วยบำรุงร่างกาย แก้เสมหะขับลมในลำไส้ ดอกและลำต้นรับประทานเป็นผักสด แก้อาการท้องเสีย
14	-	ขิง	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberaceae	ใช้กินเพื่อบำรุงธาตุ แก้หวัด แก้ไข้ แก้ไอ ช่วยรักษาความดันโลหิต
15	เพาะเซอะเอ	ขิงป่า	<i>Zingiber mekongense</i> Gagnep.	Zingiberaceae	เหง้ามีรสหวานใส่ลงไปเครื่องแกงสำหรับ1แกงเปิด แกงไก่ แกงเนื้อ แก้ไขนอนไม่หลับ แก้กลิ้นเหียน ขับเสมหะ ไอลึก ในทรวงอก ดอกและหน่อรับประทานเป็นผักสด
16	-	ขึ้นฉ่าย	<i>Apium graveolens</i> L.	Apiaceae	ใช้รับประทานเป็นผัก ช่วยเพิ่มรสชาติ ช่วยดับกลิ่นคาวอาหาร และช่วยเพิ่มความหอมของน้ำซุป ช่วยบำรุงสมอง ช่วยในเรื่องของความจำ ช่วยบำรุงกระดูกและฟันให้แข็งแรง
17	-	เข็มแดง	<i>Ixora lobbii</i> Loudon	Rubiaceae	รากใช้ปรุงเป็นยาบำรุงโลหิต, ยารักษาตาพิการ, ยาแก้เสมหะและกำเืดและยาบรรเทาอาการบวม
18	เปอะคลิ่น		-	-	-
19	ขอเหล่กาว		-	-	-

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การใช้ประโยชน์
20	มะกอก		-	-	-
21	-	คว่ำตาย หงายเป็น	<i>Bryophyllum pinnatum</i> (Lam.) Oken	Crassulaceae	ใบนำมาต้มน้ำดื่มเป็นยาบำรุงกำลัง รากใช้เป็นยาแก้ไอเป็นเลือด ลดไข้ และแก้ร้อนใน
22	แซว	จำปี	<i>Michelia alba</i> DC.	Magnoliaceae	ใช้เป็นยาบำรุงธาตุในร่างกาย ใบใช้ต้มแก้หลอดลมอักเสบเรื้อรัง
23	ไฟสุยเตาะ	ชะอม	<i>Acacia pennata</i> (L.) Willd. subsp. <i>insuavis</i> (Lace) I. C. Nielsen	Fabaceae	ใบ หรือ ยอดอ่อน ๆ ชุบไข่ แล้วทอด รับประทานเป็นอาหาร รากใช้ผสมน้ำ กินเป็นยารักษาอาการท้องเพื่อขับลมใน ลำไส้
24	-	ข้าพลู	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperaceae	ใบอ่อนกินเป็นผักสดกับลาบ ตำมะม่วง ผัด ใส่ไข่ ใส่แกงหน่อ หรือใส่แกงแค
25	-	เขียนท้อ	<i>Pouteria campechiana</i> (Kunth) Baehni	Sapotaceae	เปลือกของต้นม่อนไข่ใช้เป็นยารักษาอาการ ไข้ ตัวร้อน ช่วยรักษาผดผื่นคัน ผลสุกใช้ รับประทาน ช่วยรักษาโรคเลือดออกตาม ไรฟัน เมล็ดใช้เป็นยาสำหรับช่วยรักษาแผล เน่าเปื่อย
26	-	ดาหลาขาว	<i>Etlingera elator</i> (Jack) R.M. Smith	Zingiberaceae	มีดอกสวยงาม นิยมปลูกเป็นไม้ประดับ ดอกตูม และหน่ออ่อน รับประทานสดกับ น้ำพริก หรือหั่นเป็นชิ้น ผสมในข้าวยา มี สรรพคุณช่วยขับลม
27	-	ดาหลาแดง	<i>Etlingera elator</i> (Jack) R.M.Sm.	Zingiberaceae	หน่ออ่อนและดอกนำมาต้มรับประทานกับ น้ำพริก หรือแกงกะทิ แกงคั่ว ยา หั่นฝอย ผสมในข้าวยาซึ่งเป็นอาหารภาคใต้ กลีบ ดอกมาต้มแล้วชงเป็นเครื่องดื่ม ส่วนกากที่ เหลือนำไปเคี่ยวกับน้ำตาลทำเป็นดอกดา หลากวน
28	-	ตีปลากั้ง	<i>Phlogacanthus pulcherrimus</i> T.Anderson	Acantraceae	ยอดอ่อนใช้รับประทานเป็นอาหาร ช่วยให้ เจริญอาหาร ลำต้นนำมาต้มน้ำดื่มช่วยขับ ปัสสาวะ
29	-	โตไม่รู้ลืม	<i>Elephantopus scaber</i> L.	Compositae	นำทั้งต้นมาต้มน้ำดื่มช่วยบำรุงกำลัง แก้ ปวดหลัง หรือนำมาผสมกับสมุนไพรอื่นต้ม น้ำดื่ม ช่วยขับปัสสาวะ รักษาไข้จับสั่น
30	เตือะสีข้า		-	-	-
31	ห่ออกเตอโป	ตะไคร้	<i>Cymbopogon citratus</i> (DC.) Stapf	Poaceae	เป็นยาบำรุงธาตุ ช่วยในการขับเหงื่อ บรรเทาอาการหวัดและอาการไอ
32	-	ตะไคร้ต้น	<i>Litsea cubeba</i> Pers.	Lauraceae	ผลแห้งของตะไคร้ต้นนิยมใช้เป็นเครื่องเทศ ในการประกอบอาหาร ราก แก่นลำต้น ดอก และผลแห้ง นำมาสกัดน้ำมันหอม ระเหย
32	กลอซ่า	ต้างหลวง	<i>Trevesia palmata</i> (Roxb. ex	Araliaceae	ดอกอ่อนนำมอลวกกินกับน้ำพริก เป็น ส่วนประกอบของแกงแค หรือแกงใส่ปลา

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การใช้ประโยชน์
			Lindl.) Vis.		แห้งช่วยให้เจริญอาหาร
33	เกือกเรือ	ตูน	<i>Colocasia gigantea</i> Hook.f	Araceae	ก้านใบมีรสจืดและฉ่ำน้ำ นำมาลวกเอาเยื่อหุ้มออก กินสดกับน้ำพริก ลาบ ยำ ส้มตำ ตำส้มโอ หรือนำมาแกงส้มกับปลาสด
34	เตือกือชะ	-	-	-	-
35	เกรอะแย	เต่าร้าง	<i>Caryota mitis</i> Lour.	Arecaceae	ยอดอ่อนใช้ปรุงเป็นอาหารรับประทานหัว และรากนำมาต้มน้ำดื่มเป็นยาบำรุงกำลัง
36	กรีแย	เต่าร้างยักษ์	<i>Caryota rumphana</i>	Palmae	ยอดอ่อนต้มสุกรับประทานได้ ใบใช้มุงหลังคา เส้นใยในกาบใบใช้ทำเชือก ใช้เป็นไม้ประดับ
37	-	ถั่วแป	<i>Vigna umbellata</i> (Thunb.) Ohwi & H.	Fabaceae	ถั่วแปเป็นถั่วกินเมล็ด โดยนิยมนำฝักสดไปนึ่งหรือต้มแล้วแกะเมล็ดกินเป็นอาหารว่าง
38	เปือยทอซ่า	ถั่วฝักยาว	<i>Vigna unguiculata</i> (L.) Walp.	Fabaceae	ช่วยบำรุงกระดูกและฟัน ช่วยป้องกันการเกิดโรคกระดูกพรุน ช่วยแก้อาการท้องอืดท้องเฟ้อ แน่นท้อง เรอเปรี้ยว ด้วยการเคี้ยวฝักสดกิน
39	เตือะโกซ่า	บวบหอม	<i>Luffa cylindrica</i> (L.) M.Roem.	Cucurbitaceae	ผลอ่อนและยอดอ่อนสามารถนำไปประกอบอาหารได้ ใบ ผล ใบบวบ และเมล็ดเป็นยาขับพิษร้อนถอนพิษไข้
40	ชื่อโบ	บอน	<i>Colocasia esculenta</i> (L.) Schott	Aeaceae	น้ำจากลำต้นได้ดินน้ำดื่มแก้ไข้ แก้พิษแมลงป่อง หัวใช้เป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ ลำต้นนำมาบดใช้พอกรักษาแผล
41	-	เบลเบาะ	-	-	-
42	-	ใบบัวบก	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urb.	Apiaceae	ทั้งต้นช่วยบำรุงกำลัง บำรุงหัวใจ แก้อาการอ่อนเพลีย แก้ไข้ใน รวมทั้งช่วยขับปัสสาวะ แก้อ่อนในกระหายน้ำ ช่วยรักษาบาดแผล เมล็ดช่วยแก้การใช้ ปวดศีรษะ และแก้โรคบิด ให้รสขมเย็น
43	-	ปอหู่ช้าง	<i>Firmiana colorata</i> (Roxb.) R. Br.	Malvaceae	นิยมนำเป็นไม้แคระ เปลือกมีสรรพคุณแก้โรคติดเชื้อ
44	พอกอเดาะ	ปั้งขาว	<i>Clerodendrum colebrookianum</i> Walp.	Verbenaceae	ปลูกเป็นไม้ประดับได้ ใบใช้รับประทานเป็นอาหาร
45	-	ปั้งแดง	<i>Clerodendrum infortunatum</i> L.	Verbenaceae	ใบและรากใช้รักษาผมร่วง แก้ไอ โรคหอบ ขับปัสสาวะ
46	แปลโซ่ชู	ปูเลียดำ	<i>Zingiber montanum</i> (J. Koenig) Link ex A. Dietr.	Zingiberaceae	เหง้าแก่สดนำมารับประทานช่วยขับลมหรือนำมาฝนทาภายนอกแก้เคล็ดขัดยอก ฟกบวม เหน็บชา และสมานแผล
47	-	ผักกวางตุ้ง	<i>Brassica rapa</i> L.	Brassicaceae	ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับร่างกาย ช่วยบำรุงและรักษาสายตา ช่วยเสริมสร้างกระดูกและฟันให้แข็งแรง ช่วยลดความ

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การใช้ประโยชน์
					เสี่ยงของการเกิด ช่วยเพิ่มความกระฉับกระเฉง ช่วยในการขับถ่าย ถ่ายสะดวก ป้องกันโรคท้องผูก
48	ไปแปรเดาะ	ผักกูด	<i>Diplazium esculentum</i>	Athyriaceae	ยอดอ่อนและใบอ่อนนิยมนำมาปรุงเป็นอาหาร ช่วยให้ระบบขับถ่ายทำงานได้ดี ช่วยบำรุงโลหิต ช่วยแก้โรคโลหิตจาง
49	ห่อเต๊อเต๊าะ	ผักคราดหัวแหวน	<i>Acmella oleracea</i> (L.) R.K.Jansen	Asteraceae	ใช้เป็นอาหารบำรุงธาตุสำหรับสตรีหลังคลอดบุตรและมีอาการวิงเวียนศีรษะ
50	ฮือโป	ผักชีฝรั่ง	<i>Eryngium foetidum</i> L.	Apiaceae	ใบช่วยบำรุงกระดูกและฟัน ลดอาการปวดหัว เป็นยาระบายอ่อนๆ ลำต้นช่วยลดความดันโลหิต ช่วยบำรุงผิวพรรณ เส้นผม และเล็บ ช่วยขับลม ช่วยแก้อาการอาหารเป็นพิษ ช่วยแก้พิษงู และแมลงสัตว์กัดต่อย บรรเทาอาการปวดเมื่อย ราก ช่วยขับเหงื่อ ช่วยขับปัสสาวะ
51	-	ผักติ๊ด	<i>Solanum spirale</i> Roxb.	Solanaceae	ยอดอ่อนเป็นส่วนประกอบของอาหารหรือนำมาลวกกินกับน้ำพริก ช่วยต้านอนุมูลอิสระได้ดี
52	-	ผักไผ่	<i>Polygonum odoratum</i> Lour.	Polygonaceae	ใช้ใบปรุงกับลาบ ใส่ในต้มยำ หรือกินเป็นผักสดกับน้ำพริก และลาบ ผักไผ่เป็นยาสมุนไพรพื้นบ้าน ช่วยให้เจริญอาหาร ขับลมในกระเพาะ หรือคั้นผสมกับแอลกอฮอล์ทาแก้กลากเกลื้อน ผื่นคัน
53	-	ผักเหือด	<i>Ficus infectoria</i> Roxb.	Moraceae	ยอดอ่อนนำมาแกงใส่เนื้อหมู เนื้อวัว ปลาแห้ง กินเป็นผักสด หรือนึ่งกินกับน้ำพริก ลาบหมู หรือนำมายำ
54	วะกรี้	ไผ่ขาง	<i>Dendrocalamus strictus</i> (Roxb.) Nees	Poaceae	หน่ออ่อนนำมาประกอบอาหารเช่น แกง หน่อไม้ เนื้อไม้拿去จักสานและใช้เป็นโครงสร้างต่างๆ ของบ้าน เช่น ฟาก ฝ้ายบ้าน ปล้อง นำมาผ่าครึ่งซีกแล้วใช้ทำเป็นรางน้ำให้ไก่กิน
55	-	ไผ่ฟิลิปปินส์	<i>Dracaena godseffiana</i>	Agavaceae	ใช้ปลูกเป็นไม้กระถางประดับหรือปลูกจัดสวนที่อยู่ร่ม และนำมาจัดแจกัน
56	-	ฝรั่ง	<i>Psidium guajava</i> L.	Myrtaceae	ผลนำมารับประทานช่วยบำรุงผิวพรรณ ลดไขมันในเลือด และเป็นยาระบายอ่อนๆ ใบช่วยบรรเทาอาการปวดฟัน รากใช้แก้อาการเลือดกำเดาไหล
57	-	ฝรั่งขี้นก	<i>Psidium guajava</i> L.	Myrtaceae	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้ในใบสด 1 กำมือมาตัดโคนใบและปลายใบ จากนั้นนำมาต้มให้เดือดดื่ม แก้อาการท้องเสีย
58	-	พรวัวพันลำ	<i>Dracaena</i>	Asparagaceae	ดอกนำไปนึ่งหรือลวกกินกับน้ำพริกหรือ

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การใช้ประโยชน์
			<i>angustifolia (Medik.) Roxb.</i>		นำไปแกง
59	-	พริกขี้หนู	<i>Capsicum annuum</i> L.	Solanaceae	ผลมีสรรพคุณช่วยกระตุ้นทำให้เจริญอาหาร และช่วยบำรุงธาตุในร่างกาย ส่วนยอดพริกและใบอ่อนพริกมีรสเผ็ด ช่วยเจริญอาหาร เพิ่มน้ำลาย และช่วยขับลม ตื่นนำมาสุ่มให้เป็นถ่านใช้ชงกับน้ำเป็นยาแก้กระษัย
60	เพาะครีคอ	พลับพลึง	<i>Crinum asiaticum</i> L.	Ameryllidaceae	ใบ ใช้เป็นยาบำรุงกำลัง บรรเทาอาการปวดศีรษะ ยาระบาย รักษาอาการปวดเมื่อย และช่วยทำให้มดลูกเข้าอู่ รากช่วยทำให้อาเจียน ใช้พอกบริเวณบาดแผล และรักษาพิษจากยางน่อง
61	แปล้ไซ้	ไพล/บุเลย	<i>Zingiber montanum</i> (J.Koenig) Link ex A.Dietr.	Zingiberaceae	ดอกช่วยขับโลหิต ใบแก้ไข้และบรรเทาอาการปวดเมื่อย เหง้าแก้อาการท้องอืด ท้องผูก ลำต้นแก้อาการอาเจียนเป็นเลือด
62	หลู่เคบอ	ฟักทอง	<i>Cucurbita maxima</i> Duchesne	Cucurbitaceae	เนื้อฟักทองนำไปแปรรูปเป็นอาหารต่างๆ หรือเป็นส่วนประกอบของอาหาร มีวิตามินสูงช่วยควบคุมสมดุลในร่างกาย
63	-	ฟักแม้ว	<i>echium edule (Jacq.) Swartz.</i>	Cucurbitaceae	ผลและยอดอ่อนนำมาประกอบอาหาร ฟักแม้วประกอบไปด้วยคุณค่าอาหารหลายชนิด เช่น ให้วิตามินซี แคลเซียม ฟอสฟอรัส บำรุงกระดูกและฟัน ป้องกันหวัด
64	เตี๊ยะลีคาลา	ฟ้าทะลายโจร	<i>Andrographis paniculata</i>	Acantraceae	ช่วยป้องกันและแก้การหวัด คัดจมูก ใช้ใบนำมาทำเป็นยาผงแล้วนำมาใช้สูดดม ช่วยระงับอาการอักเสบ แก้อาการเจ็บคอ คออักเสบ ต่อมทอนซิลอักเสบ หลอดลมอักเสบ
65	-	ฟิลิเดนดรอน	<i>Philodendron xanadu</i> Croat, Mayo & J.Boos	Araceae	1. ปลุกประดับจัดสวนภายใน 2. ปลุกเป็นไม้กระถางประดับภายในอาคาร 3. ใช้ใบจัดโต๊ะอาหารบุฟเฟ่
66	มะขูล่า	มะกรูด	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Rutaceae	รากลำมาต้มน้ำดื่มเพื่อบรรเทาอาการไข้และบรรเทาอาการแน่นท้องจุกเสียด ใบมะกรูดนำมาทานเพื่อกำอาการไข้และป้องกันการเกิดมะเร็ง ผิวมะกรูดนำมาใช้เป็นยาแก้อาการนอนไม่หลับ บำรุงหัวใจให้แข็งแรงและแก้อาการหน้ามืด วิงเวียนศีรษะได้ ผลมะกรูดนำมาทานเพื่อบรรเทาอาการปวดท้อง พอกโลหิต ขับระดูและช่วยขับลมในลำไส้ได้ดี
67	มะกอกชะ	มะกอกป่า	<i>Spondias pinnata</i> (L.)	Anacardiaceae	ผลนำมารับประทานช่วยแก้โรคขาด

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การใช้ประโยชน์
			f.) Kurz		แคลเซียม ใบนำมาคั้นยอດช่วยลดการอักเสบ รากและเปลือกนำมาต้มเป็นยาแก้ร้อนในกระห้านน้ำ
68	เสอะเพล	มะเกว๋น	<i>Flacourtia indica</i>	Salicaceae	น้ำต้มจากใบแห้งใช้กินเป็นยาขับเสมหะ ใช้แก่นต้มน้ำดื่มเป็นยาขับเหงื่อ
69	-	มะขม	<i>Pittosporopsis kerrii</i> Craib	Icacinaceae	เมล็ดนิยมนำมาต้มกินกับลาบ หรือลวกจิ้ม น้ำพริก ผลอ่อนมาต้มหรือลวกกินกับลาบ น้ำพริก และยาคูหน่อไม้ ส่วนผลแก่ นำมาต้มกินกับข้าวเหนียว หรือกินเล่นเป็นอาหารว่าง
70		มะขาม	<i>Tamarindus indica</i> L.	Fabaceae	ช่วยบำรุงผิวพรรณ แก้อาการท้องผูก ถ้วยพยาธิและขับเสมหะ
71	สะกอขาแบ่	มะเขือขม	<i>Solanum aethiopicum</i>	Solanaceae	ผลรับประทานสดหรือต้มกินกับน้ำพริก
72		มะเขือ เปราะ	<i>Solanum virginianum</i> L.	Solanaceae	ผลใช้เป็นยาลดไข้ แลยาขับพยาธิรากใช้เป็นยาแก้โรคหอบหืด ใบนำมาตำพอกแก้พิษ แก้ฝีหนอง
73	เสือกอคำ	มะเขือพวง	<i>Solanum torvum</i> Sw.	Solanaceae	ผลรับประทานกับน้ำพริกหรือนำไปประกอบอาหารต่างๆ ใบสดคั้นน้ำดื่มช่วยลดไข้ ขับปัสสาวะหรือใช้พอกช่วยให้ฝีหนองแตกเร็วขึ้น
74	ดากือซ่า	มะนอยงู	<i>Luffa acutangula</i> (L.) Roxb.	Cucurbiaceae	ช่วยบำรุงร่างกาย แก้อ่อนใน ลดไข้ ขับเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ แก้คางทูม รักษาโรคบิดถ่ายเปิด เป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ ขับน้ำมันของสตรี และใช้รักษาแผลมีหนอง และมีเนื้องอก
75	มันเปราะ	มะพร้าว	<i>Cocos nucifera</i> L.	Arecaceae	น้ำมะพร้าว ช่วยบำรุงผิว ล้างสารพิษ แก้กระหายน้ำ ปรับสมดุลในร่างกาย แก้อาการบวม น้ำ และชะลอการเกิดโรคอัลไซเมอร์ ดอกช่วยบำรุงโลหิตและขับเสมหะ รากช่วยขับปัสสาวะ ใบช่วยรักษาโรคอีสุกอีใส น้ำมันจากกะลามะพร้าวช่วยรักษาโรคผิวหนัง
76	-	มะเฟือง	<i>Averrhoa carambola</i> L.	Oxalidaceae	ดอกนำมาต้มน้ำดื่มช่วยขับพิษและพยาธิในร่างกาย ใบนำมาต้มน้ำดื่มช่วยขับปัสสาวะ ขับระดู ผลนำมารับประทานช่วยเสริมสร้างกระดูกและฟันให้แข็งแรง
77	เสื่อเคาะซ่า	มะม่วง	<i>Mangifera indica</i> L.	Anacardiaceae	ผลสดทั้งดิบและสุกนำมารับประทานหรือนำไปแปรรูปและใส่ประกอบอาหารต่างๆ มีวิตามินสูงช่วยต้านทานอนุมูลอิสระทำให้ผิวพรรณสดใส
78	-	มะยม	<i>Phyllanthus acidus</i>	Phyllanthaceae	ผลและยอดรับประทานช่วยขับเสมหะและ

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การใช้ประโยชน์
			(L.) Skeels		ทำให้ชุ่มคอ บรรเทาอาการภูมิแพ้ กระตุ้น อาการอยากอาหาร
79	ตะเคล่า	มะระขี้นก	<i>Momordica charantia</i> L.	Cucurbiaceae	ราก เถาและผลสดใช้แก้พิษร้อน ถ่ายบิด เป็นเลือด รักษาฝีบวมอักเสบและปวดฟัน ใบใช้รักษาโรคกระเพาะ บรรเทาแผลฝีบวม อักเสบ ขับพยาธิดอกช่วยรักษาโรคบิดได้3 เมล็ดใช้ บำรุงธาตุ และบำรุงกำลังผลแห้ง ช่วยรักษาอาการของโรคหิด
80	-	มะละกอ	<i>Carica papaya</i> L.	Cariceae	ผลนำมารับประทานบำรุงประสาทและ สมอง บำรุงน้ำนม บรรเทาอาการปวดเมื่อย และเป็นยาระบายอ่อนๆ ใบนำมาตำแล้ว พอกเท้าเพื่อลดอาการบวม
81	-	มะแว้งต้น	<i>Solanum indicum</i> L.	Solanaceae	ผลอ่อน รับประทานเป็นผักสดและทำให้สุก โดยการลวก หรือการเผาไฟอ่อนๆ เป็นผัก ร่วมกับน้ำพริก แก้ว ลาบ ก้อย ตำน้ำพริก
82	น้อยจอปา	มันเทศ	<i>Ipomoea batatas</i> (L.) Lam.	Convolvulaceae	หัวนำมาปรุงอาหารช่วยลดไขมันในเส้น เลือด หรือชงน้ำดื่มแก้กระหายน้ำและ คลื่นไส้อาเจียน รากเป็นยาระบาย หัวนำมา คั้นน้ำทาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก ยอดอ่อน นำมารับประทานบำรุงน้ำนม
83	นอยเซ	มัน สำปะหลัง	<i>Manihot esculenta</i> Crantz	Euphorbiaceae	รากหรือหัวมันสำปะหลังนำมาใช้ปรุงเป็น อาหาร จะสามารถช่วยลดคอเลสเตอรอล ใบอ่อนนำมาต้มให้สุกใช้รับประทานช่วยแก้ โรคขาดวิตามินบี1
84	หน่อรีมะ	ไมยราบเถา	<i>Mimosa pudica</i> L.	Fabaceae	ต้นนำมาต้มน้ำดื่มแก้อ่อนเพลีย บำรุง ร่างกาย
85	เคาะ	ยอดิน	<i>Morinda angustifolia</i> Roxb.	Rubiaceae	ราก ลำต้น ใบ ผล ย้อมผ้าให้สีน้ำตาลแดง รากและลำต้นนำมาต้มน้ำดื่มแก้ดีซ่าน ราก นำมาฝนน้ำกินแก้อาการเมายา แพ้ยา
86	-	ยาสูบ	<i>Nicotiana tabacum</i> L.	Solonaceae	ใบนำมาทำเป็นยาเส้นแก้หัดคัดจมูก นำมาพอกแผลเพื่อเป็นยาถอนพิษ รากใช้ เป็นยารักษาโรคผิวหนัง
87	ห่อเซอะลูตี	ยี่หระ	<i>Ocimum gratissimum</i> L. var. <i>macrophyllum</i> Briq.	Lamiaceae	ใบและเมล็ดใช้เป็นเครื่องปรุงประกอบ อาหาร
88	-	ลำไย	<i>Dimocarpus longan</i> Lour.	Sapindaceae	ใบรักษาอาการหวัด เมล็ดบรรเทาอาการ คันและรักษาโรคแผลเน่าเปื่อย รากรักษา อาการตกขาว
89	-	ลิงลาว	<i>Aspidistra sutepensis</i> K.Laren	Convallriaceae	ดอกอ่อนหนึ่งกิโลกับน้ำพริก รสขมกลมกล่อม เป็นส่วนประกอบของแกงแค หรือแกงใส่ ปลาแห้ง
90	-	ลิ้นจี่	<i>Litchi chinensis</i> Sonn.	Sapindaceae	ผลรับประทานได้เป็นยาบำรุงแก้ท้องเดิน

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การใช้ประโยชน์
					เนื้อไม้ นำมาก่อสร้าง
91	-	ลูกเดือย	<i>Coix lacryma-jobi</i> L.	Panicoideae	ช่วยบำรุงผิวพรรณให้เปล่งปลั่งสดใส ช่วยบำรุงสายตา ช่วยบำรุงเส้นผมให้เจริญเติบโตดีขึ้น เพิ่มการไหลเวียนของเลือดที่ผิวหนังให้ดีขึ้น นำมาใช้ทำอาหารได้ทั้งคาวและหวาน โดยเฉพาะอาหารประเภทที่มีแป้งและน้ำเป็นส่วนผสม
92	-	ว่านหางจระเข้	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.	Xanthorrhoeaceae	ช่วยรักษาแผลสด แผลจากของมีคม แก้อาการปวดศีรษะ บรรเทาอาการปวดตามข้อ
93	-	วาสนา	<i>Dracaena fragrans</i> (L.) Ker-Gawl.	Aavaceae	นิยมนำมาเป็นไม้ประดับประจำบ้าน ใบช่วยแก้ปวดท้อง รากช่วยบรรเทาอาการปวดในการคลอดบุตร
94	-	ส้มป่อย	<i>Acacia concinna</i> (Willd.) DC.	Fabaceae	ใบนำมาต้มน้ำดื่มเป็นยาพอกโลหิตตก นำมาต้มน้ำดื่มช่วยลดไข้และความอ้วน
95	-	สลัดได	<i>Euphorbia antiquorum</i> L.	Euphorbiaceae	เป็นยาแก้ลม แก้พิษเสมหะ แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ
96	-	สะระแหน่	<i>Mentha x villosa</i> Huds.	Lamiaceae	ใบนำมาบดทาผิวเพื่อให้ผิวชุ่มชื้น หรือนำไปต้มน้ำดื่มบรรเทาอาการปวดฟัน ช่วยบำรุงสายตา บรรเทาอาการเคลียด
97	-	สับปะรด	<i>Ananas comosus</i> (L.) Merr.	Bromeliaceae	ผลสุกรับประทานขับปัสสาวะขับเหงื่อ และบำรุงกำลัง ช่วยย่อยอาหาร แก้นอนใน กัดเสมหะในลำคอ
98	หน่อเนอซี	สาบแร้งสาบกา	<i>Ageratum conyzoides</i>	Asteraceae	นำใบต้มน้ำดื่มแก้ไข้ชัษระดู รากแก้อาการปวดท้อง ใบตำพอกแผลสด
99	ชะพอกไถย	สาบเสือ	<i>Chromolaena odorata</i> (L.) R. M. King & H. Rob.	Asteraceae	รากต้มน้ำดื่มแก้โรคกระเพาะยอดต้มน้ำดื่มแก้ตับอักเสบ ใบใส่แผลสด
100	ชีโผก้วย	สาบเสือ	<i>Chromolaena odorata</i> (L.)	Asteraceae	ใช้เป็นยาแก้ปวดท้อง อาการท้องขึ้น ท้องเฟ้อ ช่วยชูกำลัง แก้อาการอ่อนเพลีย
101	-	เสฉือกว๊อะ	-	-	-
102	-	เสปือชี	-	-	-
103		เสมา	<i>Opunia elatior</i> Mill.	Cactaceae	ใช้เป็นไม้ประดับ
104	เนาะเควเซ่	หญ้าขัดใบยาว	<i>Sida acuta</i> Burm.f.	Malvaceae	รากช่วยให้เจริญอาหาร บำรุงกำลังและบำรุงปอด ลำต้นนำมาต้มน้ำอมบรรเทาอาการปวดฟัน ตันนำมาต้มน้ำดื่มเป็นยาแก้เบื่อ
105	เตอบุแค	หญ้านาคออ่อน	<i>Crassocephalum crepidioides</i> (benth.) S. Moore	Asteraceae	ยอดอ่อนและดอกอ่อนใช้ต้มหรือนึ่งรับประทานเป็นผักจิ้ม
106	-	หม่อน	<i>Morus alba</i> Linn.	Moraceae	ใบนำมาต้มน้ำดื่มเป็นยาระบายประสาท

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การใช้ประโยชน์
					บรรเทาอาการปวดศีรษะ ผลนำมา รับประทานช่วยดับร้อน ทำให้ชุ่มคอ รากมี สรรพคุณเป็นยาสมาน
107	-	หมาก	<i>Areca catechu</i> L.	Arecaceae	เมล็ดใช้เป็นยาถ่ายพยาธิในสัตว์ ยอดอ่อนสามารถนำมารับประทานเป็น อาหารจำพวกผักได้ ส่วนจันทน์หมากหรือ ดอกหมากเมื่อยังอ่อนอยู่ก็ใช้รับประทาน เป็นอาหารได้เช่นกัน ผลช่วยทำให้เจริญอาหาร
108	-	หมากนวล	<i>Veitchia merrillii</i> (Becc.) H.E. Moore	Palmae	ปลูกเป็นไม้ประดับ
109	เตย	หมากปู้	<i>Cordyline fruticosa</i> (L.) A. Chev.	Asparagaceae	สามารถนำช่อดอกมาลวกจิ้มกับน้ำพริกได้ ใช้รากแห้งนำมาต้มน้ำดื่ม เป็นยาแก้บิด แก้ ท้องเสีย แก้ลำไส้อักเสบ
110	-	หูกะจัง	<i>Terminalia ivorensis</i> Chev.	Combretaceae	ปลูกเพื่อใช้เนื้อไม้
111	-	โหระพา	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Lamiaceae	ใบนำมาทำเป็นน้ำมันหอมระเหย ช่วย กระตุ้นการสร้างภูมิคุ้มกันในร่างกาย ใช้เป็น ยาพอกเพื่อดูดซับสารพิษ นำใบมาต้มน้ำดื่มแก้ อาการวิงเวียนศีรษะ
112	เกออะที	อ้อย	<i>Saccharum officinatum</i> L.	Poaceae	ลำต้นรับประทานได้ช่วยขับปัสสาวะ
113	-	อะโวคาโด	<i>Persea americana</i> Mill.	Lauraceae	ผลรับประทานมีวิตามินและสารอาหารสูง ช่วยระบบขับถ่าย
114	-	แอปเปิ้ล ดอย	<i>Chrysophyllum cainito</i> L.	Sapotaceae	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้ มีรสหวาน ฉ่ำ น้ำ

กิจกรรมที่ 2 การศึกษาวิธีการเพาะขยายพันธุ์และการดูแลรักษาพืชท้องถิ่นหายากและพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพ
เชิงเศรษฐกิจ

กลุ่ม/ชนิดพืช	ประเด็นการศึกษา	พื้นที่เป้าหมาย
1.1 ดินอั้งดอย <i>Paripolyphylla</i> Smith	ทดสอบการใช้ฮอร์โมนในการเร่ง รากและยอด ประกอบด้วย 2 กรรมวิธี (ใช้ท่อนพันธุ์ดินอั้งดอย 3 ขนาด ได้แก่ เล็ก กลาง ใหญ่) 1.แช่น้ำเปล่า 15 นาที ก่อนปลูก 2. การใช้ฮอร์โมน GA3+IBA 100 mg/l15 นาที ก่อนปลูก	โหล่งขอด

กลุ่ม/ชนิดพืช	ประเด็นการศึกษา	พื้นที่เป้าหมาย
1.2 ลิลลี่ป่า <i>Lilium primulinum</i> var. <i>burmanicum</i> Stearn	ทดสอบวิธีการขยายพันธุ์โดยการ เพาะเมล็ดและการแบ่งหัว	ดอยปุย
1.3 น้อยหน่าเครือ <i>Kadsura</i> spp.	ทดสอบวิธีการขยายพันธุ์ โดยการ เพาะเมล็ด ปักชำ และตอนกิ่ง	วาวี (แม่พริก)
1.4 หงส์ผาคำ <i>Rhynchanthus</i> sp.	ทดสอบวิธีการขยายพันธุ์ โดยการ แบ่งหัวและเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ	
1.5 เขาควาย (<i>Dregea</i> sp.)	ทดสอบวิธีการขยายพันธุ์ โดยการ เพาะเมล็ด ปักชำ และตอนกิ่ง	บ่อเกลือ

1. ตีนช้างดอย (*Paris polyphylla* Smith.)

ภาพที่ 4-3 ตีนช้างดอย (*Paris polyphylla* Smith.)

1.1 การใช้ฮอร์โมนเร่งการแตกรากและการแตกยอด

ทดสอบการใช้ฮอร์โมนในการเร่งรากและยอด ประกอบด้วย 2 กรรมวิธีได้แก่ กรรมวิธีที่ 1 ท่อนพันธุ์ตีนช้างดอย 3 ขนาด ได้แก่ เล็ก กลาง ใหญ่ นำไปแช่น้ำเปล่า 15 นาที ก่อนปลูก และกรรมวิธีที่ 2 ท่อนพันธุ์ตีนช้างดอย 3 ขนาด ได้แก่ เล็ก กลาง ใหญ่ นำไปแช่ฮอร์โมน GA3+IBA 100 mg/l 15 นาที ก่อนปลูก พร้อมทั้งติดตามการเติบโตของตีนช้างดอยดังกล่าว พบว่า ตีนช้างดอยกรรมวิธีนำท่อนพันธุ์ไปแช่น้ำเปล่า 15 นาที ก่อนปลูก มีการเกิดรากและแตกต้นใหม่ที่มากกว่าแต่ทั้งนี้อาจขึ้นกับปัจจัยสภาพแวดล้อมและความสมบูรณ์ของท่อนพันธุ์ด้วย เพราะหลังจากปลูกไปได้ระยะหนึ่ง ท่อนพันธุ์มีการผล่อและเน่าของท่อนพันธุ์ประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเมื่อนำมาวิเคราะห์ผลทางสถิติแล้วไม่มีความแตกต่างกันของการเกิดรากและการเติบโตและยังพบว่าบางท่อนพันธุ์เกิดการแตกตาใหม่และเจริญเป็นต้นใหม่มากถึง 3 ต้น

ท่อนพันธุ์แช่น้ำก่อนปลูก

ท่อนพันธุ์แช่ฮอร์โมน GA3+IBA 100 mg/l ก่อนปลูก

ภาพที่ 4-4 ท่อนพันธุ์ที่เจริญและแตกเป็นต้นใหม่

1.2 การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

- 1) ศึกษาวิธีการฆ่าเชื้อที่ผิว (ฟอกเมล็ด) ด้วยวิธีการ 5 วิธี คือ
 - 1.1) เมล็ดที่ล้างและขัดเปลือกหุ้มเล็ดออก (ไม่แช่)
 - 1.2) นำเมล็ดไปแช่ในน้ำเปล่า (control)
 - 1.3) นำเมล็ดไปแช่ในแอลกอฮอล์ 40 เปอร์เซ็นต์
 - 1.4) นำเมล็ดไปแช่ในกรดซัลฟูริก 50 เปอร์เซ็นต์

1.5) นำเมล็ดไปแช่น้ำร้อนอุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส

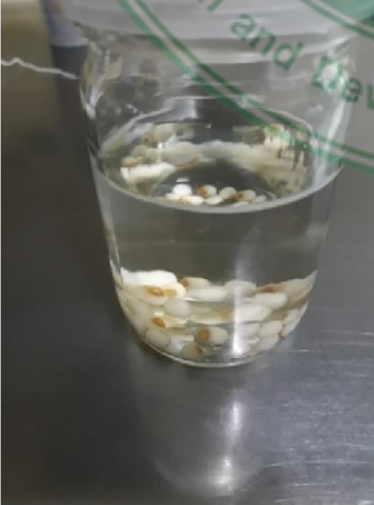
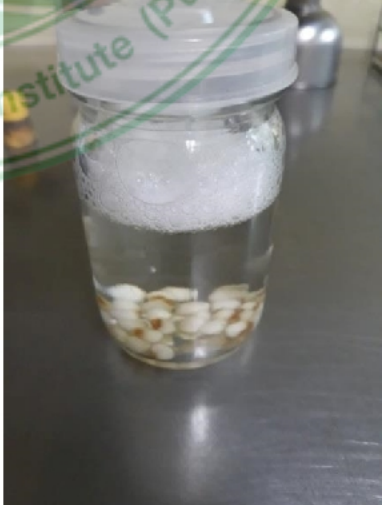
2) ศึกษาวิธีการบ่มเมล็ดที่ผ่านการฆ่าเชื้อที่ผิวเพื่อกระตุ้นการงอก ด้วยวิธีที่ต่างกัน 3 วิธี คือ

2.1) นำเมล็ดทั้ง 5 วิธีการไปเก็บในตู้เย็นที่อุณหภูมิ 0-4 องศาเซลเซียส ประมาณ 30 วัน

2.2) นำเมล็ดทั้ง 5 วิธีการไปเก็บในตู้เย็นที่อุณหภูมิ 18-22 องศาเซลเซียส ประมาณ 30 วัน

2.3) นำเมล็ดทั้ง 5 วิธีการไปเก็บในห้องมืดที่อุณหภูมิ 18-22 องศาเซลเซียส ประมาณ 30 วัน

จากการบ่มเมล็ดต้นฮ้างดอยที่ผ่านการฆ่าเชื้อที่ผิว และกระตุ้นการงอกของเมล็ดเป็นระยะเวลา 30 วัน ก่อนนำไปเพาะเลี้ยงในอาหารสูตรขยาย ms ซึ่งเติมฮอร์โมน BA ความเข้มข้น 10 ppm. และวางในห้องที่ควบคุมแสงและอุณหภูมิที่เหมาะสมในการเจริญเติบโต พบว่า เมล็ดต้นฮ้างดอยในทุกกรรมวิธี ยังไม่เริ่มงอก ทั้งนี้เนื่องจากในสภาพธรรมชาติ เมล็ดต้นฮ้างดอยจะมีระยะเวลาพักตัว 12-18 เดือน ดังนั้นจึงต้องรอรระยะเวลาให้ต้นฮ้างดอยงอกก่อน แล้วจึงตัดชิ้นส่วนมาเพาะเลี้ยงและกระตุ้นให้เกิดแคลลัสต่อไป นอกจากนี้ จำเป็นต้องศึกษาวิธีการที่เหมาะสมในการทำลายการพักตัวของเมล็ดต้นฮ้างดอยต่อไป

	
เมล็ดที่ล้างและขัดเปลือกหุ้มเมล็ดออก (ไม่แช่)	นำเมล็ดไปแช่ในน้ำเปล่า (control)
	
นำเมล็ดไปแช่ในแอลกอฮอล์ 40 เปอร์เซ็นต์	นำเมล็ดไปแช่ในกรดซัลฟูริก 50 เปอร์เซ็นต์

	
นำเมล็ดไปแช่น้ำร้อนอุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส	เมล็ดตื่นยังดอยที่เพาะเลี้ยงในอาหาร MS+BA 10 ppm. (150 วัน)

ภาพที่ 4-5 การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อต้นยังดอย

2. ลิลี่ป่า (แตรวง)

ชื่อสามัญ Wild Lily ,Angrl Lily หรือ Primulinum lily

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Lilium primulinum* Baker var. *burmanica* (W.W. Smith) Stern

ชื่ออื่น เต็งช้างเผือก อินทง โพแม่ลา สาวแม่เมะ ดอกแตรวง

อยู่ในวงศ์ Liliaceae กลุ่ม Section Sinomartagon

ลักษณะ เป็นไม้ล้มลุก สูงได้ถึง 2 เมตร หัวใต้ดินยาว 5-6 เซนติเมตร เนื้อในสีขาวอมเหลือง ใบรูปใบหอก ยาว 5.5-12 เซนติเมตร เส้นโคนใบ 3 เส้น เรียงขนานกัน ช่อดอกมี 4-9 ดอก สีเหลืองหรืออมเขียว มีปื้นสีม่วงอมน้ำตาลแซม กลีบรูปขอบขนานหรือแกมรูปใบหอกกลับ ยาว 6.5-9 เซนติเมตร กลีบในกว้างกว่าเล็กน้อย ก้านชูอับเรณูยาว 4.5-5.5 เซนติเมตร อับเรณูยาวประมาณ 1 เซนติเมตร รังไข่รูปแถบ ยาวประมาณ 1.5 เซนติเมตร ก้านเกสรเพศเมียยาว 4.5-5.5 เซนติเมตร ผลรูปขอบขนาน ยาว 4-7 เซนติเมตร มีสันตามยาว ออกดอกเดือนสิงหาคม ติดผลเดือนพฤศจิกายนพบที่จีนตอนใต้ พม่า และภาคเหนือของไทยที่ดอยสุเทพและดอยเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ขึ้นตามป่าดิบเขา ป่าสน ที่โล่งบนเขาหินปูน ความสูง 800-1500 เมตร แยกเป็น var. *ochraceum* (Franch.) Stearn พบที่จีน หัวใต้ดินขนาดเล็ก ใบและกลีบรวมสั้น ส่วน var. *primulinum* พบที่พม่า กลีบดอกไม่มีปื้น การใช้ประโยชน์ เป็นไม้ดอกไม้ประดับได้ดี ในธรรมชาติค่อนข้างหายาก ในชุมชนบ้านดอยปุยนำหัวใต้ดินมาทำแป้งขนม และจากการตรวจสอบเอกสารสามารถนำมาเพาะขยายพันธุ์ได้ดีที่ความสูง 600 เมตร จากระดับน้ำทะเล

ภาพที่ 4-6 ลักษณะต้นดอกและหัวของลิลลี่ป่า

ทดสอบวิธีการขยายพันธุ์โดยวิธีการเพาะเมล็ดและการแบ่งหัว

1. วิธีการขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ดโดยใช้มีเดียเป็นวัสดุเพาะ โดยเมล็ดเริ่มทยอยงอกหลังจากเพาะประมาณ 20 วัน โดยมีอัตราการงอกร้อยละ 70.4 แต่ทั้งนี้เมล็ดที่นำมาเพาะได้เก็บในช่วงเดือนมีนาคม ซึ่งเลยระยะสุกแก่ของเมล็ดมานานพอสมควร จึงทำให้ใช้ระยะเวลาในการงอกของเมล็ดช้า แต่ถ้านำเมล็ดตอนช่วงระยะสุกแก่ในเดือนธันวาคมมาเพาะ จะทำให้เมล็ดมีการงอกที่เร็วขึ้นโดยใช้เวลาประมาณ 7 วันและใช้ระยะเวลาในการเจริญจากใบเลี้ยงเป็นใบจริงประมาณ 2 เดือน

ภาพที่ 4-7 การเติบโตของลิลลี่ป่าจากการเพาะเมล็ด

2. วิธีการขยายพันธุ์โดยการแบ่งหัว (ปักชำกลีบห้วย่อย) โดยใช้วัสดุเพาะชำเป็น แกลบดำ : ทราย ในอัตราส่วน 1:1 โดยเริ่มแตกรากและใบจริง หลังจากปักชำกลีบห้วย่อย ประมาณ 1 เดือนโดยมีอัตราการงอกร้อยละ 51 (เนื่องจากใช้หัวพันธุ์ 2 หัวพันธุ์ในการทดลอง) ทั้งนี้เปอร์เซ็นต์การเกิดรากขึ้นกับความสมบูรณ์ของหัวพันธุ์ด้วย ถ้าหัวพันธุ์สมบูรณ์ จะมีอัตราการงอกถึงร้อยละ 80.8

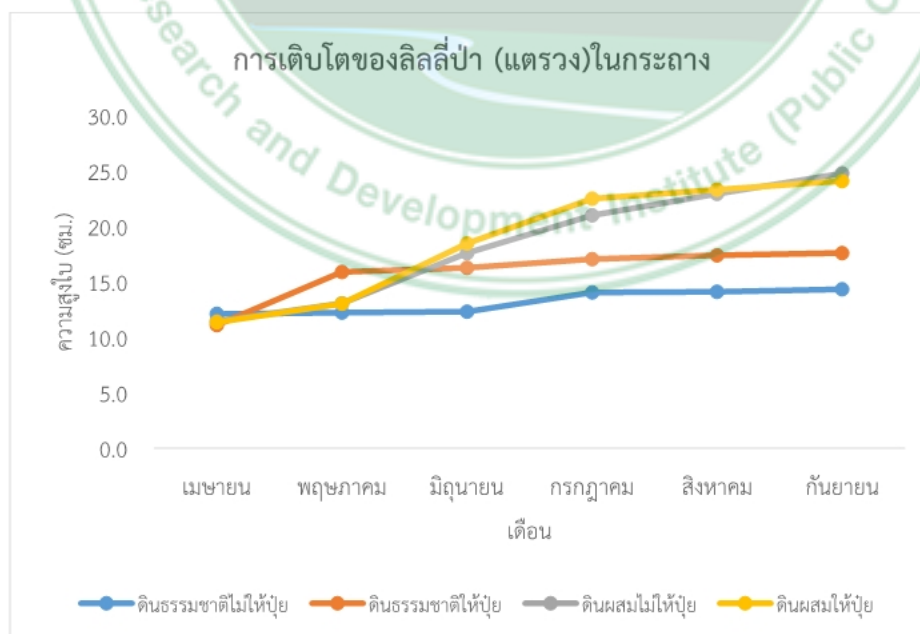
ภาพที่ 4-8 การเติบโตของลิลลี่ป่าจากการแบ่งหัว (ปักชำกลีบห้วย่อย)

3. ศึกษาการเติบโตของลิลลี่ป่าในกระถางทดลอง โดยได้แบ่งกรรมวิธีการทดลอง โดยศึกษาวัสดุปลูกที่แตกต่างกัน 2 แบบ ได้แก่ 1. ใช้ดินในป่าธรรมชาติ 2. ใช้แกลบดิบและดินในอัตราส่วน 1:1 กรรมวิธีละ 20 ต้น โดยแบ่งการทดลองให้ปุ๋ย 10 ต้น และไม่ให้ปุ๋ย 10 ต้น ในทั้ง 2 กรรมวิธี เพื่อเปรียบเทียบการเติบโต โดยใช้ต้นกล้าที่เพาะจากเมล็ดปี 2560 ดูแลรดน้ำทุกอาทิตย์ และเริ่มให้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 ในอัตรา 15 กรัมต่อน้ำ 15 ลิตร เดือนละ 1 ครั้ง หลังย้ายปลูกลงกระถางแล้ว 3 เดือน

ภาพที่ 4-9 การศึกษาการเติบโตของลิลี่ป่าในกระถางทดลอง

การเติบโตของลิลี่ป่า ในกระถางโดยมีวิธีการปฏิบัติดังกรรมวิธี 1. ใช้ดินในป่าธรรมชาติเป็นวัสดุปลูก ไม่มีการให้ปุ๋ย 2. ใช้ดินในป่าธรรมชาติเป็นวัสดุปลูก มีการให้ปุ๋ยทุกเดือน 3. ใช้ดินผสมเป็นวัสดุปลูก ไม่มีการให้ปุ๋ย 4. ใช้ดินผสมเป็นวัสดุปลูก มีการให้ปุ๋ยทุกเดือนโดยกรรมวิธีที่ใช้ดินผสมกลบดินในอัตราส่วน 1:1 และมีการให้ปุ๋ย 15-15-15 ในอัตรา 15 กรัมต่อน้ำ 15 ลิตร เดือนละ 1 ครั้ง หลังย้ายปลูกลงกระถางแล้ว 3 เดือน จะมีการเติบโตในส่วนของความสูงใบที่เพิ่มขึ้นสูงสุด ดังแสดงในภาพที่ 4-11

ภาพที่ 4-10 การเติบโตของลิลี่ป่า (แตรวง) ในกระถาง

ภาพที่ 4-11 ลิลลี่ป่าในกระถางทดลองที่ใช้ดินและการให้ปุ๋ยแตกต่างกัน

1. ส่งตัวอย่างดินวิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นดินที่ใช้ศึกษาการเติบโตของลิลลี่ป่าในกระถางทดลอง ได้แก่ ดินในธรรมชาติและดินผสมแกลบดิบ ดังตารางที่ 4-7

ตารางที่ 4-7 ผลการวิเคราะห์ดินในธรรมชาติและดินผสมพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงดอยปุย

ลำดับที่	รายการวิเคราะห์	ดินในธรรมชาติ	ดินผสม
1	pH	4.98	6.02
2	Organic matter (%)	11.95	8.55
3	Total Nitrogen (%)	0.60	0.43
4	Available Phosphorus (mg/kg)	13.15	90.70
5	Exchangeable Potassium (mg/kg)	107.85	983.90
6	Exchangeable calcium (mg/kg)	213.04	1,687.80
7	Exchangeable magnesium (mg/kg)	30.40	200.30
8	Cation Exchange Capacity (CEC) (meq/100g)	19.83	22.09
9	Electrical Conductivity (EC) ($\mu\text{S}/\text{cm}$)	15.48	312.10

1. น้อยหน่าเครือ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Kadsura* sp. เป็นไม้เถาเลื้อยในตระกูล Schisandraceae มีแก่นไม้สีแดง เปลือกเถาสีน้ำตาลดำ ใบเป็นใบประกอบ รูปหอก การเรียงตัวของเส้นใบเรียงสลับ ใบไม่มีขนพบบนพื้นที่สูง ชอบขึ้นตามริมห้วย ระดับความสูงจากน้ำทะเล ประมาณ ๑,๑๐๐ เมตร เป็นพืชท้องถิ่นหายาก รูปร่างผลและกลีบคล้ายน้อยหน่า ผลสุกนิยมนำรับประทานเป็นผลไม้ จะมีรสชาติหวานอมเปรี้ยวเล็กน้อย ช่วงเวลาสุกแก่ของผลเริ่มตั้งแต่สิงหาคม-พฤศจิกายนอายุการให้ผลผลิตประมาณ 4 ปีในประเทศไทยพบเพียงชนิดเดียวคือ *Kadsura ananosma* Kerr (หรือชื่อพ้อง *Kadsura coccinea* (Lem.) Smith.) เป็นพืชอนุรักษ์ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

งานวิจัยพบว่า น้อยหน่าเครือมีคุณค่าทางสารอาหารและมีสารยับยั้งอนุมูลอิสระสูง ประเทศจีนนิยมใช้เป็นยาสมุนไพร โดยใช้ส่วนเถาและรากแก้โรคทางเดินอาหารและไขข้ออักเสบ ปัจจุบันพบเป็นยาที่ใช้ในการป้องกันเนื้องอกและไวรัสตับอักเสบ

ความหลากหลายของน้อยหน่าเครือบนพื้นที่สูง แบ่งกลุ่มได้ 6 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผลสุกสีแดง ผลย่อยสีแดง

กลุ่มที่ 2 ผลสุกสีแดง ผลย่อยสีแดงและขาว

กลุ่มที่ 3 ผลสุกสีเขียวครีม ผลย่อยสีแดงและขาว

กลุ่มที่ 4 ผลสุกสีเขียวครีม ผลย่อยสีชมพูและขาว

กลุ่มที่ 5 ผลสุกสีเหลือง ผลย่อยสีขาว

กลุ่มที่ 6 ผลสุกสีเขียว ผลย่อยสีขาว

บนพื้นที่สูงทางภาคเหนือของประเทศไทย ที่บ้านแม่สายป่าเมี่ยง ตำบลโหล่งขอด อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และบ้านห้วยน้ำกั้น ตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 4 ผลสุกสีเขียวครีม ผลย่อยสีชมพูและขาวซึ่งมีอยู่เยอะในธรรมชาติ และกลุ่มที่ 2 ผลสุกสีแดง ผลย่อยสีแดงและขาว ซึ่งพบน้อยกว่า

ภาพที่ 4-12 ลักษณะเถา ใบ ผล และเมล็ดของน้อยหน้าเครือ

ทดสอบวิธีการขยายพันธุ์โดยวิธีการเพาะเมล็ด

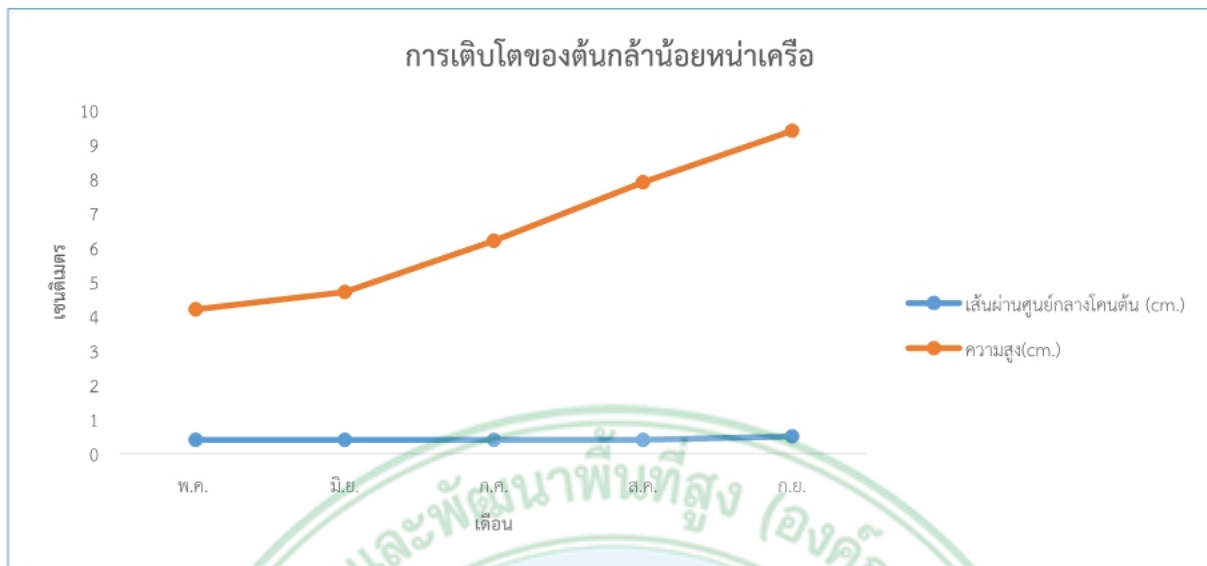
การทดลอง มี 2 ปัจจัย ปัจจัยที่ 1 วัสดุเพาะ ได้แก่ ทราย ดินผสม และขุยมะพร้าว ปัจจัยที่ 2 การจัดการเมล็ด ได้แก่ นำเมล็ดไปแช่ตูเย็น 1 คืน แช่ฮอร์โมนเร่งราก 1 คืน และไม่มีการแช่เมล็ดและคลุมพลาสติกไว้ เบื้องต้นพบว่า น้อยหน้าเครือใช้เวลาในการงอกประมาณ 2 เดือน ในทุกกรรมวิธีโดยกรรมวิธีนำเมล็ดไปแช่ตูเย็น 1 คืน และใช้ขุยมะพร้าวเป็นวัสดุเพาะจะมีอัตราการงอกดีที่สุด

ภาพที่ 4-13 ทดสอบวิธีการขยายพันธุ์โดยวิธีการเพาะเมล็ด

ศึกษาการเติบโตของน้อยหน้าเครือในระยะต้นกล้า

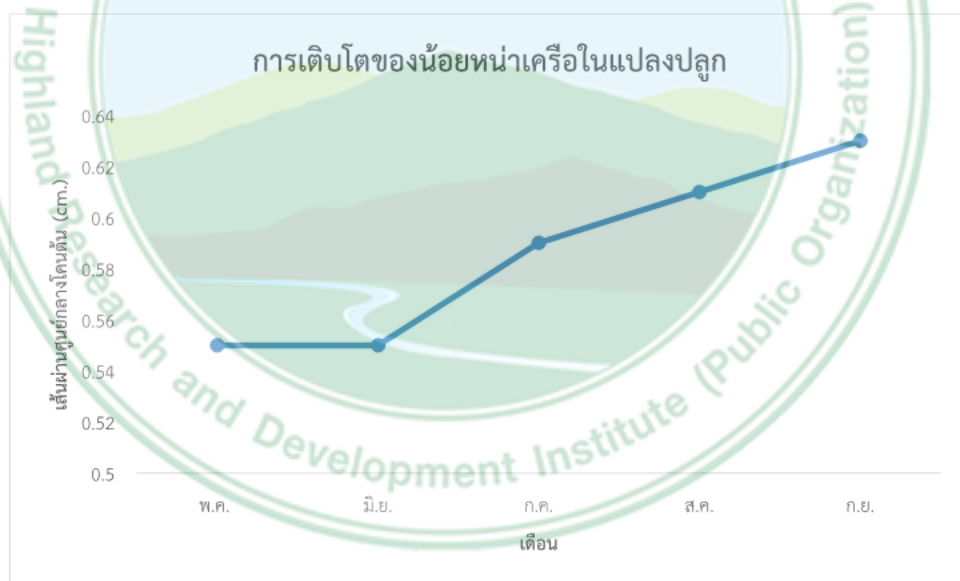
ในระยะต้นกล้าใช้เวลาประมาณ 5 เดือน จากใบเลี้ยงเจริญเป็นใบจริง และมีการเติบโตด้านความสูงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนเส้นผ่านศูนย์กลางที่คอรากของต้นกล้าในช่วง 3 เดือนแรกจะมีอัตราคงที่และเพิ่มขึ้นในช่วงเดือนถัดไป

ภาพที่ 4-14 การเติบโตของต้นกล้าหน้าเครื่อง

ศึกษาการเติบโตของหน้าเครื่องในแปลงปลูก

การเติบโตทางด้านเส้นผ่านศูนย์กลางที่คอรากของหน้าเครื่องในแปลงปลูก ที่ปลูกภายใต้ร่มเงาไม้ยืนต้นในระบบวนเกษตร มีการเติบโตที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 4-15 การเติบโตของหน้าเครื่องในแปลงปลูก

2. หงส์ผาคำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Rynchanthus beesianus* ตระกูล ZINGIBERACEAE เป็นพืชที่มีเหง้า มีการกระจายพันธุ์อย่างกว้างขวางในแถบยูเนียน ประเทศจีน และประเทศพม่า เพิ่งพบในประเทศไทยบริเวณภูเขาหินปูนทางภาคเหนือ บนยอดดอยตุงพบที่ระดับความสูงจากน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 1,400 เมตร ซึ่งลักษณะการขึ้นกระจายพันธุ์จะขึ้นเกาะตามซอกหิน บริเวณยอดดอย มีลมโกรก ไม่ชอบที่ชื้นแฉะ จัดเป็นพืชหายากของ

ประเทศไทย การใช้ประโยชน์ของชุมชนชาติพันธุ์อาข่าที่ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย และตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ใช้เหง้าต้มน้ำดื่ม ช่วยลดความดัน

ภาพที่ 4-16 ลักษณะต้น ใบ หัว และดอกของหงส์ผาคำ

โครงการย่อยที่ 2 การศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ พืชพันธุ์ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นของชุมชน

กิจกรรมที่ 1 การฟื้นฟูพืชท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในป่าธรรมชาติ พื้นที่เกษตรกรรม และสวนหลังบ้าน (Home garden) โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวาวี (แม่พริก) ตำบลแม่พริก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ได้จัดทำแผนและแนวทางการอนุรักษ์ พืชพันธุ์ และการส่งเสริมการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งอาหารและสมุนไพรในชุมชน ร่วมกับชุมชนบ้านปางกลาง ปางต้นผึ้งและปางอาณาเขต หมู่ 4, 5 และ 6 ตำบลแม่พริก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวางแผนการฟื้นฟูพืชท้องถิ่นทั้งในระดับครัวเรือน สวนหลังบ้าน และป่าธรรมชาติ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พร้อมกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และจัดแสดงองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพในระดับชุมชนและโรงเรียน

โดยได้นำเสนอผลการดำเนินงานของโครงการปี พ.ศ.2560 ที่ผ่านมาร่วมกับชุมชนซึ่งได้ 1) รวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นบ้านปางต้นผึ้ง 78 ชนิด แบ่งเป็นพืชอาหาร 24 ชนิด พืชสมุนไพร 36 ชนิด และไม้ใช้สอย 15 ชนิด พืชที่ต้องการฟื้นฟู 24 ชนิด ฟื้นฟูไปแล้ว 15 ชนิด คงค้างพืชที่ยัง

ไม่ได้พันธุ์ 9 ชนิด ได้แก่ ฮ่อสะพายควาย กำลังเสือโคร่ง ปิดปิวแดง รวงจี๊ดดอกแดง เจียวกู่หลาน ย่านาง ฟ้าทะลายโจร ชะเอม มะเหลบ 2) การอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งอาหารในป่าธรรมชาติ พื้นที่เกษตรกรรมและสวนหลังบ้านร่วมกับชุมชน โดยมีสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น บ้านปางกลาง ปางต้นผึ้งและปางอาณาเขต จำนวน 35 คน (หมู่ 4 จำนวน 7 คน, หมู่ 5 จำนวน 24 คน, หมู่ 6 จำนวน 4 คน) และได้เพาะขยายพันธุ์พืชท้องถิ่น ได้แก่ แก้วฮากเหลือง มะขวง มะขมหยวก มะขามป้อม กระชายดำ ชะเอม สำหรับนำไปปลูกเพื่อการใช้ประโยชน์ในชุมชนและชุมชนอื่นๆ โดยกลุ่มมีรายได้จากการเพาะขยายพันธุ์ 17,995 บาท นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนต้นกล้าลิงลาว หวายหนามขาว หวายหนามล้อม ข่าหยวก ผักหวานป่า กระชายดำ เสดดพังพอนตัวผู้-เมีย แคบ้าน เชียงดา ชิง พริกไทย ดีปลี ไพล ตะไคร้หอม มะแขว่น มะขวง มะกั้ง ตำว สำหรับเป็นแหล่งอาหารและการใช้ประโยชน์ในครัวเรือน รวมถึงการปลูกป่าฟื้นฟูระบบนิเวศต้นน้ำที่ชุมชนป่าเมี่ยงแม่พริก ในบริเวณพื้นที่อุทยานดอยหลวง หมู่ที่ 4 ได้แก่ จั้วแดง 45 ต้น มะเกี้ยง 45 ต้น มะขามเปรี้ยว 50 ต้น มะขามป้อม 80 ต้น ตำว 100 ต้น มะกอกป่า 20 ต้น ตำวหลวง 5 ต้น ร่วมกับหน่วยงานภายนอก 3) ศึกษาการขยายพันธุ์และการปลูกพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพ ได้แก่ มะขม โดยทดสอบวิธีการขยายพันธุ์โดยวิธีการเสียบยอดและตอนกิ่ง พบว่า สามารถขยายพันธุ์ด้วยการเสียบยอดและตอนกิ่งได้ นอกเหนือจากการเพาะเมล็ด และได้นำต้นพันธุ์ที่ได้จากการเสียบยอด ตอนกิ่งและเพาะเมล็ดไปปลูกศึกษาการเติบโต พบว่า ต้นพันธุ์ที่ได้จะการตอนกิ่งจะมีการเจริญเติบโตที่ดีกว่าการเสียบยอดและเพาะเมล็ด 4) การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นของชุมชน จำนวน 25 ชนิด ได้แก่ งามขึ้นพันธุ์ดอและพันธุ์ปี มะนอยฮ่อง ถั่วแปบ ถั่วปี เต๋อยหลวง มะเขือแจ้ พักทองเมือง มะนอยต้อบ ถั่วฝักยาว บวบป้อม มะขวง พริกदैซ์หนู บวมยาว ถั่วพูสั้น และมันแกว เป็นต้น และได้นำเมล็ดพันธุ์ที่รวบรวมได้ นำมาปลูกขยายเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชนและเป็นแหล่งเมล็ดพันธุ์สำหรับขยายพันธุ์ต่อไป ได้แก่ บวมป้อม บวมยาว ถั่วพูสั้น มะนอยฮ่อง พักทองเมือง ถั่วบอย แตงเมือง ถั่วแปบ ผักปลั่งเขียว มะเขือเทศน้อย และมันแกวลาว 5) การถ่ายทอดองค์ความรู้และส่งเสริมการใช้ประโยชน์พืชอาหารเป็นยาสู่ชุมชน ได้นำวิทยากรจากภายนอกมาถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาพืชท้องถิ่น เรื่อง “พืชพื้นบ้านอาหารเป็นยาและการนำมาใช้ประโยชน์” จำนวน 69 ชนิด ได้แก่ ผักเชียงดา ผักแส้ว ผักฮ้วนหมู ย่านาง ผักโหม ผักเผ็ด ผักฮาก ผักแค ฟ้าทะลายโจร และอื่นๆ เป็นต้น 6) การสนับสนุนให้มีจุดรวบรวมองค์ความรู้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และจัดแสดงการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น โดยพื้นที่ที่จะจัดทำจุดรวบรวมองค์ความรู้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ หอประชุมหมู่บ้าน หมู่ 4, 5 และ 6 และโรงเรียนบ้านป่าเมี่ยงแม่พริก และได้จัดทำแปลงเรียนรู้จากพืชท้องถิ่นร่วมกับโรงเรียนบ้านป่าเมี่ยงแม่พริก ได้แก่ แปลงปลูกพืชอาหารท้องถิ่น แปลงปลูกพืชสมุนไพรท้องถิ่น และโรงเรียนเพาะเห็ด

ในปี 2561 ได้จัดทำแผนดำเนินงานและกิจกรรมร่วมกับชุมชนหมู่ 4, 5 และ 6 ดังนี้

ตารางที่ 4-8 แผนดำเนินงานและกิจกรรมร่วมกับชุมชนแม่พริก ตำบลแม่พริก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

กิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม	ช่วงเวลาการดำเนินงาน
1. การฟื้นฟูพืชท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในป่าธรรมชาติ พื้นที่เกษตรกรรม	1) การเพาะขยายพันธุ์พืชท้องถิ่นในชุมชน 2) การสนับสนุนกล้าพันธุ์พืช	จะดำเนินการต่อเนื่องร่วมกับสมาชิกกลุ่มเดิมและสมาชิกกลุ่มใหม่

กิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม	ช่วงเวลาการดำเนินงาน
และสวนหลังบ้าน (Home garden) โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน	ท้องถิ่นจากแหล่งอื่น 3) การปลูกฟื้นฟูในชุมชน ป่าธรรมชาติ พื้นที่เกษตรกรรม และสวนหลังบ้าน	
2. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงชนิดพืช และ ประเมิน ผล การใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นในชุมชน	1) เก็บข้อมูลชนิดพืชท้องถิ่นที่มีในบริเวณครัวเรือนสวน ไร่นา และพื้นที่ป่าธรรมชาติ และการนำไปใช้ประโยชน์ก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ 2) บันทึก วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล	ดำเนินการต่อเนื่องร่วมกับชุมชน โดยเจ้าหน้าที่ดำเนินการเก็บข้อมูล
3. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และจัดแสดงองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพในระดับชุมชน	1) พื้นที่ที่จะจัดทำจุดรวบรวมองค์ความรู้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ หอประชุมหมู่บ้าน หมู่ 456 และโรงเรียน 2) สื่อ โปสเตอร์ คู่มือพืชตัวอย่าง เมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น ตัวอย่างพืชในกระถาง	- ดำเนินการต่อเนื่อง

ตารางที่ 4-9 ชนิดพืชที่ชุมชนต้องการฟื้นฟูเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน

ลำดับ	ชนิดพืช	สถานะในชุมชน	ยังไม่ได้ฟื้นฟู	ต้องการฟื้นฟูเพิ่ม
1	ฮ่อสะพายควาย	เหลือน้อย	/	
2	กำลังเสือโคร่ง	เหลือน้อย	/	
3	ปิดปิวแดง	หายาก	/	
4	รางจืดดอกแดง	หายาก	/	
5	เจียวกู่หลาน	ต้องการใช้ประโยชน์	/	
6	ย่านาง	เริ่มสูญหาย	/	
7	ฟ้าทะลายโจร	เหลือน้อย	/	
8	ชะเอม	เหลือน้อย	/	
9	มะเหลบ	ไม่มีในชุมชน	/	
10	มะแว่น	เหลือน้อย		/
11	มะกั้ง	ต้องการใช้ประโยชน์		/
12	บะซางป่า (คล้ายละมุด)	เหลือน้อย		/
13	บ่ามื่น (กระบก)	ไม่มีในชุมชน		/
14	ส้มป่อง (คล้ายมังคุด)	เหลือน้อย		/

ลำดับ	ชนิดพืช	สถานะในชุมชน	ยังไม่ได้ฟื้นฟู	ต้องการฟื้นฟูเพิ่ม
15	บ้านะ (สมอพิเภก)	สูญหาย		/
16	ส้มป่าน	เหลือน้อย		/
17	ป่าไผ่	เหลือน้อย		/

ตารางที่ 4-10 ชนิดพืชที่ต้องการให้กลุ่มสมาชิกดำเนินการเพาะขยายพันธุ์เพื่อใช้สำหรับปลูกฟื้นฟูในชุมชนและชุมชนอื่นๆ

ลำดับ	ชนิดพืช	จำนวน	ผู้รับผิดชอบ
1	แก๊ฮากเหลือง	400 ต้น (คนละ 200 ต้น)	นายไพฑูรย์ โปทามูล (แก้ว) นายสงกรานต์ จันทร์ฟอง
2	มะโหกโตน	100 (คนละ 50 ต้น)	นายผัด หะวัน นายฉัตรราช ศรีมาน้อย (ลพ)
3	หัวข้าวเย็นเหนือ	150 (คนละ 50 ต้น)	นายสงกรานต์ จันทร์ฟอง นายใจเชื่อนแก้ว นางบัวไหล จันเอ้ย
4	มะข่าง	200	นางมัทนา สุนา
5	มะขามป้อม (ผลใหญ่)	2,000	นางบัวไหล จันเอ้ย(200) นายไพฑูรย์ โปทามูล (200) นายใจ เชื่อนแก้ว(100) นางมัทนา สุนา (1,000) นายสงกรานต์ จันทร์ฟอง (500)

ตารางที่ 4-11 รายชื่อสมาชิกใหม่กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ตำบลแม่พริก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	นายสงกรานต์ จันทร์ฟอง	36หมู่ 4 ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย
2	นายวีรพงษ์ แม่นเงิน	16หมู่ 5 ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย
3	นายตีบ ธรรมโน	100หมู่ 5 ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย
4	นางสาวเพ็ญจิต เทโวชาติ	25หมู่ 5ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย
5	นายวิรัช ตาปวน	20หมู่ 6ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย
6	นายวิชัย แตนศรี	32หมู่ 6ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย
7	นายอนันต์ ยาปัน	45หมู่ 6 ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น บ้านปางกลาง ปางต้นผึ้งและปางอาณาเขต ตำบลแม่พริก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย จำนวน 42 คน

นอกจากนั้นสมาชิกกลุ่มฯ ได้เพาะขยายพันธุ์พืชท้องถิ่นชนิดอื่นเพิ่มเติม ได้แก่ ใผ่กิมชุง ใผ่หะมาบ้อม แก้วฮากเหลือง มะข่วง หวายหนามขาว สำหรับนำไปปลูกเพื่อการใช้ประโยชน์ในชุมชนและชุมชนอื่นๆ โดยกลุ่มมีรายได้จากการเพาะขยายพันธุ์พืชทั้งหมด 30,000 บาท

ภาพที่ 4-17 แปลงขยายพันธุ์พืชท้องถิ่น

ได้เก็บข้อมูลรายได้ของเกษตรกรจากการจำหน่ายผลผลิตจากพืชท้องถิ่น ในปี 2561 ได้แก่

ตารางที่ 4-12 รายได้ของเกษตรกรจากการจำหน่ายผลผลิตจากพืชท้องถิ่น ในปี 2561

พืชท้องถิ่น	รายได้ (บาท)
หวาย (หนามขาวและฝาด)	3,000
หน่อไม้ (กิมชุงและหก)	2,500
หน่อไม้ดอง (หน่อหก)	3,000
ลิงลาว	400
มะข่วง	900
รวม	9,800

และได้สำรวจเกษตรกรที่มีความต้องการปลูกหวายในชุมชน

ตารางที่ 4-13 รายชื่อเกษตรกรที่มีความต้องการปลูกหวายในชุมชน

ลำดับ	รายชื่อ	ที่อยู่	ชนิดหวาย	จำนวน (ต้น)
1	นายไพฑูรย์ โปthalmูล	14 หมู่ 4 ต.แม่พริก	หวายหนามขาว	50
2	นางบัวไหล จันอ้าย	23 หมู่ 6 ต.แม่พริก	หวายฝาด	50
3	นายอนันต์ ยาปัน	45 หมู่ 6 ต.แม่พริก	หวายหนามขาว	50
4	นายตีบ ธรรมโน	100 หมู่ 5 ต.แม่พริก	หวายหนามขาว	50
5	นายฉัตรารุท ศรีมาน้อย	67 หมู่ 5 ต.แม่พริก	หวายหนามขาว	50

ลำดับ	รายชื่อ	ที่อยู่	ชนิดหวาย	จำนวน (ตัน)
6	นายวิรัช ตาปวน	20 หมู่ 6 ต.แม่พริก	หวายหนามขาว	50
7	นายมูล กามา	38 หมู่ 5 ต.แม่พริก	หวายหนามขาว	10
8	นายศิริ ภาณุชิตวรรณศีล	54 หมู่ 5 ต.แม่พริก	หวายหนามขาว	150
9	นายสุทนต์ โพธิามูล	66 หมู่ 4 ต.แม่พริก	หวายหนามขาว	400

และจากการประเมินชุมชนเบื้องต้นตามข้อกำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวง ใน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ : ชุมชนมีรายได้พอเพียงจากการประกอบอาชีพบนฐานความรู้ 2) ด้านสังคม : ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความเข้มแข็ง 3) ด้านสิ่งแวดล้อม : ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ ได้รับการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ ผลการประเมินตนเองของชุมชน ได้ระดับคะแนนที่ 70 และได้วางแผนกิจกรรมการดำเนินงานร่วมกับชุมชนเพื่อยกระดับของการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาดูงานด้านการเกษตร และด้านทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงชนิดพืชที่ชุมชนต้องการปลูกเพื่อใช้ประโยชน์ตามหลักการของป่าชาวบ้าน

ติดตามการรอดตายของต้นไม้ที่ปลูกฟื้นฟูในปี 2560 พบว่า หว่า มะขามป้อม ตำ และมะกอกป่า รอดตายค่อนข้างเยอะ และหว่า มะขามป้อม เติบโตดีสุดโดยมีพิกัดพื้นที่ปลูก X0562039 Y 2167329 ความสูง 616 เมตร

ภาพที่ 4-18 ติดตามการรอดตายของต้นไม้ที่ปลูกฟื้นฟูในปี 2560

พร้อมทั้งได้สนับสนุนการปลูกฟื้นฟูพืชท้องถิ่นในชุมชนร่วมกับอุทยานแห่งชาติดอยหลวงและองค์การบริหารส่วนตำบลแม่พริกพิกัดแปลงปลูก X 0561874 Y 2167734 ความสูง 712 เมตร โดยปลูกสมอภิเภก มะค่าโมง นางพญาเสือโคร่ง หว่า น้อยหน้าเครือ

ตารางที่ 4-14 การปลูกฟื้นฟูพืชท้องถิ่นในชุมชนร่วมกับอุทยานแห่งชาติดอยหลวงและองค์การบริหารส่วนตำบลแม่พริก

ลำดับ	รายการ	จำนวน	พื้นที่			
			เกษตรกรรม	ครัวเรือน	ชุมชน	โรงเรียน
1	ลิงลาว	2,750 ต้น	x			
2	มะกิ้ง	50 เมล็ด	x		x	

ลำดับ	รายการ	จำนวน	พื้นที่			
			เกษตรกรรม	ครัวเรือน	ชุมชน	โรงเรียน
3	สะแล	30ต้น		x		
4	กำลังเสือโคร่ง	35ต้น			x	
5	บ้านะ (สมอพิเภก)	25ต้น			x	
6	รางจืดดอกแดง	30ต้น	x		x	
7	น้อยหน้าเครือ	30ต้น	x		x	
8	ไผ่รวกดำ	105	x			

ภาพที่ 4-19 ประชุมและทำกิจกรรมปลูกต้นไม้ร่วมกับชาวบ้าน

พื้นที่ดำเนินการอื่น

พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงดอยปุย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

1. ได้รวบรวมและขยายพันธุ์พืชท้องถิ่น

ตารางที่ 4-15 ชนิดพืชที่ได้รับการรวบรวมและขยายพันธุ์ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงดอยปุย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	ชนิดพืช	ส่วนที่นำมาขยายพันธุ์	วิธีการขยายพันธุ์
1.	ลิ้นปี่	เมล็ด	เพาะเมล็ด
2.	ขมิ้นต้น	เมล็ด	เพาะเมล็ด
3.	หูก	ต้นกล้า	ย้ายชำต้นกล้าใต้ต้น
4.	รางจืดดอกแดง	เถา	ปักชำ
5.	เย็บหัว	เมล็ด	เพาะเมล็ด
6.	ว่านน้ำเล็ก	หน่อ	แยกหน่อ
7.	ผักแปม	กิ่ง	ปักชำ
8.	สาครวิลาส	หน่อหรือเหง้า	แยกชำ
9.	ตะลอมดอย	เมล็ด	เพาะเมล็ด
10.	คว่ำตายหงาย	ต้นอ่อน	แยกชำต้นอ่อน
11.	ชะอม	กิ่ง	ปักชำ
12.	หญ้าหวาน	กิ่ง	ปักชำ
13.	ไผ่บงใหญ่	ลำ	ชำปล้อง
14.	หว่า	เมล็ด	เพาะเมล็ด

ภาพที่ 4-20 แปลงรวบรวมและขยายพันธุ์พืชท้องถิ่น

1. ปลูกพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อการใช้ประโยชน์ในชุมชน บริเวณจุดเฝ้าระวังไฟฟ้า ยอดดอยผาหลวง และบริเวณป่าต้นน้ำในชุมชน เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2561

ตารางที่ 4-16 ชนิดพืชที่ปลูกพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อการใช้ประโยชน์ในชุมชน บริเวณจุดเฝ้าระวังไฟฟ้า ยอดดอยผาหลวง และบริเวณป่าต้นน้ำในชุมชน

ลำดับ	ชนิดพืช	จำนวน (ต้น)
1	เสี้ยวดอกขาว	50
2	เพกา	30
3	ด่างหลวง	10
4	เตาร้าง	20
5	กำลังเสือโคร่ง	50
6	ลิงลาว	50
7	ตำว	10
8	น้อยหน้าเครือ	30
10	จำปา	50
11	กระพี้เขาควาย	30
12	มะแขว่น	50
13	ตะไคร้ต้น	5
14	เสี้ยวป่า	55
15	ฟ้าทะลายโจร	10

ภาพที่ 4-21 ปลุกฟื้นฟูปืชท้องถิ่น บริเวณจุดเฝ้าระวังไฟป่า ยอดดอยผากลอง และบริเวณป่าต้นน้ำในชุมชน

พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยก้างปลา ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ชนิดพืชที่นำไปสนับสนุนการฟื้นฟูเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน

ตารางที่ 4-17 ชนิดพืชที่นำไปสนับสนุนการฟื้นฟูเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชนห้วยก้างปลา ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ	ชนิดพืช	จำนวน (ต้น)
1	ยอบ้าน (บ้านห่อโย)	50
2	แคบ้าน (บ้านห่อโย)	50
3	โสน (บ้านห่อโย)	50
4	มะขามเปรี้ยว (บ้านห่อโย)	50
5	ตำว (ปลูกป่าของอำเภอแม่จัน)	10
6	จะค่าน (ปลูกป่าของอำเภอแม่จัน)	20
7	หวายหนามขาว (บ้านป่าบงงามบน)	2,000

พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ชนิดพืชที่นำไปสนับสนุนการฟื้นฟูเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน

ตารางที่ 4-18 ชนิดพืชที่นำไปสนับสนุนการฟื้นฟูเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชนแม่สลอง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ลำดับ	ชนิดพืช	จำนวน (ต้น)
1	น้อยหน้าเครือ	15
2	กำลังเสือโคร่ง	30
3	มะแขว่น	20
4	มะกั้ง	30

พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงป่ากล้วย ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง
จังหวัดเชียงใหม่

ได้พันธุ์พืชท้องถิ่นดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4-19 ชนิดพืชท้องถิ่นที่ได้รับการฟื้นฟูในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงป่ากล้วย
ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

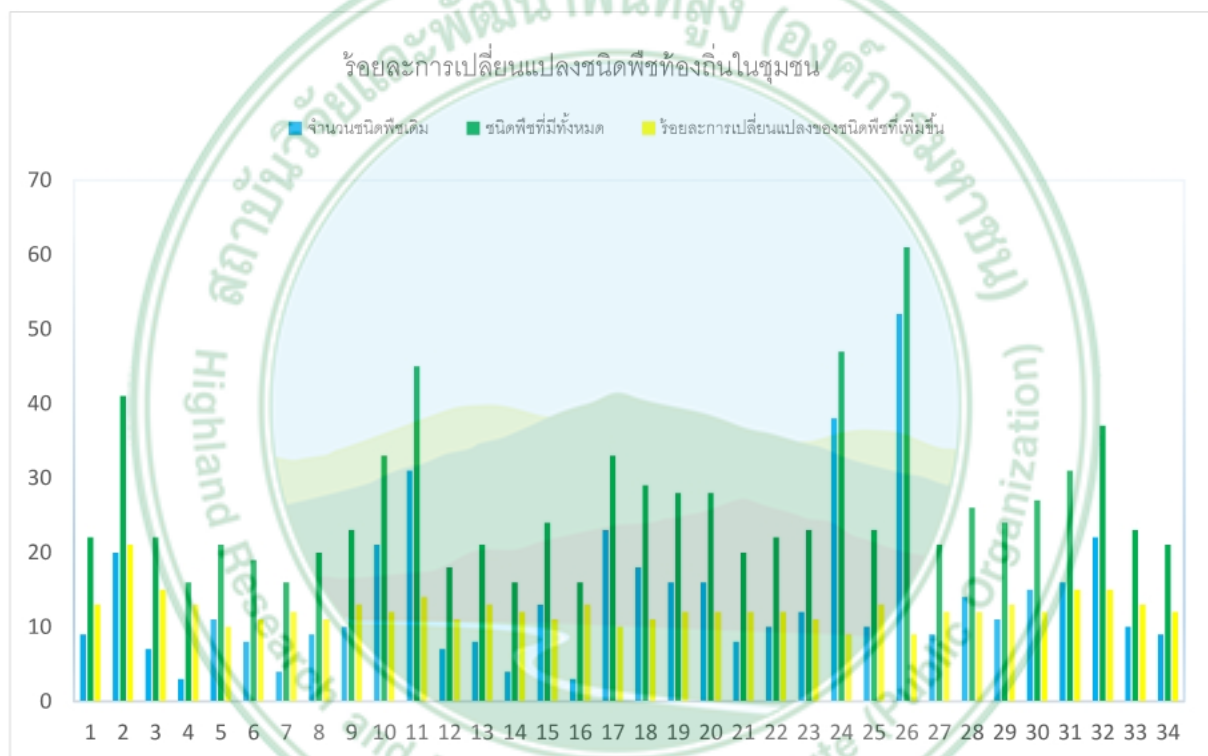
ลำดับ	ชนิดพืช	จำนวน (ต้น)
1	กอตออ	50
2	โยชื้อกู่	50
3	หยิงก่า	35
4	อั่วล่วนจั่ว	20
5	ชะซัง	40
6	โยเครียเลียะ	15
7	จำเดื่อ	20
8	ข้าวม่อคอมัว	10
9	โยเตรอเลียะ	15
10	โต่ตู	20
11	กั่วหล่อซา	10
12	จอยูจั่ว	15
13	จอกเก้	25
14	กระดุกไ่ดำ	30
15	ยี่แก้ง	15
16	โยวปา	20
17	ซีเตอเนง	35
18	จำเดื่อ	20
19	โปฮู้แปง	15
20	ปอเอียะ	20
21	ฝาง	40
22	ข้าวเลียะ	20
23	เปื่อไ้	30
24	ข้าวช่าย	20
25	เนี้ยเกอ	20

กิจกรรมที่ 2 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงชนิดพืชและประเมินผลการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นในชุมชน

พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวาวี (แม่พริก) ตำบลแม่พริก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

บ้านปางกลาง ปางต้นผึ้งและปางอาณาเขต หมู่ 4, 5 และ 6 ตำบลแม่พริก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

การเปลี่ยนแปลงชนิดพืชท้องถิ่นที่มีในบริเวณครัวเรือน สวน ไร่ นา ของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ตำบลแม่พริก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายจำนวน 34 ครัวเรือน โดยทุกครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการมีชนิดพืชท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้นหลังการดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัยในการฟื้นฟูพืชท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งอาหารและใช้ประโยชน์ในป่าธรรมชาติ พื้นที่เกษตรกรรม และสวนหลังบ้านโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังแสดงในภาพ

ภาพที่ 4-22 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงชนิดพืชท้องถิ่นในชุมชน

กิจกรรมที่ 3 การศึกษาการจัดตั้งองค์กรชุมชน ในการขับเคลื่อนกิจกรรมของธนาคารอาหารชุมชน (Food bank) อย่างต่อเนื่อง

การจัดตั้งองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนกิจกรรมของธนาคารอาหารชุมชน (Food bank) ในพื้นที่ดังต่อไปนี้

1. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงป่ากล้วย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

1.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเป็นการสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาให้แก่คนรุ่นใหม่ในชุมชน
- 2) เพื่อให้มีกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกชุมชนได้

1.2 กระบวนการเรียนรู้องค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น

- 1) การสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา โดยการถ่ายทอดความรู้โดยผู้รู้ของชุมชนในรูปแบบ การเรียนการสอน การสาธิต การปฏิบัติจริง โดยมีผู้รู้ จำนวน 4 ราย
- 2) สมาชิกกลุ่มต้องเข้าเรียนกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 2 ครั้ง/เดือน
- 3) ผู้รู้แต่ละรายจะทำการถ่ายทอดความรู้จำนวน 2 ครั้ง และหลังจากผู้รู้ได้สอนแล้ว ผู้เรียน จะต้องทำการทดสอบความรู้หลังจากการเรียนรู้จากผู้รู้แต่ละคน
- 4) หลังการเข้าเรียนจะต้องมีการทดสอบความรู้หลังการเรียนรู้
- 5) การอบรมเชิงปฏิบัติการ เช่น การเพาะขยายพันธุ์พืช
- 6) การศึกษาดูงานจากภายนอกชุมชน
- 7) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน
- 8) การสรุปบทเรียนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
- 9) การติดตามเยี่ยมเยียน

1.3 กฎระเบียบข้อตกลงร่วมกัน

สมาชิกกลุ่มต้องเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มทุกครั้ง ยกเว้นกรณีที่มีความจำเป็นแต่ต้องแจ้งความจำเป็นล่วงหน้าและขาดการเข้าร่วมได้ไม่เกิน 2 ครั้งต่อกิจกรรม 5 ครั้ง แต่ถ้าเป็นกิจกรรมในการเข้าเรียนรู้ของกลุ่มขาดได้ 1 ครั้งต่อการเรียน 5 ครั้ง

1.4 หน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม

- 1) อนุรักษ์ พันธุ์ และใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นในครัวเรือน และบริเวณสวนไร่ของตน
- 2) เป็นผู้ริเริ่มและชักนำชุมชนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พันธุ์ และใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น
- 3) เป็นกลุ่มตัวแทนในการสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นจากผู้รู้ในชุมชน
- 4) เป็นกลุ่มตัวแทนในการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นให้กับสมาชิกชุมชน
- 5) เป็นครัวเรือนตัวอย่างให้กับสมาชิกในชุมชน ในการอนุรักษ์ พันธุ์ และใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น
- 6) พัฒนาศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน

ตารางที่ 4-20 รายชื่อสมาชิกคนรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมกิจกรรมสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	อายุ (ปี)	ที่อยู่
1	นางนิตยา แซ่ยะ	41	231 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
2	นางยี่ง แซ่วะ	36	252 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
3	นางลัดดา วิทยาวัฒนากิจ	36	263 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	อายุ (ปี)	ที่อยู่
4	นางvimลรัตน์ เราท่า	35	319 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
5	นางปิยะวดี แซ่ยะ	33	25 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
6	นางลัดดาวัลย์ แซ่ยะ	31	303/1 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
7	นางวารี แซ่ยะ	30	387 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
8	นางยุวดี แซ่ยะ	29	303 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
9	นางธิดา เลาซาง	27	243 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
10	นางศรีสุดา สุขศรีศิริกุล	27	242 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
11	นางสาวลีลาวดี วิทยาวณิกิจ	21	6 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
12	นายสุรพล แซ่วะ	19	365 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

ตารางที่ 4-21 รายชื่อผู้รู้ของชุมชนที่จะทำการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	อายุ (ปี)	ที่อยู่
1.	นางเจียะ แซ่วะ	71	303 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
2.	นางมะ แซ่ยะ	57	320 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
3.	นางเอีย วงศ์ศิริราษฎร์	54	239 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
4.	นางสาวศศิประภา เลาวะ	46	238/1 ม.14 ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

1.5 เรื่องที่จะทำการสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาโดยผู้รู้แต่ละรายจะทำการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาในหัวข้อที่ครอบคลุมประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) การใช้พืชท้องถิ่นในลักษณะสมุนไพรเดี่ยวในการใช้เป็นยาบรรเทาและรักษาโรคต่างๆ เช่น สมุนไพรแก้ปวดท้อง แก้คลื่นชัดยอก แสบตา แก้ไอ เป็นต้น
- 2) การใช้พืชท้องถิ่นในลักษณะตำรับยาในการใช้เป็นยาบรรเทาและรักษาโรคต่างๆ เช่น ตำรับยาบำรุงกำลังแก้ปวดเมื่อย ตำรับยาผัดเดือน ตำรับยาแก้ท้องเสีย ตำรับยาแก้โรคไต แก้ดีซ่าน ตำรับยาแก้ท้อง เป็นต้น
- 3) การใช้พืชท้องถิ่นในด้านพิธีกรรมและความเชื่อ เช่น กันผี

2.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นจากผู้รู้
สู่ชุมชน (ร้อยละ 25) โดยมีรายละเอียดดังนี้

การถ่ายทอดความรู้โดยนางมะ แซ่ยะ ได้ทำการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้
ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นให้กับคนรุ่นใหม่ โดยการสาธิตและฝึกปฏิบัติ ดังนี้

ตารางที่ 4-22 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอดครั้งที่ 1
(พืชสมุนไพรเดี่ยว)

ลำดับ	ชื่อพืชท้องถิ่น	สรรพคุณ	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
1	ชิตอนง	แก้ไข้ใน	นำรากและใบมาต้มน้ำดื่ม และนำไปมาประคบ บริเวณ ที่ปวด
2	อีวล่วนจั่ว	แก้เวลาทานอาหาร แล้วติดคอ ต้มน้ำแล้ว จุกที่คอ	นำทั้งต้นมาต้มน้ำดื่ม จนกว่าจะหาย
3	จาเลียง	กันผี	นำใบจาเลียงที่แห้งแล้วมาเย็บใส่ถุงผ้า และติดตัวไว้ เชื่อว่าจะช่วยป้องกันผี
4	ท้องฮั่ว	แก้ปวดท้องและ ท้องร่วงในเด็ก	เก็บใบมาและเด็ดเฉพาะปลายใบมาต้มน้ำดื่ม ถ้าใช้รากให้นำรากมาตัดเป็น 3 ท่อนและนำมาต้มน้ำดื่ม

ตารางที่ 4-23 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอดครั้งที่ 1 (ตำรับยา)

ลำดับ	ตำรับยา	พืชในตำรับยา	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
1	ยาแก้ปวดท้อง กิน ผิด หรือทานข้าว แล้วจุกที่คอท้องอืด	1) โหล่ดู 2) ชิตอนง 3) อีวล่วนจั่ว	นำโหล่ดู (ทั้งต้น) ชิตอนง (ส่วนใบ) และอีวล่วน จั่ว (ทั้งต้น) ล้างให้สะอาดแล้วนำไปต้มน้ำดื่ม จนกว่าจะหาย
2	ยาแก้ผัดเดือน	1) โหล่ดู 2) ชิตอนง 3) อีวล่วนจั่ว 4) จาเลียง	นำโหล่ดู (ทั้งต้น) ชิตอนง (ส่วนใบ) และอีวล่วน จั่ว (ทั้งต้น) จาเลียง (ก้านและใบ) ล้างให้สะอาด แล้วนำไปต้มน้ำดื่มประมาณ 2-3 วัน
3	ยาแก้ท้องเสีย	1) จอเก้ 2) ยอดใบฝรั่ง	นำรากของจอเก้ 1 รากและยอดใบฝรั่งจำนวน 3 ยอด โดยล้างให้สะอาดแล้วนำมาต้มน้ำดื่มจนหาย
4	ยาแก้กินผิด (เวลา ที่ทานเนื้อสัตว์แล้ว ครั้งต่อไปไม่ สามารถ	1) โหล่ดู 2) ชิตอนง 3) อีวล่วนจั่ว 4) ท้องฮั่ว	นำทั้งต้น (รวมราก) มาต้มรวมกับเนื้อสัตว์ที่เรา รับประทานไม่ได้ โดยต้มไปเรื่อยๆ จนกว่าจะ สามารถกลับมารับประทานได้ใหม่

ลำดับ	ตำรับยา	พืชในตำรับยา	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
	รับประทานได้ ช่วย ให้กลับมากินได้อีก ครั้ง)		
5	ยาบำรุงกำลัง แก้ ปวดหลังปวดเอว บำรุงร่างกาย	1) กอเตออ 2) โย่วเครียเลี่ยะ 3) อัวล่วนจั่ว 4) ชั่วเมาะดัว 5) ซะฉี่สัว 6) ซะฉี่ซ้า 7) โคะแป 8) โหลตุ 9) จ่าเตอ 10) ซิเตอเนง 11) โย่วจิ 12) ซะฉี่มะ 13) โยเตรอจ้าย 14) จออยู่จั่ว 15) สำหุย	นำทั้งต้นของพืชแต่ละชนิดอย่างละเท่าๆกัน นำส่วน หนึ่งของทุกชนิดยัดใส่ในตุ๋มไก่อ และรวมกับพืชที่ เหลือนำไปต้มไก่ แล้วรับประทานเป็นอาหาร

ตารางที่ 4-24 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอดครั้งที่ 2 (พืช
สมุนไพรเดี่ยว)

ลำดับ	ชื่อพืชท้องถิ่น	สรรพคุณ	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
1	สำหุยเตาจั่ว	ล้างสารพิษ	นำรากมาต้มน้ำดื่ม
2	สำหุยขาว	ล้างสารพิษ	นำรากส่วนที่มีปมมาต้มน้ำดื่ม
3	จั่วชานู	บรรเทาอาการปวด บวม	นำใบมาทุบแล้วประคบบริเวณที่ปวดบวม
4	ชั่วกะฉี่	แก้กินข้าวเหนียวแล้ว ผิสดำแดง	นำรากมาต้มน้ำดื่ม
5	โย่วซู้	แก้ปวดกล้ามเนื้อ	นำใบมาทุบแล้วประคบบริเวณที่ปวด และนำรากมา ต้มน้ำดื่ม
6	ชั่วปีละ	แก้เนื้องอกในท้อง	นำมานึ่งกับไข่รับประทาน
7	โตดงเลี่ยะ	แก้ไม่สบายหนาวสั่น	นำใบมาทุบแล้วประคบมือขาเท้าซ้าย
8	ป่ากั่วตุ้ซ้า	แก้อ่อนเพลีย	นำรากไปต้มน้ำดื่ม
9	ชั่วเมาะขอมัว	แก้เสบตาคันตา	นำใบมาทุบแล้วใส่ในน้ำที่สะอาด นำมาหยอดตา
10	ต้อสะเลี่ยะ	1) แก้ไข้บวม 2) แก้ปวดท้อง	แก้ไข้บวม: นำใบมาทุบแล้วอังไฟ นำมาห่อบริเวณไข้ บวม

ลำดับ	ชื่อพืชท้องถิ่น	สรรพคุณ	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
			แก้ปวดท้อง: นารากมาตัมน้ำดื่ม
11	ป่าไผ่	แก้ช้ำบวม	นำใบมาทุบแล้วนำมาห่อบริเวณที่ช้ำบวม

ตารางที่ 4-25 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอดครั้งที่ 3 (พืชสมุนไพรเดี่ยว)

ลำดับ	ชื่อพืชท้องถิ่น	สรรพคุณ	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
1	กอเตออ	ช่วยบำรุงร่างกาย แก้ปวดหลังปวดเอว	ใช้ใบตำกับไคร้รับประทาน
2	ก้อทุ	แก้ปวดหัว ปวดท้อง แก้อาการเมาค้างจากสุรา ช่วยบำรุงร่างกาย	นำใบมาต้มน้ำดื่ม
3	เจ้อทุจั่ว	บรรเทาอาการท้องอืดท้องเฟ้อ	นำหัวมาต้มน้ำดื่ม หรือรับประทานสด ๆ
4	โค๊ะแป	แก้ลมแก้ผิดเดือน	นำใบหรือรากต้มน้ำดื่ม
5	เขี้ยด้า	บรรเทาอาการปวดท้อง	ใช้หัวนำมาถูบริเวณที่ปวดท้อง หรือรับประทานสด ๆ
6	ทองฮั่ว	1) บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย 2) บรรเทาอาการปวดท้อง	นำใบมาผิงไฟให้อุ่นประคบบริเวณที่ปวด
7	จอกเก้	รักษาอาการปวดท้องและแก้อาการเป็นพิษ	ช้รากหรือใบมาต้มน้ำดื่ม
8	ก้า	แก้ไข้ ตัวร้อน หรือเมื่อมีอาการหนาวสั่นไม่สบาย	ใช้ใบทุบแล้วนำมาผิงไฟให้อุ่นเอามาประคบบริเวณมือและเท้าสลับข้างกัน
9	เขงจั่วหัว	บำรุงร่างกาย	ใช้ใบมาต้มน้ำดื่มกับไคร้รับประทาน
10	บรื่องเจทุ	บรรเทาอาการปวดเนื้อปวดตัว บำรุงร่างกาย	ใช้หัวนำมาต้มน้ำดื่ม
11	กัวหล่อซา	ช่วยบำรุงร่างกาย มือเท้าเคล็ด แก้กระดูกหัก	ใช้รากหรือใบมาต้มน้ำดื่มกับไคร้รับประทาน หรือนำใบมาทุบให้ละเอียดแล้วประคบ
12	ทราจั่ว	1. ใช้ไล่ผี 2. แก้กินผิด	1. ใช้ไล่ผี โดยเอาใบมาห่อผ้าห้อยคอ 2. แก้กินผิด โดยนำมาต้มน้ำดื่ม
13	เนี้ยเกอ	แก้อาการท้องแข็งปวดท้อง	นำทั้งต้นทุบให้ละเอียดประคบบริเวณที่ปวด (ใช้สำหรับภายนอก ห้ามรับประทาน)
14	ป่าเต้	1. แก้ไข้	1. แก้ไข้ นำใบมาทุบแล้วประคบที่หน้าลงไปจนถึง

ลำดับ	ชื่อพืชท้องถิ่น	สรรพคุณ	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
		2. แก้ไอ 3. กันผี	เท่า 2.แก้ไอ นำใบไปนึ่งใช้รับประทาน หรือนำรากมาต้มน้ำดื่ม 3.กันผี นำต้นมาปลูกบริเวณบ้าน
15	มะข่าเลี้ย	1.ห้ามเลือด 2.บำรุงร่างกาย	1.ห้ามเลือดหรือแก้อาการฟกช้ำ ใช้ใบทุบให้ละเอียดแล้วนำมาประคบบริเวณที่เป็นแผล 2.บำรุงร่างกาย และแก้เลือดคั่งในสมอง ใช้ใบมาต้มน้ำดื่ม
16	ข้าวปลาล้า	แก้ปวดท้อง และมีเนื้องอกได้	สามารถใช้ได้ทั้งต้น นำมาบดให้ละเอียดผสมกับขี้เถ้ารับประทาน

ตารางที่ 4-26 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอดครั้งที่ 3 (ตำรับยา)

ลำดับ	ตำรับยา	พืชในตำรับยา	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
1	1.จอกไก่ 2.จีจั่วท่อ	แก้ปวดท้อง ท้องร่วง	นำทั้งต้นมาต้มน้ำดื่ม

ตารางที่ 4-27 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอดครั้งที่ 4 (พืชสมุนไพรเดี่ยว)

ลำดับ	ชื่อพืชท้องถิ่น	สรรพคุณ	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
1	ตรอยยอ	บำรุงร่างกายและแก้ปวดท้อง	ใช้ใบและรากมาต้มน้ำดื่มกับใบรับประทาน หรือต้มน้ำดื่ม
2	ติเม (เล็ก)	บำรุงร่างกาย	ใช้ใบมาต้มน้ำดื่มกับใบรับประทาน
3	ติล่อ (ใหญ่)	บำรุงร่างกาย	ใช้ใบมาต้มน้ำดื่มกับใบรับประทาน
4	บรื่องเจเลีย	บรรเทาอาการท้องเสีย	ใช้หัวต้นมาต้มน้ำดื่ม
5	หนาหนง	แก้อาการปวดท้องและกินผิด	ใช้รากและใบมาต้มน้ำดื่ม
6	ต้อส่าง	1.แก้ช้ำบวม 2.แก้ปวดท้อง 3.บรรเทาเมื่อเท้าเคล็ด	1.แก้ช้ำบวม นำใบมาทุบแล้วอังไฟแล้วนำมาห่อบริเวณที่ช้ำบวม 2.แก้ปวดท้อง นำรากมาต้มน้ำดื่ม 3.บรรเทาเมื่อเท้าเคล็ด ใช้ใบมาผิงไฟให้อุ่นเอาประคบบริเวณที่ปวด
7	โย่วเตรอจ้าย	1.บำรุงร่างกายหรือแก้	1.บำรุงร่างกายหรือแก้ช้ำในใช้รากมาต้มน้ำดื่มกับใบกิน

ลำดับ	ชื่อพืชท้องถิ่น	สรรพคุณ	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
		ข้าใน 2.ช่วยสมานแผล 3.รักษาโรคไต	ช่วยสมานแผล นำใบมาทุบประบริเวณแผล 3.รักษาโรคไต นำต้นไปต้มน้ำดื่มแทนน้ำจืด

ตารางที่ 4-28 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอดครั้งที่ 4 (ตำรับยา)

ลำดับ	ตำรับยา	พืชในตำรับยา	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
1	1.หนานาง 2.ข้าวเลี้ยะ	แก้ปวดท้อง ท้องร่วง	ใช้รากและใบหนานางมาผสมกับใบข้าวเลี้ยะมาต้มน้ำดื่ม

การถ่ายทอดความรู้โดยนางเจียะ แซ่วะ ได้ทำการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นให้กับคนรุ่นใหม่ โดยการสาธิตและฝึกปฏิบัติ ดังนี้

ตารางที่ 4-29 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอด ครั้งที่ 5 (พืชสมุนไพรเดี่ยว)

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	สรรพคุณ	การนำมาใช้ประโยชน์	วิธีการเพาะขยายพันธุ์
1		กันจี่	แก้อาการคันจากหนอง	นำใบมาทุบแล้วประคบ	ใช้เมล็ดในการเพาะขยายพันธุ์
2	หูลาซอน	จอกี้กุก	รักษาโรคริดสีดวงทวารหนัก	ใช้รากนำมาต้มน้ำดื่ม	ใช้เมล็ดในการเพาะขยายพันธุ์
3		จัวเคียะยา	บรรเทาอาการแผลเป็นหนอง	ใช้ใบนำมาทุบประคบจะช่วยบรรเทาอาการได้	ใช้เมล็ดในการเพาะขยายพันธุ์
4	จีจัวซา	บรรเทาอาการท้องร่วง	สามารถใช้ได้ทั้งต้นโดยนำต้นมาต้มน้ำดื่ม	ใช้เมล็ดในการเพาะขยายพันธุ์	ปลูกลงดินเท่านั้น
5		ซัวกันจี่	แก้กินอาหารแล้วติดคอ	นำไปต้มน้ำดื่ม	ขยายพันธุ์โดยการปักชำ

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	สรรพคุณ	การนำมาใช้ประโยชน์	วิธีการเพาะขยายพันธุ์
6		ข้าวเจ้าเล้ง	ช่วยต่อเส้นเอ็น	นำไปไปทุบแล้ว ห่อ บริเวณที่ ต้องการต่อเส้น เอ็น	ขยายพันธุ์โดยการปักชำ
7	รางจืดแดง	มะกอกเขอะ	1.แก้เมาสุรา 2.ขับสารพิษ	1.แก้เมาสุรา โดยใช้ใบมาตำ น้ำดื่ม 2.ขับสารพิษ โดยใช้ใบมาตำ อาบ	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์ หรือปักชำ
8		เซ้เม	แก้เวียนหัว	นำรากไปต้มน้ำ ดื่ม	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์
9		ข้าวมะจ้าย	รักษาโรค ผิวหนัง กลาก เกลื้อน	ใช้ใบมาถู บริเวณที่เป็น กลากเกลื้อนจะ บรรเทาได้	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์
10		ข้าวโซเนง (ข้าวเอี้ยะ)	แก้ปวดท้อง	นำรากมาต้มน้ำ ดื่ม	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์
11		ต่งกัวซี	1.แก้โรค ริดสีดวงทวาร 2.แก้ตกขาว	1.แก้โรค ริดสีดวงทวาร โดยนำไปไปอุ่น ไฟแล้วนั่งทับ 2.แก้ตกขาว โดยนำไปไปต้ม น้ำอาบและนำ ไปไปอุ่นไฟแล้ว นั่งทับ	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์
12		จี้ยั่วยู	แก้อักเสบจาก การผ่าตัด	นำรากมาต้มน้ำ ดื่ม	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์

ตารางที่ 4-30 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอด ครั้งที่ 6(พืชสมุนไพรเดี่ยว)

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	สรรพคุณ	การนำมาใช้ประโยชน์	วิธีการเพาะขยายพันธุ์
1		จกตกตงเลี้ย	บรรเทาอาการ กินผิดและ อาหารเป็นพิษ	ใช้รากลำมาต้ม น้ำดื่ม	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์
2		ฟ้าเจ้า	นำยอดไปทำ เต้าหู้	ใช้เมล็ดในการ เพาะขยายพันธุ์	ปลูกลงดินเท่านั้น
3		จีเดหื้อ	รักษาแผลที่ใส่ ยาแล้วไม่หาย	นำใบมาทุบแล้ว ประคบ	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์
4		มะขี้เจ้		1.รักษาโรคไต 2.บำรุงร่างกาย	ใช้รากต้มน้ำดื่ม รักษาโรค ไตและบำรุงร่างกาย
5		จียั่ว	แก้แสบจาก การผ่าตัด	นำรากมาต้มน้ำ ดื่ม	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์
6		เจอโต๊ะ	แก้ปวดท้อง เวลากินผิด	นำต้นและใบมา ต้มน้ำดื่ม	โดยการปักชำ
7		ข้าวจีดำ	แก้โรคดีซ่าน	นำรากมาต้มน้ำ ดื่มหรือนำใบมา ผสมกับไข่หนึ่ง รับประทาน	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์
8		ข้าวเจงกัว	บรรเทาอาการ ถ่ายไม่ปกติ	ใช้รากมาต้มน้ำ ดื่ม	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์
9		ข้าวข้า	ใช้สำหรับเด็กที่ ไม่แข็งแรง	นำใบมาต้มน้ำ อาบ	ขยายพันธุ์โดยการปักชำ
10		ข้าวโซเนง (ข้าวเอี้ยะ)	แก้ปวดท้อง	นำรากมาต้มน้ำ ดื่ม	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์
11		ข้าวชานัง	1.แก้เจ็บหัวเข่า โรคเก๊าท์ 2.บรรเทา อาการปวดฟัน	1.แก้เจ็บหัวเข่า โรคเก๊าท์ โดย นำใบมาทุบให้ ละเอียด แล้ว ประคบบริเวณที่ ปวด 2.บรรเทา อาการปวดฟัน โดยใช้ใบทุบให้	ขยายพันธุ์โดยการปักชำ

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	สรรพคุณ	การนำมาใช้ประโยชน์	วิธีการเพาะขยายพันธุ์
				ละเอียดนำมา ประคบบริเวณ เหื่ออกบวม	
12		ขั้วมะจ้าย	รักษาโรค ผิวหนัง กลาก เกลื้อน	ใช้ใบมาถู บริเวณที่เป็น กลากเกลื้อนจะ บรรเทาได้	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์
13		ขั้วโฮเณง/ขั้ว ชะदै	รักษาแผลสด	ใช้ใบทุบให้ ละเอียด นำมา ประคบบริเวณที่ เป็นแผลสด	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์

ตารางที่ 4-31 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอด ครั้งที่ 7 (พืชสมุนไพรเดี่ยว) เป็นพืชบริเวณป่า

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	สรรพคุณ	การนำมาใช้ประโยชน์	วิธีการเพาะขยายพันธุ์
1	ดินฮังคอย	ชะฉี	1.บรรเทา อาการปวดท้อง 2.รักษาเนื้องอก ในกระเพาะ	นำหัวมา รับประทานสด หรือต้มน้ำดื่ม ทั้งบรรเทา อาการปวดท้อง และรักษาเนื้องอก ในกระเพาะ	ขยายพันธุ์โดยใช้หัว หรือเมล็ดก็ได้
2	มะขามแป	ตงจื้อเน้ง	1.แก้เหื่ออก บวม 2.แก้ผื่นแดง 3.แก้โรค ริดสีดวงทวาร	1.แก้เหื่ออกบวม โดยนำรากหรือ ลำต้นมาต้ม น้ำ น้ำต้มมาอมแล้ว บ้วนทิ้ง2.แก้ผื่น แดงโดยนำราก หรือลำต้นมาต้ม น้ำอาบ 3.แก้โรค ริดสีดวงทวาร โดยนำเอาใบมา ฉีกไฟให้อุ่นแล้ว	ใช้เมล็ดในการเพาะ ขยายพันธุ์

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	สรรพคุณ	การนำมาใช้ประโยชน์	วิธีการเพาะขยายพันธุ์
				เอามานั่งทับ	
3		ปอโก้เจ็ง	รักษาอาการปวดท้องลูกสำหรับคนที่คลอดลูกใหม่	นำรากมาต้มน้ำดื่ม	ใช้เมล็ดในการเพาะขยายพันธุ์
4		มะแฮะ	1.ช่วยบรรเทาอาการปวดกระเพาะ 2.บำรุงร่างกาย	ใช้ใบหรือรากนำมาต้มไก่รับประทานสำหรับบรรเทาอาการปวดกระเพาะและบำรุงร่างกาย	เพาะขยายพันธุ์โดยใช้การใช้ต้นกล้า
5		สาหุเลี้ยะ (ต้นแดง)	แก้สารพิษ	นำรากไปต้มน้ำดื่ม สรรพคุณดีกว่าต้นเขียว พืชหายาก	ใช้เมล็ดในการเพาะขยายพันธุ์หรือต้นกล้า
		จีเดหวือ	รักษาแผลที่ใส่ยาแล้วไม่หาย	นำใบมาทุบแล้วประคบ	ใช้เมล็ดในการเพาะขยายพันธุ์
6		จีจัวซา	บรรเทาอาการท้องร่วง	สามารถใช้ได้ทั้งต้นโดยนำต้นมาต้มน้ำดื่ม	ใช้เมล็ดในการเพาะขยายพันธุ์
7		ซัวเจต้า (ไต่ตงซัง)	แก้ไข้ใน	นำรากมาต้มไก่	ใช้เมล็ดในการเพาะขยายพันธุ์
8		ตร้อปลา	ช่วยทำให้มีลูก	นำรากมาต้มน้ำดื่มตอนประจำเดือนหมด	ใช้เมล็ดในการเพาะขยายพันธุ์

ตารางที่ 4-32 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอดครั้งที่ 8 (ตำรับยา)

ลำดับ	ตำรับยา	พืชในตำรับยา	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
1	แก้เวลาทานอาหารแล้วจุก	1.ซิเตอเนง 2.จาเด้อ 3.จาเลีย 4.ข้าวช่าย 5.โหล่ดู	นำซิเตอเนง (ทั้งต้น) จาเด้อ (ทั้งต้น) จาเลียะ (ใบ) ข้าวช่าย (ต้น) และโหล่ดู (ทั้งต้น) โดยนำแต่ละส่วนทั้งหมดมาต้มน้ำดื่ม

ตารางที่ 4-33 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอด ครั้งที่ 8 (พืชสมุนไพรเดี่ยว)

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	สรรพคุณ	การนำมาใช้ประโยชน์
1	ข้าวชำนัง	แก้คลื่นชัดยอก	นำใบมาทุบให้ละเอียดประมาณ 6-7 ใบ นำมาผิงไฟแล้วห่อบริเวณที่มีอาการ แต่ถ้าบริเวณที่มีอาการเป็นแผลห้ามนำมาผิงไฟ
2	ข้าวเก้ด้า	แก้กินผิด และกันผี	นำรากมาต้มน้ำดื่ม โดยใช้รากปริมาณ 1 กำมือนยาวประมาณ 1 คืบ
3	ไย่วุชู	แก้ปวดหลัง ปวดเอว	ใช้รากต้มน้ำดื่ม และใช้ใบห่อ หรือนำรากประมาณ 1 กำมือ มาต้มไก่ และใช้ใบหรือยอดประมาณ 7-8 ยอดมาผิงไฟประคบบริเวณที่ปวดหลังปวดเอว

ตารางที่ 4-34 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอดครั้งที่ 9

ลำดับ	ชื่อพืช	สรรพคุณ	การนำไปใช้ประโยชน์
1.	ก้อทุ	แก้ปวดหัว ใจไม่ดี	โดยนำใบมาต้มน้ำดื่ม
2.	จร้า	แก้ปวดหัว ใจไม่ดี	ให้นำใบไปต้มน้ำดื่ม
3.	จอเก้	แก้ปวดท้อง	ใช้รากหรือใบมาต้มน้ำดื่ม
4.	จาเด้อ	แก้ปวดหัว ใจไม่ดี	นำใบหรือทั้งต้นไปต้มน้ำดื่ม
5.	จ่าตร่อ	เป็นยาต่อกระดูก(กระดูกหัก)	ใช้ใบนำมาทุบ แล้วห่อไว้บริเวณที่กระดูกหัก
6.	แจ่งควัว	เวลาอุจจาระเป็นสีดำ	ใช้ใบนำมาต้มน้ำดื่ม

ลำดับ	ชื่อพืช	สรรพคุณ	การนำไปใช้ประโยชน์
7.	ข้าวช่าย	1.แก้ปวดท้อง ท้องอืด 2.แก้กินผิด นอนกับผู้ชาย	ใช้ใบนำมาต้มดื่ม
8.	ข้าวเลี้ยะ	1.แก้ปวดเอว 2.แก้โรคไต	ใช้ใบนำมาต้มน้ำดื่ม
9.	ชะฉีฉ่า	1.แก้ปวดท้อง 2.แก้ซำใน	ใช้รากนำมาต้มน้ำดื่ม
10.	ชะฉีสัว	บรรเทาอาการปวดเนื้อปวดตัว บำรุงร่างกาย	ใช้หัวนำมาต้มน้ำดื่ม
11.	ซีต้อ	1.แก้ปวดท้อง ปวดท้องประจำเดือนที่มาไม่หยุด	ใช้ใบนำมาต้มน้ำดื่ม

ตารางที่ 4-35 รายละเอียดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นที่ถ่ายทอดครั้งที่ 10

ลำดับ	ชื่อพืช	สรรพคุณ	การนำไปใช้ประโยชน์
1.	ตรอย่าเซ้ง	แก้เวลาโดนน้ำร้อนลวก	ใช้ใบนำมาทุบใส่บริเวณที่โดนน้ำร้อนลวก
2.	เนงเดเต้	สำหรับผู้ที่ทานอาหารแล้วปวดท้อง ท้องเสีย อาเจียน	นำไปเข้ายาร่วมกับจอกเก้
3.	โปฮู้แป้ง	แก้ปวดท้อง	นำใบไปลวกน้ำแล้วดื่ม
4.	เพชรสังฆาต	ใช้รักษาริดสีดวง	นำลำต้นตัดเป็นท่อนยัดใส่กล้วยรับประทาน
5.	มะชาตอง	เป็นยาบำรุงร่างกายสำหรับผู้ชาย	รับประทานใบดิบๆ
6.	ยี่แกร้ง	1.แก้ปวดหัว 2.แก้ซำใน	ใช้รากนำมาต้มดื่ม
7.	โย่วเครียเลี้ยะ	แก้ปวดเมื่อย แก้ปวดนิ้ว หรือแก้ปวดเมื่อยที่ไม่ทราบสาเหตุ	ใช้ใบนำมาทุบแล้วแล้วประคบ
8.	โย่วเตรอจ่าย	แก้ปวดหัว ใจไม่ดี	ใช้รากมาต้มกับไกร้รับประทาน
20.	โย่วเตรอฉ่า	แก้โรคไต	ใช้ใบนำมาต้มน้ำดื่ม

สรุป

1. มีสมาชิกชุมชนคนรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมกิจกรรมการสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น จำนวน 14 ราย มีผู้รู้ที่ถ่ายทอดจำนวน 4 ราย

2. ได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นจากผู้รู้ชุมชน จำนวน 10 ครั้ง โดยการถ่ายทอดและการสาธิตปฏิบัติ โดยมีการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นพืชบริเวณบ้านและพืชบริเวณป่า รวมทั้งหมดจำนวน 102 ชนิด และตำรับยา จำนวน 8 ตำรับ

ภาพที่ 4-23 กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นจากผู้รู้ชุมชน

กิจกรรมที่ 4 การถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นในด้านอาหารเป็นยาสำหรับการบริโภคเพื่อการดูแลสุขภาพ

(1) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสะเนียง อ.เมือง จ.น่าน

ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่น ณ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสะเนียง อ.เมือง จ.น่าน โดยมีรายละเอียดการถ่ายทอดดังนี้

ตารางที่ 4-36 ตำรับยาที่ถ่ายทอดให้ชุมชน

ลำดับ	สรรพคุณตำรับยา	ชนิดพืชในตำรับยา	การนำไปใช้ประโยชน์
1	แก้เบาหวาน ลดความดัน ลดไขมันในเลือด	1. ปีกนกไล่ 2. ใบเตย 3. รางจืด 4. บอระเพ็ด	นำรากปีกนกไล่ ใบเตย ใบรางจืด และเถาบอระเพ็ด แก้เบาหวาน ความดัน ไขมันในเลือด
2	ยาแก้กลางบ้าน	1. ตะไคร้ 2. หญ้าผากควาย 3. ผักติ๊ด	นำตะไคร้ จำนวน 3 ต้น หญ้าผากควาย จำนวน 3 ต้น และผักติ๊ด จำนวน 3 ใบ นำมาต้มรวมกันแล้วตัดหัวตัดท้าย แช่น้ำไว้ประมาณ 10 นาที แล้วต้มน้ำดื่ม
3	ลดความดัน เบาหวาน	1. ยอดมะยม	นำใบมะยม ใบเตย รากหญ้าคา มา

ลำดับ	สรรพคุณตำรับยา	ชนิดพืชในตำรับยา	การนำไปใช้ประโยชน์
	ไขมันในเลือด	2.ใบเตย 3.หญ้าคา 4.ย่านางแดง	ต้มน้ำดื่มรวมกัน

ภาพที่ 4-24 ทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านและเยาวชน

(2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ บ้านห้วยโตน อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

จัดกิจกรรม เรื่อง การถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นในวันที่ 17 มกราคม 2561 ณ บ้านห้วยโตน โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่านมีผู้เข้าร่วมจำนวน 109 คน ประกอบด้วย สมาชิกบ้านห้วยโตนและเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) สำหรับสถานที่จัดกิจกรรมได้ใช้ห้องประชุมหมู่บ้านห้วยโตนเป็นสถานที่จัดกิจกรรมโดยนำเสนอการใช้ประโยชน์และ/หรือสรรพคุณของพืชท้องถิ่นแต่ละชนิด จากผลการเดินสำรวจร่วมกับผู้รู้ของชุมชนเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560 บริเวณพื้นที่ป่ารอบชุมชนและบริเวณรอบครัวเรือนภายในชุมชน ซึ่งพบพืชท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นอาหารและยาสมุนไพรได้จำนวน 122 ชนิด แบ่งเป็นพบในพื้นที่ป่า 44 ชนิด และพบในชุมชน 78 ชนิด เช่น ตะไคร้ต้น หินามไขกึ่ง ขนุนดิน รางจิตแดง มะเขาวัว กรตน้ำ และหญ้าขัดใบยาว ฯลฯ (ภาพที่ 4-25)

ผลจากการจัดกิจกรรมครั้งนี้ทำให้ชุมชนบ้านห้วยโตนได้รับการยกระดับการพัฒนาตามกรอบตัวชี้วัดและข้อกำหนดการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวง ในด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีการยกระดับด้านละ 1 ข้อ ดังนี้ ด้านสังคม คือ ข้อ 2.8 การมีส่วนร่วมของชุมชน/หน่วยงาน และสำหรับด้านสิ่งแวดล้อม คือ ข้อ 3.5 มีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของป่าธรรมชาติ

ภาพที่ 4-25 การถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นให้กับชุมชนบ้านห้วยโตน

กิจกรรมที่ 5 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และจัดแสดงองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพในระดับชุมชน

พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวาวี (แม่พริก) ตำบลแม่พริก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

1. ได้จัดทำแหล่งเรียนรู้พืชท้องถิ่นในโรงเรียนบ้านป่าเมี่ยงแม่พริก โดยร่วมกับผู้ปกครองนักเรียน คณะครู และเจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวาวี จัดทำโรงเรียนปลูกผัก โรงเรียนเห็ด โรงปุ๋ยหมัก แปลงปลูกพืชอาหารและสมุนไพรท้องถิ่นสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรและพืชท้องถิ่นให้นักเรียน

พร้อมกับได้ถ่ายทอดกิจกรรมหลักสูตรการเรียนรู้ ได้แก่

1.1 หลักสูตรการเรียนรู้พืชท้องถิ่นให้แก่เด็กนักเรียน 21 คน และคณะครูโรงเรียนบ้านแม่สายป่าเมี่ยง 3 คน เรื่องสมุนไพรสารานุกรมชุมชน ในกลุ่ม 1. รักษาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่น จุกเสียด 2. รักษาอาการไอ ระคายคอจากเสมหะ 3. รักษาฝี แผลพุพอง 4. รักษาเหา 5. รักษาอาการนอนไม่หลับ 6. รักษาโรคกระเพาะอาหาร 7. รักษาอาการเคล็ดขัดยอก 8. รักษาอาการโรคชันนะตุ 9. รักษาอาการไข้ 10. รักษาโรคเริ่มงูสวัด 11. รักษาอาการลมพิษ 12. รักษาอาการคลื่นไส้ อาเจียน 13. รักษาอาการแพ้ อักเสบจากแมลงสัตว์กัดต่อย 14. รักษาอาการปวดฟัน 15. รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก รวมถึงจัดทำแปลงปลูกพืชดังกล่าวร่วมกับเด็กนักเรียน ได้แก่ ขิง ข่า ตะไคร้ กระชาย ขมิ้นชัน ไพล ว่านหางจระเข้ กะเพรา พญายอ แก้วฮากเหลือง สาครู วิลาส

1.2 การทำน้ำสมุนไพร โดยสอนนักเรียนทำน้ำตะไคร้ใบเตยและน้ำอัญชันมะนาว พร้อมกับสอดแทรกเนื้อหาสรรพคุณของพืชแต่ละชนิด วิธีการทำ

1.3 ให้ความรู้และฝึกปฏิบัติการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ร่วมกับเด็กนักเรียน โดยใช้วัสดุเป็นฟางข้าวและขี้วัว

1.4 การย้ายกล้าผักจากถาดเพาะ ได้แก่ เบบี่ฮ่องเต้ กะหล่ำปลี ลงปลูกในแปลงและในถุงพลาสติก และให้เด็กนักเรียนนำกลับบ้านไปดูแลที่บ้าน เพื่อใช้เป็นแหล่งอาหารในครัวเรือนต่อไป

1.5 ให้ความรู้เรื่องการดูแลก้อนเห็ดในโรงเห็ด โดยนำก้อนเห็ดขอนแก่นและเห็ดนางรมไปสนับสนุนการเรียนรู้ และอาหารกลางวันของนักเรียนในโรงเรียน

1.6 จัดทำแหล่งองค์ความรู้ในโรงเรียน บริเวณโรงอาหาร และโรงปุ๋ยหมัก เพื่อใช้จัดแสดงสื่อสิ่งพิมพ์ โปสเตอร์ หนังสือ รวมถึงตัวอย่างเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นโดยนำก้อนเห็ดนางรมและเห็ดขอนขาวไปสนับสนุนการเรียนรู้ และอาหารกลางวันของนักเรียนในโรงเรียน

ภาพที่ 4-26 กิจกรรมการเพาะเห็ดร่วมกับนักเรียน

2.แปลงสาธิตการเรียนรู้พืชท้องถิ่นในระบบวนเกษตร ได้สนับสนุนการปลูกพืชท้องถิ่นในแปลงของเกษตรกร ซึ่งเน้นการให้พืชท้องถิ่นอยู่ร่วมกับพืชป่าได้อย่างเกื้อกูล และสามารถนำพืชดังกล่าวมาบริโภคและสร้างรายได้ โดยนาร่องในเกษตรกรจำนวน 2 รายได้แก่ นายใจ เชื้อนแก้ว และนางมัทนา สุนา

2.1 แปลงวนเกษตรของนางมัทนา สุนา บ้านเลขที่ 66 ม.4 บ้านปางกลาง ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย โดยมีสิ่งปลูกสร้าง 5,000 ต้น ผักกูด ผักหนาม น้อยหน่าเครือ มะกิ้ง ตำลึง เต้าร้าง ต้างหลวง รวงจืดดอกแดง ค้างคาวดำ จะค้ำน ปลูกผสมผสานร่วมกับไม้ป่ายืนต้นพื้นที่ประมาณ 2 ไร่ โดยชนิดไม้ในแปลง ได้แก่ บ่าเก็ม กอมขม ยมหิน เส้า พระเจ้าห้าพระองค์ ส้านหลวง ทองเต้า แดง เอียน ป่วย ตั้ว กฤษณา ไม้บงป่า ไม้หก ไม้ซางป่า มะเดื่อ บ่าแหน จะเข่น ผักตูด ไม้ไผ่ ม่วงเลือด จำปีป่า(ดอกขาว) ก่อตาหมู ปองจี่ ไม้ชาหัด มะม่วงป่า สมอภิกเกก กล้วยป่า โดยจะจัดทำป้ายพรรณพืชต่อไป

ภาพที่ 4-27 แปลงสาธิตการเรียนรู้พืชท้องถิ่นในระบบวนเกษตร

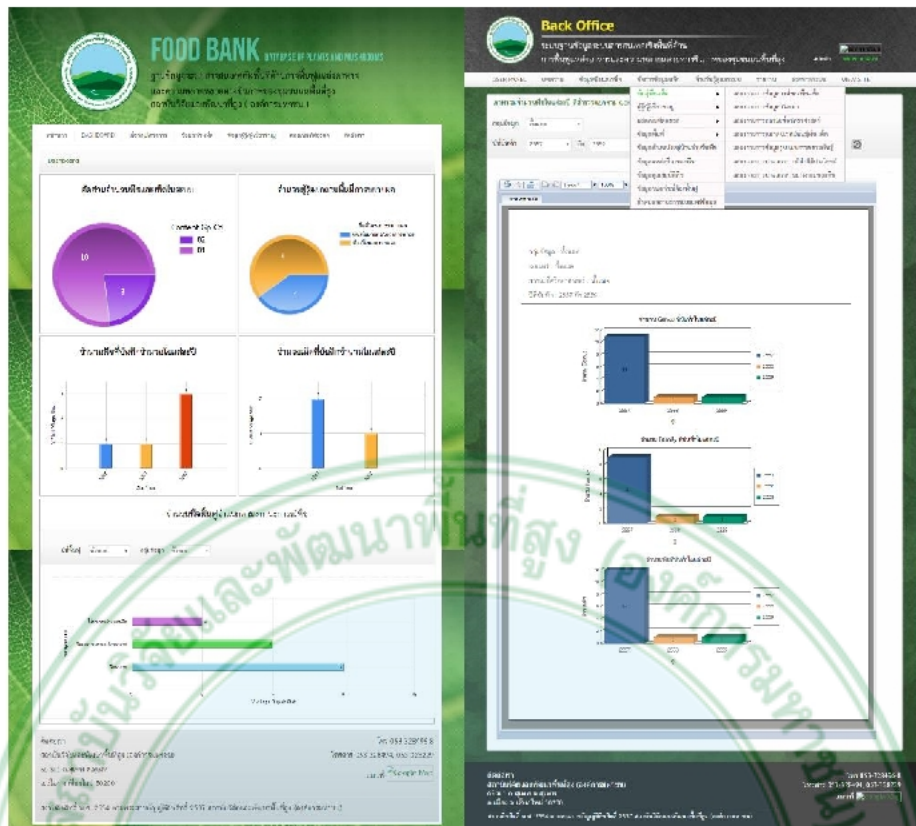
2.2 แปลงวนเกษตรของนายใจ เชื้อนแก้ว บ้านเลขที่ 34 ม.5 บ้านปางต้นผึ้ง ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย โดยปลูกถึงลาว600 ต้น ผสมผสานร่วมกับมะขมพื้นที่ประมาณ1 งาน

ตารางที่ 4-37 แปลงสาธิตการเรียนรู้พืชท้องถิ่นในระบบวนเกษตร

ชื่อ-สกุล	พิกัดแปลง	จำนวนต้น	หมายเหตุ
1. นางมัทนา สุนา	X 0564318 Y 2167302 สูง 663 เมตร	3,000	พื้นที่ราบ ปลูกเมื่อปี พ.ศ. 2559 แหล่งต้นพันธุ์จากแม่พริก 2,500 ต้น จากบ้านแม่สายป่าเมี่ยง 500 ต้น
	X 0564324 Y 2167328 สูง 665 เมตร	2,000	พื้นที่ลาดชัน ปลูกเมื่อเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2561 แหล่งต้นพันธุ์จากบ้านแม่สายป่าเมี่ยง 2,000 ต้น
2. นายใจ เชื้อนแก้ว	X 0564532 Y 2166313 สูง 692 เมตร	รวม 3 แปลง 600 ต้น	พื้นที่ลาดชันไม่มากปลูกเมื่อเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2561 แหล่งต้นพันธุ์จากบ้านแม่สายป่าเมี่ยง
	X 0564503 Y 2166296 สูง 697 เมตร		
	X 0564504 Y 2166370 สูง 708 เมตร		

กิจกรรมที่ 6 การปรับปรุงประสิทธิภาพและการเชื่อมโยงเครือข่ายระบบฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง และฐานข้อมูลผู้รู้ ร่วมกับชุมชนหรือโรงเรียน

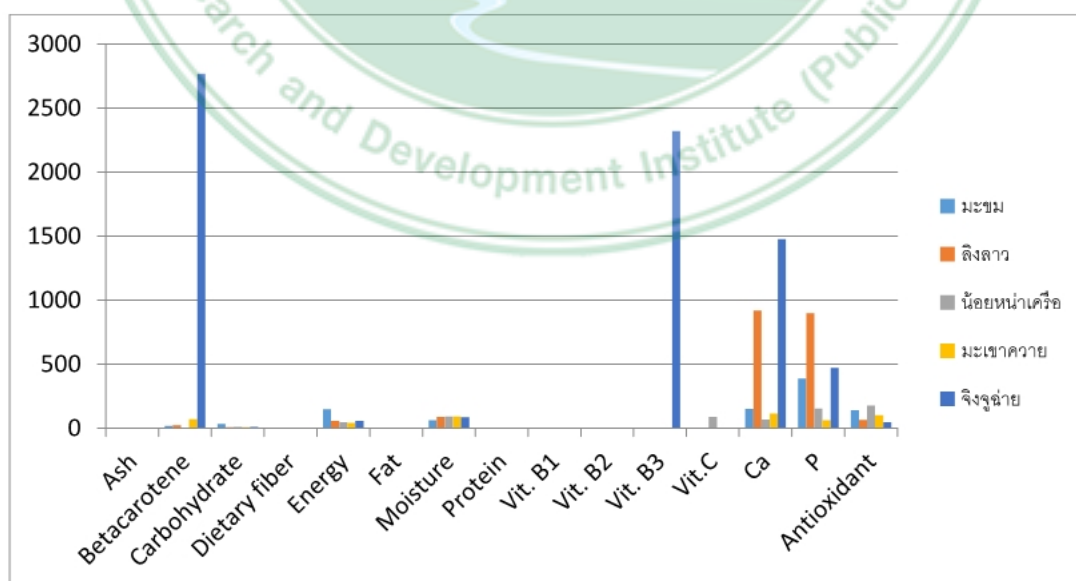
ปรับปรุงรูปแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่สำหรับให้สืบค้นและนำไปใช้ประโยชน์ให้มีความเป็นปัจจุบันและสามารถรองรับระบบปฏิบัติการรุ่นใหม่ได้ รวมทั้งเพิ่มเติมการนำเข้าข้อมูลของระบบให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน เพื่อให้สามารถใช้ได้ง่ายและสะดวก และพัฒนาระบบการวิเคราะห์และทดสอบรูปแบบการแสดงผล รวมทั้งจัดทำรายงานจากระบบฐานข้อมูลสำหรับเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ได้ทดสอบการนำเข้าข้อมูลพืชและเห็ด500 ชนิด ในระบบฐานข้อมูลดังกล่าว

ภาพที่ 4-28 หน้าจอการแสดงผลรายละเอียดพืชแยกตามชนิดและภาพรวมข้อมูลพืชในรูปแบบ Dashboard

กิจกรรมที่ 7 การศึกษาพฤกษเคมีและคุณค่าทางโภชนาการพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจและสนับสนุนการวิจัยด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฐานชีวภาพ (Bio-products)

วิเคราะห์โภชนาการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการและปริมาณสารต้านอนุมูลอิสระของพืชท้องถิ่น 5 ชนิด ได้แก่ ลิ้นจี่ มะขม จิงจูฉ่ำ มะเขาค่วย และน้อยหน่าเครือ

ภาพที่ 4-29 พฤกษเคมีและคุณค่าทางโภชนาการของพืชท้องถิ่น

กิจกรรมที่ 8 การศึกษาและพัฒนากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์พันธุกรรมและสร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือน

ได้จัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์พันธุกรรมและสร้างรายได้
วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชท้องถิ่นของชุมชนและสร้างรายได้เสริมจากการจำหน่าย
2. เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชท้องถิ่น

โดยชนิดพืชพื้นบ้านที่ชุมชนปลูกและช่วงเวลาปลูกพืชท้องถิ่นแต่ละชนิดมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4-38 ชนิดพืชพื้นบ้านที่ชุมชนปลูกและช่วงเวลาปลูกพืชท้องถิ่นแต่ละชนิด

ลำดับ	ชื่อพืชพื้นบ้าน	ช่วงเดือนที่นิยมปลูก	ช่วงเดือนการเก็บเมล็ด	หมายเหตุ
1.	ขี้หูด	ธันวาคม - มกราคม	กุมภาพันธ์-มีนาคม	สามารถปลูกได้ทั้งปีถ้ามีปริมาณน้ำเพียงพอ
2.	งาหม่อน	กรกฎาคม	พฤศจิกายน	ปลูกปีละครั้ง
3.	แตงกวาพื้นบ้าน	พฤษภาคม	มิถุนายน-กรกฎาคม	สามารถปลูกได้ทั้งปีถ้ามีปริมาณน้ำเพียงพอ
4.	แตงไทยผลกลม	มิถุนายน	ตุลาคม-พฤศจิกายน	สามารถปลูกได้ทั้งปีถ้ามีปริมาณน้ำเพียงพอ
5.	แตงไทยผลยาว	มิถุนายน	ตุลาคม-พฤศจิกายน	สามารถปลูกได้ทั้งปีถ้ามีปริมาณน้ำเพียงพอ
6.	ย่านาง	ปลูกได้ทั้งปี	เก็บเมล็ดได้ทั้งปี	
7.	ถั่วบุง	มิถุนายน	ธันวาคม	
8.	ถั่วแป	กรกฎาคม	พฤศจิกายน	ปลูกได้ปีละครั้ง
9.	ถั่วฝักยาว			สามารถปลูกได้ทั้งปีถ้ามีปริมาณน้ำเพียงพอ
10.	ถั่วพู			
11.	ถั่วลันเตา	มกราคม-กุมภาพันธ์	กุมภาพันธ์	ปลูกปีละ 1 ครั้ง
12.	ผักชีลาว			
13.	ผักชีพื้นเมือง		มีนาคม	
14.	ผักปลังใบ		พฤศจิกายน	
15.	ผักปลังดอก		พฤศจิกายน	
16.	พริกขาว		เก็บเมล็ดได้ทั้งปี	สามารถปลูกได้ทั้งปีถ้ามีน้ำ
17.	มะเขือยาว		เก็บเมล็ดได้ทั้งปี	
18.	มะเขือน้ำเมียง		เก็บเมล็ดได้ทั้งปี	
19.	ผักกาดกวาดง			สามารถปลูกได้ทั้งปี

ลำดับ	ชื่อพืชพื้นบ้าน	ช่วงเดือนที่นิยมปลูก	ช่วงเดือนการเก็บเมล็ด	หมายเหตุ
	ผักกาดขาวยี่ ผักกาดก้านใหญ่			แต่ถ้าปลูกในช่วงเดือน พ.ย.-ธ.ค. จะให้ผลผลิต ดี
20.	น้ำเต้า	ปลูกได้ทั้งปี		นิยมปลูกเดือนพ.ค.- มิ.ย.
21.	บวบพวง			สามารถปลูกได้ทั้งปีถ้า มีน้ำ
22.	บวบกลม			สามารถปลูกได้ทั้งปีถ้า มีน้ำ
23.	บวบเหลี่ยม			สามารถปลูกได้ทั้งปีถ้า มีน้ำ
24.	ฟักทอง	ปลูกได้ทั้งปี	เก็บเมล็ดได้ทั้งปี	ช่วงที่นิยมปลูกคือ พฤษภาคม
25.	มะนอยอ้อม	ปลูกได้ทั้งปี	เก็บเมล็ดได้ทั้งปี	ช่วงที่นิยมปลูกคือ พฤษภาคม
26.	มะเขือเทศลูกใหญ่	ปลูกได้ทั้งปี แต่ปลูก ได้ดีในช่วงฤดูหนาว เดือน ต.ค.-ธ.ค.	มกราคม-กุมภาพันธ์ (ปลูกเดือนตุลาคม)	
27.	มะเห็ด	ปลูกได้ทั้งปี แต่ปลูก ได้ดีในเดือน พฤษภาคม	สิงหาคม	
28.	มะไห่	ปลูกได้ทั้งปี แต่ปลูก ได้ดีในเดือน พฤษภาคม	สิงหาคม	
29.	ฟักเขียว	เดือน พ.ค.-มิ.ย.		ปลูกได้ปีละครั้ง
30.	มะนอยปลา	ปลูกได้ทั้งปี	ประมาณ 3 เดือน หลัง งอก	

โดยทางกลุ่มได้ปลูกพืชท้องถิ่นในพื้นที่ของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ ถั่วแป ถั่วสายเสือ ฟักทอง น้ำเต้า ถั่วแป มะนอยอ้อม เพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์กรรมให้สมาชิกกลุ่มนำไปปลูกและนำไปปลูกในพื้นที่ดำเนินงาน โครงการวิจัยอื่นๆ

ภาพที่ 4-30 กิจกรรมที่ทำร่วมกับชาวบ้าน

โครงการย่อยที่ 3 การศึกษากระบวนการปกป้องคุ้มครองพืชท้องถิ่นและถิ่นกำเนิดโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

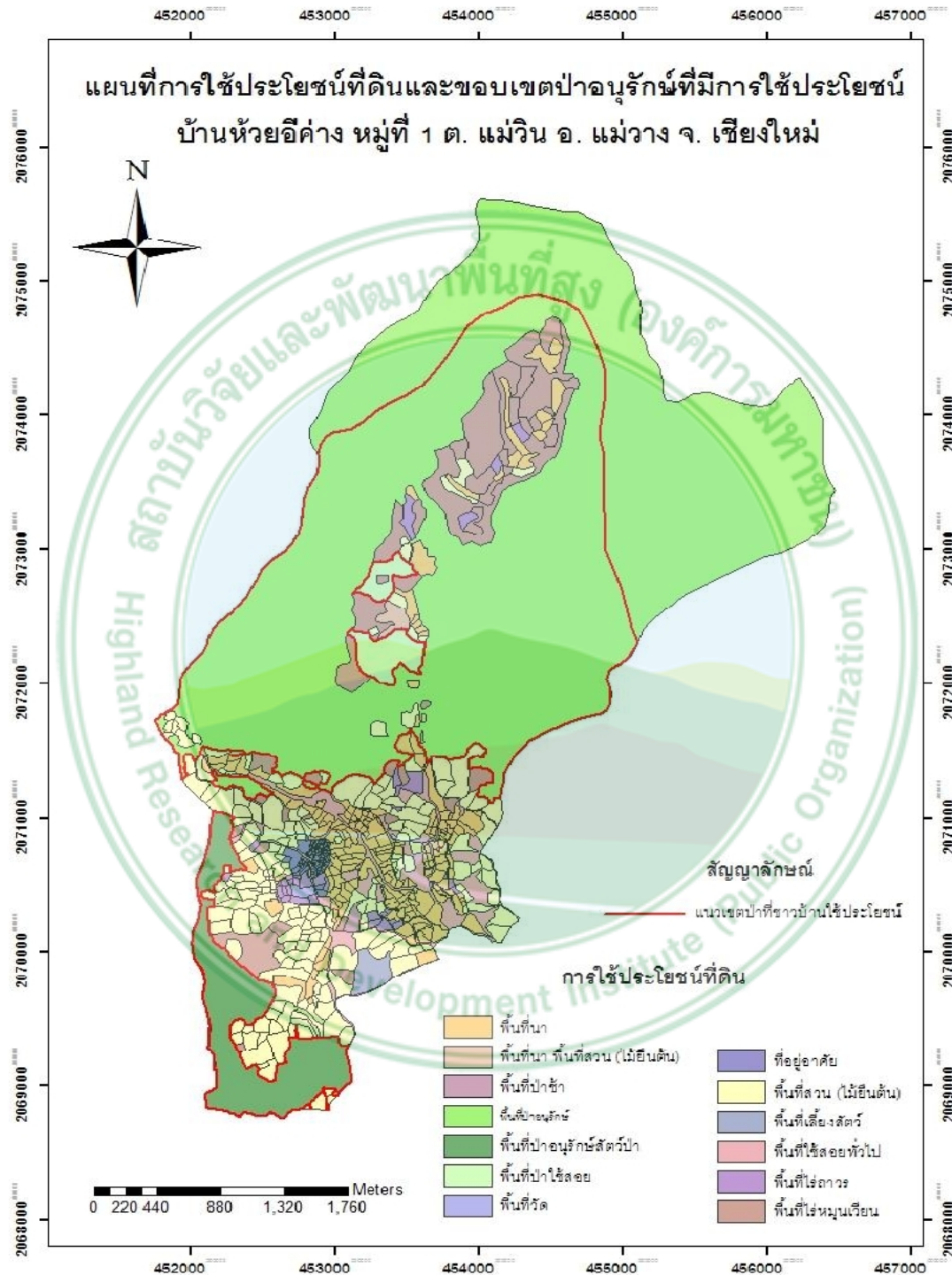
ร่วมกับชุมชนบ้านห้วยอีค่าง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการปกป้องคุ้มครอง/หรือการบริหารจัดการพื้นที่แหล่งกำเนิดพืชสมุนไพรและพืชท้องถิ่นในพื้นที่ป่าในชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชุมร่วมกับผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่พัฒนาของโครงการหลวงทุ่งหลวง เพื่อทำความเข้าใจ และสอบถามความต้องการในชุมชน โดยชาวบ้านในชุมชนค่อนข้างให้ความสนใจเป็นอย่างดี จึงได้มีการร่วมกันวางแผนหาแนวทางในการผลักดันป่าในชุมชนบ้านห้วยอีค่าง ให้เป็นพื้นที่คุ้มครองถิ่นกำเนิดสมุนไพรและพืชท้องถิ่น ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อกำหนดร่วมกันพบว่ามีข้อมูลหลายอย่างที่ชุมชนยังไม่มี โดยเฉพาะข้อมูลสภาพป่าทั่วไป ข้อมูลความหลากหลายชนิดของพืชสมุนไพรและพืชท้องถิ่นที่มีการใช้ประโยชน์ในชุมชน ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมผลักดันป่าในชุมชนบ้านห้วยอีค่าง ให้เป็นพื้นที่คุ้มครองถิ่นกำเนิดสมุนไพรและพืชท้องถิ่น จึงได้มีการวางแผนสำรวจ ขอบเขตพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์จริงในชุมชนเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่การวางแผนเก็บข้อมูลสภาพป่า ความหลากหลายชนิดพืชสมุนไพร และการใช้ประโยชน์ในชุมชน ร่วมกับชาวบ้าน เจ้าหน้าที่โครงการหลวง และทีมงานจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. ร่วมกับชาวบ้าน เจ้าหน้าที่พัฒนาโครงการหลวงในพื้นที่ สำรวจสภาพป่าเบื้องต้น และจับแนวเขตพื้นที่ป่าในชุมชนบ้านห้วยอีค่างที่มีการใช้ประโยชน์ในชุมชน พบว่าสังคมพืชป่าชุมชนบริเวณบ้านห้วยอีค่างแห่งนี้ สามารถแบ่งสังคมพืชหลักๆ ออกเป็น 3 สังคม คือ 1) สังคมพืชป่าดิบเขา 2) สังคมพืชป่าสนเขา และ 3) สังคมพืชป่าเต็งรังผสม

3. วางแผนร่วมกับชาวบ้าน และทีมงานจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการสำรวจและเก็บข้อมูลโครงสร้างสังคมพืช องค์ประกอบชนิดพันธุ์ และความหลากหลายชนิดของพืชสมุนไพรและพืชท้องถิ่น ในป่าชุมชนบ้านห้วยอีค่างทั้ง 3 สังคม ได้แก่ ป่าดิบเขา ป่าสนเขา และป่าเต็งรังผสม พร้อมทั้งรวบรวมภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรและพืชท้องถิ่นจากผู้รู้ในชุมชน ซึ่งปัจจุบันได้สำรวจและเก็บข้อมูลโครงสร้างสังคมพืช องค์ประกอบชนิดพันธุ์ และความหลากหลายชนิดของพืชสมุนไพรและพืชท้องถิ่น ในป่าชุมชนบ้านห้วยอีค่างทั้ง 3

สังคม เรียบร้อยแล้ว กำลังอยู่ในกระบวนการวิเคราะห์ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้านภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรและพืชท้องถิ่นจากผู้รู้ในชุมชนเพิ่มเติม

ภาพที่ 4-31 แผนที่ขอบเขตป่าอนุรักษ์ที่มีการใช้ประโยชน์ในชุมชน บ้านห้วยอีค่าง

การถ่ายทอดองค์ความรู้การอนุรักษ์ พันธุ์ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพระดับชุมชน ในพื้นที่โครงการหลวง 12 แห่ง เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโครงการศึกษาการพัฒนาชุมชนโครงการหลวงเพื่อเป็นชุมชนคาร์บอนต่ำและยั่งยืน

พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง (ห้วยน้ำกั้น) อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

จากการดำเนินการฟื้นฟูและการอนุรักษ์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในปารัธรมชาติ พื้นที่การเกษตร และสวนหลังบ้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่บ้านห้วยน้ำกั้น มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 30 ชนิด 2,662 ต้น โดยแบ่งเป็นพืชหายาก/ใกล้สูญหายจากชุมชน จำนวน 4 ชนิด 265 ต้น และพืชที่ชุมชนมีความต้องการใช้ประโยชน์มาก จำนวน 26 ชนิด 2,397 ต้น (ตารางที่ 4-38) นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมปลูกพืชอาหารและสมุนไพรพันธุ์เพื่อเป็นแหล่งอาหารและใช้ประโยชน์ในชุมชน 2 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งที่ 1 จำนวน 54 คน และครั้งที่ 2 จำนวน 74 คน พร้อมทั้งสนับสนุนกล้าไม้ให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ พันธุ์พืชท้องถิ่น ทั้งหมด 18 ราย (ตารางที่ 4-39)

ตารางที่ 4-39 ชนิดพืชท้องถิ่นและจำนวนต้นที่มีการอนุรักษ์และปลูกพันธุ์เพิ่มขึ้นในชุมชนบ้านขอบด้ง

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ต้น)	ประเภท		ปีที่ปลูกพันธุ์	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
1	กระท้อน	20		✓		✓
2	ขึ้นฉ่าย	10		✓	✓	✓
3	ตะไคร้	40		✓	✓	✓
4	หอมชู	15		✓	✓	✓
5	หอมแบ่ง	12		✓	✓	✓
6	สระแหน่	22		✓	✓	✓
7	กระชาย	12		✓	✓	✓
8	โกสน	15		✓		✓
9	ขุน	20		✓		✓
10	ขมิ้น	15		✓		✓
11	ข่า	15		✓		✓
12	ขงโค	40		✓		✓
13	ชมพู่ม่าเหมี่ยว	20		✓		✓
14	ชะอม	100		✓	✓	
15	ข้าวปลู	20		✓		✓
16	ดีปลากั้ง	15		✓		✓
17	ดีปลี	35		✓		✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
18	ตำว	20		✓		✓
19	มะแว้ง	33		✓		✓
20	พริก	28		✓	✓	✓
21	ตีนช้างดอย	2	✓			✓
22	โปรงฟ้า	15		✓		✓
23	ผักชีฝรั่ง	35		✓	✓	✓
24	ผักแปม	35		✓	✓	✓
25	ผักฮ้วนหมู	15		✓		✓
26	ผักไผ่	26		✓	✓	✓
27	ผักเหือด	15	✓	✓		✓
28	ไผ่บงหวาน	40		✓		✓
29	ไผ่รวกดำ	10		✓		✓
30	พืลังกาสา	15		✓		✓
31	เพชรสังฆาต	15		✓		✓
32	คว่ำตายหงายเป็น	20		✓	✓	✓
33	ฟ้าทะลายโจร	15		✓		✓
34	มะเกี๋ยง	47		✓		✓
35	มะขวง	20		✓		✓
36	มะขาม	20		✓		✓
37	มะแขว่น	22	✓			✓
38	มะไฟ	10		✓		✓
39	ยอบ้าน	30		✓		✓
40	รางจืด	15		✓	✓	✓
41	ลิงลาว	20		✓		✓
42	ว่านน้ำ	70		✓	✓	✓
43	สะเดา	30		✓		✓
44	เสลดพังพอนตัวผู้	15		✓		✓
45	พญาयो	50		✓		✓
46	ปูเลย	15		✓	✓	✓
47	หญ้าอีนุแค	600	✓		✓	✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกพันธุ์	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
48	หวาย	400	✓		✓	
49	หุสือ	15		✓		✓
50	อักข่า	60	✓		✓	✓
51	แอปเปิ้ลป่า	35	✓		✓	
รวม		2,239	1,119	1,120		

ตารางที่ 4-40 รายชื่อสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นบ้านห้วยน้ำกิน

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
1	นางจันทร์ดี ยานะ	9 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
2	นายธนวัฒน์ สีนมูล	10 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
3	นายอดิเรก จันทรแก้ว	28 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
4	นายจันทร์แดง สุลัยยะ	101 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
5	นางสว่าง โพธิ์นอก	122 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
6	นายสว่าง แผลงแก้ว	67 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
7	นางวิภา กุญชร	55 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
8	นายเสถียร ชัยนาม	41 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
9	นายสมพงษ์ เพียรชนะ	66 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
10	นางเกษร จันทรหอม	35 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
11	นางสายทอง ประกอบ	7 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
12	นางละออง จันตะมา	16 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
13	นายนิคม แก้วประมา	76 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
14	นางสายพิน นนทะสา	51 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
15	นางเอียน แสงดี	37 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
16	นางเหลียม มหาวัน	44 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
17	นางแม่ฟอง สีนมูล	19 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
18	นางมาลี ฝอยลม	22 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
19	นางสาวประคอง ดำรงสัตย์	21 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
20	นายสะดวก ยาวิลาส	52 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
21	นายปั่น ปันยวง	32 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
22	นางนงค์คาร แสงดี	64 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
23	นางนงเยาว์ ปิงวังของ	29 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
24	นางจันทร์คำ กาลหลง	18 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
25	นางเถาว์วัลย์ ชัยนาม	48 ม.13 ต.แม่เจดีย์ อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง (ปางบง)อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

จากการดำเนินการฟื้นฟูและการอนุรักษ์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในปารัธรมชาติ พื้นที่การเกษตร และสวนหลังบ้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่บ้านปางบง มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 32 ชนิด 2,932 ต้น โดยแบ่งเป็นพืชหายาก/ใกล้สูญหายจากชุมชน จำนวน 6 ชนิด 450 ต้น และพืชที่ชุมชนมีความต้องการใช้ประโยชน์มาก จำนวน 26ชนิด 1,932 ต้น (ตารางที่ 4-40) พร้อมทั้งสนับสนุนกล้าไม้ให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ ฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 29 ราย (ตารางที่ 4-41)

ตารางที่ 4-41 ชนิดพืชท้องถิ่นและจำนวนต้นที่มีการอนุรักษ์และปลูกฟื้นฟูเพิ่มขึ้นในชุมชนบ้านปางบง

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ต้น)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
1	กระเพรา	18		✓	✓	✓
2	กล้วยน้ำหว่า	15		✓	✓	
3	ขมิ้น	30		✓	✓	
4	ข่า	20		✓	✓	✓
5	ขิง	15		✓	✓	✓
6	ชะเอม	4		✓	✓	
7	ตะขาบปิน	5		✓	✓	
8	ตะไคร้	15		✓	✓	
9	ด่างหลวง	12		✓	✓	
10	ตำว	100		✓	✓	✓
11	ดินฮั่งดอย	40	✓		✓	✓
12	ผักกูด	20		✓	✓	✓
13	ผักชี	12		✓	✓	✓
14	ผักชีฝรั่ง	30		✓	✓	✓
15	ผักแปม	30		✓	✓	✓
16	ผักหวานป่า	100	✓		✓	
17	พริกขี้หนู	20		✓	✓	✓
18	พริกไทย	2		✓	✓	
19	เพกา	13		✓	✓	
20	เพี้ยฟาน	30		✓	✓	
21	มะกรูด	100		✓	✓	
22	มะขม	20	✓		✓	
23	มะขามป้อม	80		✓	✓	

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ต้น)	ประเภท		ปีที่ปลูกพันธุ์	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
24	มะข่วง	120	✓		✓	
25	มะแขว่น	150	✓		✓	✓
26	มะม่วงป่า	3		✓	✓	
27	มะรุม	20	✓		✓	
28	ลิงลาว	1000		✓	✓	✓
29	เล็บครุฑ	5		✓	✓	
30	สระระแห่น	23		✓	✓	
31	หวาย	300		✓	✓	
32	หอมแบ่ง	30		✓	✓	✓
รวม		2,382	450	1,932		

ตารางที่ 4-42 รายชื่อสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นบ้านปางบง

ลำดับ	ชื่อ- สกุล	ที่อยู่
1	นาย กฤษณา วรรณฤทธิ์	32/2 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
2	นาย ประเสริฐ วรรณฤทธิ์	23 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
3	นาย สมาน ตาจันทร์ดี	9/3 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
4	นาย ปิยะ ปินตา	20/1 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
5	นาง ไพรวลัย แก้วกลิ้ง	20 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
6	นาง สุวรรณ พวงดอกแดง	26 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
7	นาย อำนาจ ปิ่นสุวรรณ	59 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
8	นาย สมพงษ์ พวงดอกแดง	22 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
9	นาง อัมพร แก้วพรหม	29/1 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
10	นาง บัวเลียม ไชยถา	21/1 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
11	นาย สวัสดิ์ กันทะรส	21 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
12	นาง จันทรแก้ว คำรินทร์	27 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่

13	นาย ประภากรณ์ พลอยแก้วฝน	36/2 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
14	นาย อำพลพลอยแก้วฝน	36/4 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
15	นาย วิไลวรรณพลอยแก้วฝน	36/1 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
16	นาย ธวัชชัย ชิตะจักร์	24 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
17	นาย บุญยัง สุวรรณมา	11 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
18	นาย ภัทร์ แก้วพล	3 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
19	นาย อำนวย วรรณฤทธิ์	23/2 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
20	นาย บุญช่วย ดีปัญญา	4/1 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
21	นาง อ้อมฤทัยใจสุขเสรีบุญ	9/11 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
22	นาง สุพัตรา วรรณฤทธิ์	23/1 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
23	นาย สุริยา วรรณฤทธิ์	53/1 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
24	นาย ชาลี วรรณฤทธิ์	53 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
25	นาง วิทิตย์ สุกันธา	2 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
26	นางค้าย พวงเสน	10 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
27	นาง ไพรี พวงเสน	2/1 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
28	นาง อนุช ชุ่มมงคล	20/2 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่
29	นาย มานพ ใจสุขเสรีบุญ	9/2 หมู่ 1 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงตีนตก (บ้านป๊อก) อำเภอม่อนแจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

จากการดำเนินการฟื้นฟูและการอนุรักษ์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในป่าธรรมชาติ พื้นที่การเกษตร และสวนหลังบ้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่บ้านป๊อก มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 34 ชนิด 1,404 ต้น โดยแบ่งเป็นพืชหายาก/ใกล้สูญหายจากชุมชน จำนวน 5 ชนิด 274 ต้น และพืชที่ชุมชนมีความต้องการใช้ประโยชน์มาก จำนวน 29 ชนิด 1,130 ต้น (ตารางที่ 4-42) พร้อมทั้งสนับสนุนกล้าไม้ให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 18 ราย (ตารางที่ 4-43)

ตารางที่ 4-43 ชนิดพืชท้องถิ่นและจำนวนต้นที่มีการอนุรักษ์และปลูกฟื้นฟูเพิ่มขึ้นในชุมชนบ้านปอก

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ต้น)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
1	กระชายดำ	30		✓	✓	✓
2	กระเทียม	26		✓	✓	✓
3	กระเพรา	15		✓	✓	✓
4	กฤษณา	20		✓	✓	
5	กำลังเสือโคร่ง	20		✓		✓
6	ขมิ้น	30		✓	✓	✓
7	คะน้า	50		✓	✓	✓
8	ติปลาทั้ง	25		✓		✓
9	ติปสี	50		✓		✓
10	ตะไคร้	20		✓	✓	✓
11	ต้างหลวง	18		✓	✓	
12	ตำว	50		✓		✓
13	ดินฮ้างดอย	100	✓		✓	✓
14	น้อยหน่าเครือ	100	✓			✓
15	เนียมหูเสือ	20		✓	✓	✓
16	ผักกาด	80		✓	✓	✓
17	ผักกูด	50		✓	✓	✓
18	ผักชี	20		✓	✓	✓
19	ผักชีฝรั่ง	25		✓	✓	✓
20	ผักแปม	50		✓		✓
21	ไผ่บงหวาน	60		✓		✓
22	ไผ่รวกดำ	60		✓		✓
23	ฝาง	10		✓	✓	
24	พญาหอ	63		✓		✓
25	พริกขี้หนู	28		✓	✓	✓
26	พริกไทย	28		✓		✓
27	เพี้ยฟาน	15		✓	✓	
28	มะขม	10	✓		✓	
29	มะแขว่น	50	✓		✓	✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
30	รางจืดแดง	14	✓			✓
31	ลิงลาว	200		✓		✓
32	สระระแห่น	10		✓		✓
33	เสลดพังพอนตัวผู้	27		✓		✓
34	เสี้ยวดอกแดง	30		✓		✓
รวม		1,404	274	1,130		

ตารางที่ 4-44 รายชื่อสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นบ้านปอ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
1	นางโสพิณ ไชยวุฒิ	57 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
2	นางทองใบ เปตมัต	6/1 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
3	นางลำดวน เชื้อนแก้ว	46/1 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
4	นางสุพิศ อินทนนท์	51/1 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
5	นางสมนึก สักแลบ	43 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
6	นางอำพรพรณ สติขันติเลิศ	56 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
7	นางปิมปา นิพาพรรณ	54 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
8	นางคำสุข พอประสิทธิ์	31 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
9	นางสมศรี ธรรมามัง	40/2 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
10	นางนงคราญ ปันอียะ	54/1 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
11	นายสม ยินดี	73 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
12	นางบงอร เดชบุญ	31/1 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
13	นางป้อมมี พาจรพิทย์	36 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
14	นางจันทร์พลอย นิภาแก้ว	79/1 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
15	นางมาลี ทวีวรรณ	71 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
16	นางปิมปา คุมา	35 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
17	นางติบ อินทนนท์	51 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่
18	นางโสภา ไชยธา	38 ม. 1 ต. ห้วยแก้ว อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่

พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ (บ้านเหล่า) อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

จากการดำเนินการฟื้นฟูและการอนุรักษ์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในป่าธรรมชาติ พื้นที่การเกษตร และสวนหลังบ้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่บ้านเหล่า มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 35 ชนิด 1,460 ต้น โดยแบ่งเป็นพืชหายาก/ใกล้สูญหายจากชุมชน จำนวน 7 ชนิด 330 ต้น และพืชที่ชุมชนมีความต้องการใช้ประโยชน์มาก จำนวน

28 ชนิด 1,130 ต้น (ตารางที่ 4-44) พร้อมทั้งสนับสนุนกล้าไม้และอุปกรณ์การเพาะขยายพันธุ์พืชให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ พันธุ์พืชท้องถิ่น ทั้งหมด 10 ราย (ตารางที่ 4-45)

ตารางที่ 4-45 ชนิดพืชท้องถิ่นและจำนวนต้นที่มีการอนุรักษ์และปลูกฟื้นฟูเพิ่มขึ้นในชุมชนบ้านเหล่า

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ต้น)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
1	กระชายดำ	25	✓		✓	✓
2	กระเพรา	22		✓	✓	✓
3	ขมิ้นขาว	22		✓	✓	✓
4	ขมิ้นชัน	34		✓	✓	✓
5	ข่า	27		✓	✓	✓
6	ขิง	13		✓	✓	✓
7	คาวตอง	20		✓	✓	✓
8	คุณ	20		✓		✓
9	แคแสด	20	✓			✓
10	ข้าพลุ	30		✓	✓	✓
11	เชียงดา	15		✓	✓	✓
12	ดีปลากิ่ง	35		✓	✓	✓
13	ตะไคร้	32				
14	ตะไคร้ต้น	15	✓		✓	✓
15	ตำว	100	✓			✓
16	ถั่วพู	15		✓	✓	✓
17	ถั่วฝักยาว	30		✓	✓	✓
18	ปีบ	20		✓		✓
19	ผักแปม	38		✓	✓	✓
20	ผักฮ้วนหมู	10	✓			✓
21	ผักชีฝรั่ง	30		✓		✓
22	ผักชี	22		✓		✓
23	พริกขี้หนู	30		✓	✓	✓
24	มะเขี๋ยง	80	✓			✓
25	มะขามป้อม	100		✓	✓	✓
26	มะขามเปรี้ยว	50		✓		✓
27	มะเขือขึ้น	23		✓	✓	✓
28	มะเขือพวง	25		✓	✓	✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
29	มะแขว่น	80	✓		✓	✓
30	มะไฟ	15		✓		✓
31	ยอบ้าน	80		✓		✓
32	ลิงลาว	300		✓	✓	✓
33	สะเดา	20		✓		✓
34	สระแหน่	32		✓	✓	✓
35	ชงโค	30		✓		✓
รวม		1460	330	1130		

ตารางที่ 4-46 รายชื่อสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นบ้านเหล่า

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
1	นายดวงคำ มาลาจันทร์	50 ม.4 ต.เมืองเก่า อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
2	นายประมวล ครองตะ	29 ม.4 ต.เมืองเก่า อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
3	นายประจวบ ชันวงศ์	22 ม.4 ต.เมืองเก่า อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
4	นายบุญธรรม มาลาจันทร์	51 ม.4 ต.เมืองเก่า อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
5	นางศรีนวลสะจิโน	7 ม.4 ต.เมืองเก่า อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
6	นายประพันธ์ ศุภชัย	10 ม.4 ต.เมืองเก่า อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
7	นายบุญชู มาลาจันทร์	34 ม.4 ต.เมืองเก่า อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
8	นางพิจิตร เพชรพลอยศรี	43 ม.4 ต.เมืองเก่า อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
9	นายทวี ชัยเลิศ	31 ม.4 ต.เมืองเก่า อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
10	นายภาณุรุจน์ สังฆรัตน์	48 ม.4 ต.เมืองเก่า อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่

พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย (หนองหอยเก่า) อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

จากการดำเนินการฟื้นฟูและการอนุรักษ์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในป่าธรรมชาติ พื้นที่การเกษตร และสวนหลังบ้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่บ้านหนองหอยเก่า มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 33 ชนิด 1,276 ต้น โดยแบ่งเป็น พืชหายาก/ใกล้สูญหายจากชุมชน จำนวน 4 ชนิด 127 ต้น และพืชที่ชุมชนมีความต้องการใช้ประโยชน์มาก จำนวน 29 ชนิด 1,148 ต้น (ตารางที่ 4-46) พร้อมทั้งสนับสนุนกล้าไม้และอุปกรณ์การเพาะขยายพันธุ์พืช ให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ ฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 15 ราย (ตารางที่ 4-47)

ตารางที่ 4-47 ชนิดพืชท้องถิ่นและจำนวนต้นที่มีการอนุรักษ์และปลูกฟื้นฟูเพิ่มขึ้นในชุมชนบ้านหนองหอย
เก่า

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ต้น)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
1	ว่านหางจระเข้	60		✓	✓	✓
2	หอมแบ่ง	45		✓		✓
3	ผักไผ่	30		✓		✓
4	หอมด่วน	80		✓		✓
5	พริกขี้หนู	22		✓	✓	✓
6	ใบเตย	35		✓	✓	✓
7	ผักชีลาว	15		✓		✓
8	ข่าไก่ดำ	10		✓	✓	✓
9	ตะไคร้ต้น	42	✓			✓
10	ยูง	50	✓			✓
11	ตะไคร้	48		✓	✓	✓
12	เย็บวนตัว	20	✓		✓	✓
13	ชาโยเต้	50		✓		✓
14	ข่า	30		✓	✓	✓
15	ขมิ้นชัน	35		✓	✓	✓
16	ขิง	20		✓	✓	✓
17	ถั่วฝักยาวสีม่วง	60		✓		✓
18	กระชายดำ	15	✓			✓
19	อ้อยแดง	3		✓		✓
20	จิงจูฉ่ำ	200		✓		✓
21	ตุน	5		✓		✓
22	ผักเผ็ด	30		✓	✓	✓
23	ผักแพวแดง	20		✓		✓
24	มะเขือเปราะ	20		✓		✓
25	ว่านทองใบม่วง	25		✓	✓	✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกพันธุ์	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
26	ผักปลังแดง	50		✓	✓	✓
27	หญ้าเอ็นยัด	10		✓	✓	✓
28	หอมชู	35		✓	✓	✓
29	ขึ้นฉ่าย	40		✓		✓
30	โตไม่รู้ล้ม	2		✓	✓	✓
31	มะเขือเทศ	18		✓		✓
32	หญ้าปากกิ้ง	120		✓		✓
33	ผักชีพื้นเมือง	30		✓		✓
รวม		1,276	127	1,148		

ตารางที่ 4-48 รายชื่อสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นบ้านหนองหอยเก่า

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	นายสุรินทร์ นทีไพรวัลย์	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
2	นายอดิสร นทีไพรวัลย์	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
3	นายสงกรานต์ ศิริพิพัฒน์	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
4	นายอนันต์ อมรเลิศศักดิ์	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
5	นายจิรศักดิ์ เตชะเลิศพนา	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
6	นายสุรพงษ์ เตชะเลิศพนา	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
7	นายประกิต ปัญญาพันธ์	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
8	นายสมบัติ นทีไพรวัลย์	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
9	นายณัฏชัย อมรเลิศศักดิ์	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
10	นายกำพล นทีไพรวัลย์	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
11	นายสุรชาติ เตชะเลิศพนา	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
12	นายสัญญา เมฆาอนันต์กุล	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
13	นายโกวิท เตชะเลิศพนา	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
14	นายเกรียงไกร เตชะเลิศพนา	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
15	นางอำมรมี อมรเลิศศักดิ์	บ้านหนองหอย ม. 7 ต. แม่แรม อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่

พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก (ห้วยข้าวลิบ) อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

จากการดำเนินการฟื้นฟูและการอนุรักษ์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในป่าธรรมชาติ พื้นที่การเกษตร และสวนหลังบ้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่บ้านห้วยข้าวลิบ มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 39 ชนิด 1,322 ต้น โดยแบ่งเป็นพืชหายาก/ใกล้สูญหายจากชุมชน จำนวน 5 ชนิด 305 ต้น และพืชที่ชุมชนมีความต้องการใช้ประโยชน์มาก จำนวน 34 ชนิด 1,017 ต้น (ตารางที่ 4-48) นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมปลูกพืชท้องถิ่นและพืชหายากฟื้นฟูเพื่อเป็นแหล่งอาหารและใช้ประโยชน์ในชุมชน 2 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งที่ 1 จำนวน 50 คน และครั้งที่ 2 จำนวน 97 คน พร้อมทั้งสนับสนุนกล้าไม้ให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 25 ราย (ตารางที่ 4-49)

ตารางที่ 4-49 ชนิดพืชท้องถิ่นและจำนวนต้นที่มีการอนุรักษ์และปลูกฟื้นฟูเพิ่มขึ้นในชุมชนบ้านห้วยข้าวลิบ

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ต้น)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
1	กะเพรา	50		✓	✓	✓
2	ตะขาบปิน	24		✓		✓
3	ผักแปม	73		✓	✓	✓
4	ฝาง	30	✓		✓	✓
5	พญาขอ	30		✓		✓
6	หญ้านวดแมว	16		✓		✓
7	ปูเลียดำ	48		✓	✓	✓
8	ผักชีฝรั่ง	52		✓	✓	✓
9	เพชรสังฆาต	20	✓			✓
10	มะขามเปรี้ยว	10		✓	✓	✓
11	สะเดา	20		✓		✓
12	ตำว	30		✓		✓
13	เชียงดา	28		✓		✓
14	ลิงลาว	200	✓		✓	✓
15	มะแขว่น	30		✓		✓
16	หวาย	40		✓		✓
17	มะรุม	10		✓	✓	✓
18	ข้าวพุลู	21		✓	✓	✓
19	สระระแห่น	65		✓	✓	✓
20	เพกา	20		✓		✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
21	โกสน	13		✓		✓
22	ชุมเห็ดเทศ	5		✓	✓	✓
23	พรวัวพันลำ	40		✓		✓
24	ผักไผ่	10		✓	✓	✓
25	พริกไทย	20		✓		✓
26	ผักหวานบ้าน	25		✓	✓	✓
27	ติปลากั้ง	10		✓		✓
28	พลู	30		✓	✓	✓
29	พริกขี้หนู	50		✓		✓
30	ชมพู่มะเหมี่ยว	10		✓		✓
31	รางจืด	15		✓	✓	✓
32	ฟ้าทะลายโจร	40	✓			✓
33	มะเขือพวง	20		✓	✓	✓
34	โปรงฟ้า	15	✓			✓
35	มะเขือขื่น	34		✓	✓	✓
36	ติปลี	8		✓		✓
37	ชะอม	57		✓	✓	
38	ตะไคร้	53		✓	✓	✓
39	อิหลัน	50		✓	✓	✓
รวม		1,322	305	1,017		

ตารางที่ 4-50 รายชื่อสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ พันธุ์พืชท้องถิ่นบ้านห้วยข้าวลีบ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
1	นาง นฤมล พนากำเนิดสกุล	6 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
2	นาย เก่ง คำอ้าย	44/3 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
3	นาย ดวงจันทร์ ชื่นชมพุกษา	109 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
4	นาย ทองสุข บุญทา	45/1 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
5	นาย เลอรัตน์ ช่างโชติรัตน์	41/5 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
6	นาง จีรภา นุแอะด้าดิ	5 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
7	นาย ชุมพล ร่มโพธิ์พระคุณ	4/1 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
8	นาย ผัดคำ หอโหม่มือ	45 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
9	นาย อุดมศักดิ์ หน่อลาเตะ	25 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
10	นาย แกะโพ หนูจะดำดี	4 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
11	นาย สาโรธ หอโหม่มือ	46 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
12	นาย เสา แสหนองอ	116 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
13	นาย ปรีชา พกษาไชยสกุล	116 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
14	นางสาว รัตนา จะสุบือ	4/3 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
15	นาย สุกคำ ดอกจิมู	65/1 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
16	นาย ปถม ละสุบือ	8 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
17	นาย คำน้อย คำอ้าย	104/1 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
18	นาง ชุตินันท์ ดอกจิมู	75 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
19	นาย สุขคำ ไปกู่ออนิ	74/2 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
20	นาย สนธิเดช ไปกู่ออนิ	39 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
21	นาย วีรวัฒน์ ไปกู่ออนิ	74 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
22	นาย สุเว กุดปือ	43 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
23	นาย สมบูรณ์ พอมือโพ	117 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
24	นาย สมพงศ์ จิโน	41/2 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่
25	นาย สุพนธ์ เสริมพลเจริญ	43 ม. 19 ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่

พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ (ป่าเกี๊ยะน้อย) อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

จากการดำเนินการฟื้นฟูและการอนุรักษ์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในป่าธรรมชาติ พื้นที่การเกษตร และสวนหลังบ้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่บ้านป่าเกี๊ยะน้อย มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 55 ชนิด 1,214 ต้น โดยแบ่งเป็น พืชหายาก/ใกล้สูญหายจากชุมชน จำนวน 8 ชนิด 130 ต้น และพืชที่ชุมชนมีความต้องการใช้ประโยชน์มาก จำนวน 47 ชนิด 1,111 ต้น (ตารางที่ 4-50) พร้อมทั้งสนับสนุนกล้าไม้ให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 36 ราย (ตารางที่ 4-51)

ตารางที่ 4-51 ชนิดพืชท้องถิ่นและจำนวนต้นที่มีการอนุรักษ์และปลูกฟื้นฟูเพิ่มขึ้นในชุมชนบ้านป่าเกี๊ยะน้อย

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ต้น)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความ ต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
1	กฤษณา	3		✓		✓
2	ขนุน	5		✓		✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกพันธุ์	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความ ต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
3	ขมิ้น	25		✓		✓
4	กระชาย	15		✓		✓
5	ข่า	33		✓		✓
6	ขิง	25		✓		✓
7	ควาตอง	30		✓		✓
8	จะค่าน	28	✓			✓
9	จิงจูฉ่ำ	10		✓		✓
10	ชมพู่มะเหมี่ยว	15		✓		✓
11	ชะอม	30		✓	✓	✓
12	ชุมเห็ดเทศ	5	✓			✓
13	ตีปลากั้ง	20		✓		✓
14	ตีปลี	20		✓	✓	✓
15	ตะขบไทย	3		✓		✓
16	ตะไคร้	30		✓	✓	✓
17	ตะไคร้หอม	3		✓	✓	✓
18	ตำว	100		✓		✓
19	ดินฮังคอย	15	✓		✓	✓
20	บัวหิมะ	3		✓		✓
21	ปูเลียดำ	52		✓	✓	✓
22	หอยพลี	50		✓	✓	✓
23	ผักชีฝรั่ง	40		✓	✓	✓
24	ผักแปม	40		✓	✓	✓
25	ผักไผ่น้ำ	20		✓	✓	✓
26	ผักแพวแดง	30		✓	✓	✓
27	ฮ่อม	15		✓	✓	✓
28	กระดุกไก่ดำ	19		✓	✓	✓
29	พลูยายอ	32	✓			✓
30	พริกไทย	20		✓	✓	✓
31	พลู	5	✓			✓
32	เพกา	15		✓		✓
33	มะเกี๋ยง	30		✓		✓
34	มะขามป้อม	7		✓		✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกพันธุ์	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความ ต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
35	มะเขือขึ้น	10		✓		✓
36	มะแขว่น	50		✓	✓	✓
37	มะเดื่อ	5		✓	✓	✓
38	มะนาว	4		✓	✓	✓
39	แมงลัก	15		✓		✓
40	รางจืด	12		✓		✓
41	ลิงลาว	62		✓	✓	✓
42	เล็บครุฑ	5		✓		✓
43	ว่านทองใบม่วง	3		✓		✓
44	ว่านหัวสี	5	✓	✓		✓
45	ว่านหางจระเข้	12		✓		✓
46	หญ้านวดแมว	4		✓		✓
47	สาคุ	30	✓			✓
48	อิหลัน	50		✓		✓
49	สระระแนง	26		✓		✓
50	เสลดพังพอนตัวผู้	10	✓	✓		✓
51	เสี้ยว	10		✓		✓
52	เย້ชวนด้ว	50		✓	✓	✓
53	หอมชู	27		✓	✓	✓
54	หอมแบ่ง	28		✓	✓	✓
55	เหงือกปลาหมอ	30		✓		✓
รวม		1,241	130	1,111		

ตารางที่ 4-52 รายชื่อสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ พันธุ์พืชท้องถิ่นบ้านป่าเกี๊ยะน้อย

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
1	นาง นวตา สัมพันธ์สินเชื้อ	48 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
2	นาง ห่อนพอนวย ยิ่งสินทรัพย์	192 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
3	นาย ประสงค์ แสงกระจายเรือง	72/2 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
4	นาย อาทิตย์ แสงกระจ่างเรือง	73 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
5	นาง จินดา ยิ่งสินสัมพันธ์	69 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
6	นาง ปิ๊ตติ ญาตาทพงษ์พันธ์	53/1 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
7	นาง แม่ดี พิมพ์า	97 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
8	นาง ภริมา เกษมใจเจริญ	10/2 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
9	นาง ปริญญา ไพรพนาชัยมื่น	24 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
10	นาย หมอลอคา เกษมใจเจริญ	10/1 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
11	นาง วรนุช เกษมใจเจริญ	10 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
12	นาย ส่องแสงทองเกษมใจเจริญ	295 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
13	นาง แหวา ปรีดาศรีกุล	130 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
14	นาย สุพัฒน์ชัย เสริมปัญญากุล	139 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
15	นาย หมอฮั่นคู่ เสริมปัญญากุล	196 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
16	นาง เซ ศิลา	51 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
17	นาง หน่อเกลอะลา เสริมปัญญากุล	139 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
18	นาย เจาะโหล่ทุ เสริมปัญญากุล	148 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
19	นาย พาลี อรุณแดนตง	106 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
20	นาย พะจะโท อรุณแสงตง	140 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
21	นาย รัตนสว่าง ทุ่เสริมปัญญากุล	294 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
22	นาย อานันย์สินสัมพันธ์	134 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
23	นาย ส่งสุข พะฮือลู่	114 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
24	นาย จิพงษ์ รุ่งสิงค์คร	293 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
25	นาย บุญศรี แฉว	143 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
26	นางจันทร์เพ็ญ แฉว	142 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
27	นาง วีรดา กิตศิริกุล	62 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
28	นางสาว กานรดา พิพัฒจรัสแสง	202 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
29	นาง นะเตอะ ไพรพนาไชยมั่น	216 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
30	นาย สว่าง ยิ่งสินสัมพันธ์	201 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
31	นาย วัฒนาพงษ์ สดุดีอรัญไพโร	72/3 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
32	นาย สมศักดิ์ มูลอบ	131 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
33	นาง อิลลา วีระวัฒน์พงษ์ไพร	54/1 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
34	นาย อัครพล วีระวัฒน์พงษ์ไพร	18 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
35	นาย พะดี วีระวัฒน์พงษ์ไพร	137 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
36	นาย มนต์รี ธรรมชาติเลิศสถิต	135 ม.17 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเร่ง (แม่ขนิลเหนือ) อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

จากการดำเนินการฟื้นฟูและการอนุรักษ์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในป่าธรรมชาติ พื้นที่การเกษตร และสวนหลังบ้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่บ้านแม่ขนิลเหนือ มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 60 ชนิด 1,890 ต้น โดยแบ่งเป็น

พืชหายาก/ใกล้สูญหายจากชุมชน จำนวน 8 ชนิด 252 ต้น และพืชที่ชุมชนมีความต้องการใช้ประโยชน์มาก จำนวน 52 ชนิด 1,638 ต้น (ตารางที่ 4-52) นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมปลูกพืชอาหารและสมุนไพรพื้นฟูเพื่อเป็นแหล่งอาหารและใช้ประโยชน์ในชุมชน 2 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งที่ 1 จำนวน 25 คน และครั้งที่ 2 จำนวน 40 คน พร้อมทั้งสนับสนุนกล้าไม้ให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ พื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 25 ราย (ตารางที่ 4-53)

ตารางที่ 4-53 ชนิดพืชท้องถิ่นและจำนวนต้นที่มีการอนุรักษ์และปลูกฟื้นฟูเพิ่มขึ้นในชุมชนบ้านแม่ขนิลเหนือ

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ต้น)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
1	กระชายดำ	300		✓	✓	✓
2	กระดุกไก่อดำ	5		✓	✓	✓
3	กะตังใบ	2		✓	✓	
4	เสลดพังพอนตัวผู้	50		✓	✓	✓
5	ขมิ้น	60		✓	✓	✓
6	ข่า	80		✓	✓	✓
7	ขิง	50		✓	✓	✓
8	คาวตอง	10		✓	✓	✓
9	ชมพู่น้ำ	2		✓	✓	
10	ชะอม	100		✓	✓	
11	ชุมเห็ดเทศ	3		✓	✓	
12	เชียงดา	80		✓	✓	✓
13	ดีปลากั้ง	50		✓	✓	✓
14	ตรีชวา	2		✓	✓	
15	ตะไคร้	50		✓	✓	✓
16	ตำลึง	3		✓	✓	✓
17	ตำว	4		✓	✓	✓
19	ทองพันชั่ง	3		✓	✓	
20	เท้ายายม่อม	2	✓		✓	
21	ป้างแดง	2		✓	✓	
22	ปิดปั่วขาว	2		✓	✓	
23	เปล้าตองแตก	2		✓	✓	
24	ผักชีฝรั่ง	100		✓	✓	✓
25	ผักแปม	55		✓	✓	✓
26	ผักไผ่น้ำ	30		✓	✓	✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกพันธุ์	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
27	ผักหวานบ้าน	8		✓	✓	✓
28	ผักหวานป่า	100	✓		✓	
29	ฝาง	2	✓		✓	
30	พญาอ	60		✓	✓	✓
31	พริกขี้หนู	25		✓	✓	✓
32	เพกา	10		✓	✓	
33	ฟักข้าว	30		✓	✓	✓
34	ฟ้าทะลายโจร	15	✓		✓	
35	มะกอกป่า	2		✓	✓	
36	มะเขือขื่น	10		✓	✓	✓
37	มะเขือพวง	12		✓	✓	✓
38	มะแขว่น	100	✓		✓	✓
39	มะแตก	2		✓	✓	
40	มะเฟือง	50		✓		✓
41	มะรุม	25		✓	✓	✓
43	ยอบ้าน	40		✓	✓	✓
44	ยี่หระ	2		✓	✓	
45	รางจืดแดง	25	✓		✓	✓
46	ลิงลาว	40		✓	✓	✓
47	ว่านขั้มดลูก	18		✓	✓	
48	ว่านหัวสับ	5	✓		✓	
49	ว่านทางจระเข้	18		✓	✓	
50	สมอจีน	2		✓	✓	
51	สะเดา	50		✓	✓	
52	สะเลียมหอม	3	✓		✓	
53	มะขามป้อม	35		✓	✓	✓
54	เสี้ยวดอกแดง	50		✓	✓	✓
55	หญ้าหนวดแมว	5		✓	✓	✓
56	หญ้าเอ็นยัด	20		✓	✓	✓
57	หนาด	2		✓	✓	
58	หนุมานประสานกาย	4		✓	✓	
59	เหงือกปลาหมอ	70		✓	✓	✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกพันธุ์	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
60	อ้อยช้าง	3		✓	✓	
รวม		1,890	252	1,638		

ตารางที่ 4-54 รายชื่อสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นบ้านแม่ขนิลเหนือ

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
1	นางสม ไชยคำ	49 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
2	นายทน อารี	6 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
3	นางแสง อารี	9 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
4	นายสมพร สี่มา	12 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
5	นางดวงคำ ไชยคำ	15 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
6	นางต้อย ไชยคำ	27 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
7	นางอวน ทองเซอร์	6/1 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
8	นางอิน อูประระ	75 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
9	นายแก้ว มณีเนตร	24 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
10	นางณพวรรณ ไชยคำ	32/1 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
11	นายสงวน ตูหานนท์	48 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
12	นายอินสอน สี่มา	76 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
13	นางรจนา เชื้อก่อง	14/1 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
14	นางจรรีรัตน์ สี่มา	29/1 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
15	นางปราณี อารี	73/1 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
16	นายฤกษ์พงษ์ อารี	32 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
17	นายสง เชื้อสุจันทร์	8 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
18	นางอมร อูประระ	3 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
19	นางกมลชนก อูประระ	30 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
20	นางเที่ยง ไชยคำ	16 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
21	นางพลอย ก้อนสี่มา	33 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
22	นางอีด อูประระ	40/1 หมู่ 6 ต.บ้านปาง อ.หางดงจ.เชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
23	นางอุไร ไชยคำ	44 หมู่ 6 ต.บ้านปง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
24	น้ำฝน นาคประกอบ	22 หมู่ 6 ต.บ้านปง อ.หางดงจ.เชียงใหม่
25	นางอรวี อุปละ	5 หมู่ 6 ต.บ้านปง อ.หางดงจ.เชียงใหม่

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ลำน้อย (บ้านดง) อำเภอแม่ลำน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการดำเนินการฟื้นฟูและการอนุรักษ์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในปาริชาติ พื้นที่การเกษตร และสวนหลังบ้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่บ้านดง มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 42 ชนิด 1,750 ต้น โดยแบ่งเป็นพืชหายาก/ใกล้สูญหายจากชุมชน จำนวน 6 ชนิด 188 ต้น และพืชที่ชุมชนมีความต้องการใช้ประโยชน์มาก จำนวน 36 ชนิด 1,562 ต้น (ตารางที่ 4-54) นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมปลูกพืชอาหารและสมุนไพรฟื้นฟูเพื่อเป็นแหล่งอาหารและใช้ประโยชน์ในชุมชน 1 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 62 คน พร้อมทั้งสนับสนุนกล้าไม้ให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 13 ราย (ตารางที่ 4-55)

ตารางที่ 4-55 ชนิดพืชท้องถิ่นและจำนวนต้นที่มีการอนุรักษ์และปลูกฟื้นฟูเพิ่มขึ้นในชุมชนบ้านดง

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ต้น)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
1	กระเจียวแดง	80		✓	✓	✓
2	กระชายดำ	45	✓			✓
3	กะเพรา	55		✓	✓	✓
4	ขมิ้น	40		✓	✓	✓
5	ข่า	64		✓	✓	✓
6	คาวตอง	27		✓	✓	✓
7	เสลียมหอม	12	✓		✓	✓
8	ชะอม	12		✓	✓	
9	ข้าพลุ	13		✓	✓	
10	ตะไคร้	130		✓	✓	✓
11	ตะไคร้หอม	30		✓	✓	✓
12	ต้างหลวง	10		✓	✓	✓
13	แตงร้าน	15		✓	✓	✓
14	ถั่วฝักยาวเขียว	60		✓	✓	✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกพันธุ์	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
15	ถั่วฝักยาวม่วง	120		✓	✓	✓
16	บอน	28		✓	✓	✓
17	บุกไข่	55	✓		✓	✓
18	ใบเตย	40		✓	✓	✓
19	ปึ้งขาว	22		✓	✓	✓
20	ปูเลย	15		✓	✓	✓
21	ผักกูด	10		✓	✓	✓
22	ผักเผ็ด	78		✓	✓	✓
23	ผักไผ่	30		✓	✓	✓
24	ผักอีหลีน	150		✓	✓	✓
25	พริกขี้หนู	88		✓	✓	✓
26	พลู	44	✓		✓	✓
27	เพกา	30		✓	✓	✓
28	ผักทอง	18		✓	✓	✓
29	มะขามป้อม	30		✓	✓	✓
30	มะเขือขื่น	32		✓	✓	✓
31	มะเขือเทศ	30		✓	✓	✓
32	มะเขือพวง	24		✓	✓	✓
33	มะแขว่น	10		✓	✓	✓
34	มะนาว	12		✓	✓	✓
35	มะม่วง	10		✓	✓	✓
36	มะละกอ	10		✓	✓	✓
37	มันสำปะหลัง	28		✓	✓	✓
38	ลูกเนียง	132		✓	✓	✓
39	ส้มแขก	22	✓		✓	✓
40	กล้วยหอม	15		✓	✓	✓
41	ตำว	10	✓		✓	✓
42	หอมแบ่ง	64		✓	✓	✓
รวม		1,750	188	1,562		

ตารางที่ 4-56 รายชื่อสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ พื้นที่พืชท้องถิ่นบ้านดง

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
1	นายบุญมีอิทธิศิริศักดิ์	3 ม. 5 ต.ห้วยห้อมอ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
2	นายดำรงขุนราทิพย์	98/2 ม. 5 ต.ห้วยห้อมอ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
3	นายณพพรชัชวาลโกคา	49 ม. 5 ต.ห้วยห้อมอ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
4	นายจิรัฐจิตรัตนธารากุล	15/3 ม. 5 ต.ห้วยห้อมอ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
5	นายบุญไทรกุลไพโรสนธิ์	32 ม. 5 ต.ห้วยห้อมอ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
6	นางมาเบญจวรรณวงศา	65 ม. 5 ต.ห้วยห้อมอ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
7	นายบุญเฮือง ริมพนาสนธิ์	50/1 ม. 5 ต.ห้วยห้อมอ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
8	นายศรชัยคงจรัสแสง	52 ม. 5 ต.ห้วยห้อมอ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
9	นายสมนึก แก่นเจิง	1 ม. 5 ต.ห้วยห้อมอ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
10	นายไพศาล พิษพนาวัน	74 ม. 5 ต.ห้วยห้อม อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
11	นายบวร สอนยาสกิจ	22 ม. 5 ต.ห้วยห้อม อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
12	นายพะยาบือ อุดมกิจศักดิ์	14 ม. 5 ต.ห้วยห้อม อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
13	นายจรัญ พลีทั้งกาย	16/3 ม. 5 ต.ห้วยห้อม อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ลาน้อย (ห้วยห้อม) อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการดำเนินการฟื้นฟูและการอนุรักษ์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในป่าธรรมชาติ พื้นที่การเกษตร และสวนหลังบ้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่บ้านห้วยห้อม มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 47 ชนิด 2,550 ต้น โดยแบ่งเป็นพืชหายาก/ใกล้สูญหายจากชุมชน จำนวน 6 ชนิด 325 ต้น และพืชที่ชุมชนมีความต้องการใช้ประโยชน์มาก จำนวน 41 ชนิด 2,225 ต้น (ตารางที่ 4-56) พร้อมทั้งสนับสนุนกล้าไม้ให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 9 ราย (ตารางที่ 4-57)

ตารางที่ 4-57 ชนิดพืชท้องถิ่นและจำนวนต้นที่มีการอนุรักษ์และปลูกฟื้นฟูเพิ่มขึ้นในชุมชนบ้านห้วยห้อม

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ต้น)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
1	กระเจียบแดง	40		✓	✓	✓
2	กระชาย	200		✓	✓	✓
3	กระชายดำ	80	✓		✓	✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
4	กะเพรา	25	✓	✓	✓	✓
5	เกาลัดไทย	50		✓		✓
6	ขมิ้นขาว	200		✓	✓	✓
7	ขมิ้นชัน	100		✓	✓	✓
8	ข่า	100		✓	✓	✓
9	ขิง	30		✓	✓	✓
10	คำแสด	10		✓		✓
11	จี่ก๊ก	20		✓	✓	✓
12	ชะอม	7	✓	✓	✓	
13	ชาโยเต้	15		✓	✓	✓
14	ติปลี	10		✓	✓	
15	ตะไคร้	100		✓	✓	✓
16	ตะไคร้หอม	22		✓	✓	✓
17	ต้างหลวง	5		✓	✓	
18	ตำว	10	✓		✓	✓
19	ถั่วแดง	15		✓	✓	✓
20	ถั่วฝักยาวเขียว	60		✓	✓	✓
21	ถั่วฝักยาวม่วง	80		✓	✓	✓
22	ทุเรียนเทศ	40		✓	✓	✓
23	บุกไข่	150	✓		✓	✓
24	ใบเตย	20		✓	✓	✓
25	ปูลุยดำ	10		✓	✓	✓
26	ผักกาด	100		✓	✓	✓
27	ผักชี	135		✓		✓
28	ผักเผ็ด	70		✓	✓	✓
29	ผักอีหลิ้น	40		✓	✓	✓
30	ฝาง	15	✓		✓	✓
31	พริกขี้หนู	55		✓	✓	✓
32	พริกไทย	10		✓	✓	✓
33	พลู	44		✓	✓	
34	ผักทอง	25		✓	✓	✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
35	มะกรูด	7		✓	✓	
36	มะขามป้อม	6		✓	✓	
37	มะเขือขื่น	15		✓	✓	✓
38	มะเขือพวง	15		✓	✓	✓
39	มะนาว	4		✓	✓	
40	มะม่วงป่า	17		✓	✓	✓
41	มะละกอ	23		✓	✓	✓
42	ลูกเนียง	300		✓	✓	✓
43	ว่านน้ำเล็ก	50	✓		✓	✓
44	ส้มแขก	20	✓		✓	✓
45	หมาก	50		✓	✓	✓
46	หอมแบ่ง	120		✓	✓	✓
47	ข้าวปลู	30		✓	✓	✓
รวม		2,550	325	2,225		

ตารางที่ 4-58 รายชื่อสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ ฟื้นฟูพืชท้องถิ่นบ้านห้วยห้อม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1.	นางวนิดา ทรัพย์ไพรวัลย์	19/1 ม. 1 ต.ห้วยห้อม อ. แม่ลาน้อย จ. แม่ฮ่องสอน
2.	นางปทุม ทิวากร	39 ม. 1 ต.ห้วยห้อม อ. แม่ลาน้อย จ. แม่ฮ่องสอน
3.	นางพรทิพย์จรดรงค์ศักดิ์	51/1 ม. 1 ต.ห้วยห้อม อ. แม่ลาน้อย จ. แม่ฮ่องสอน
4.	นางชุติมาพร้อมรักษา	37 ม. 1 ต.ห้วยห้อม อ. แม่ลาน้อย จ. แม่ฮ่องสอน
5.	นายสุริยา ไกลว้วประกายกุล	10/1 ม. 1 ต.ห้วยห้อม อ. แม่ลาน้อย จ. แม่ฮ่องสอน
6.	นายสกล ชันธะเขียว	65 ม. 1 ต.ห้วยห้อม อ. แม่ลาน้อย จ. แม่ฮ่องสอน
7.	นางปราณี วันศิริวานิช	54 ม. 1 ต.ห้วยห้อม อ. แม่ลาน้อย จ. แม่ฮ่องสอน
8.	นางอรพินงามสกุล	28 ม. 1 ต.ห้วยห้อม อ. แม่ลาน้อย จ. แม่ฮ่องสอน
9.	นางแก้วใส ภูวนาทรบริบุตร	24/1 ม. 1 ต.ห้วยห้อม อ. แม่ลาน้อย จ. แม่ฮ่องสอน

พื้นที่สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง (ขอบด้ง) อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

จากการดำเนินการฟื้นฟูและการอนุรักษ์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในป่าธรรมชาติ พื้นที่การเกษตร และสวนหลังบ้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่บ้านขอบด้ง มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 51 ชนิด 2,239 ต้น โดยแบ่งเป็นพืชหายาก/ใกล้สูญหายจากชุมชน จำนวน 6 ชนิด 1,119 ต้น และพืชที่ชุมชนมีความต้องการใช้ประโยชน์มาก จำนวน 45 ชนิด 1,120 ต้น (ตารางที่ 4-58) นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมปลูกพืชอาหารและสมุนไพรพื้นฟูเพื่อเป็นแหล่งอาหารและใช้ประโยชน์ในชุมชน 2 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งที่ 1 จำนวน 54 คน และ ครั้งที่ 2 94 คน พร้อมทั้งสนับสนุนกล้าไม้ให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ ฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 33 ราย (ตารางที่ 4-59)

ตารางที่ 4-59 ชนิดพืชท้องถิ่นและจำนวนต้นที่มีการอนุรักษ์และปลูกฟื้นฟูเพิ่มขึ้นในชุมชนบ้านขอบด้ง

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ต้น)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
1	กระท้อน	20		✓		✓
2	ขึ้นฉ่าย	10		✓	✓	✓
3	ตะไคร้	40		✓	✓	✓
4	หอมชู	15		✓	✓	✓
5	หอมแบ่ง	12		✓	✓	✓
6	สะระแหน่	22		✓	✓	✓
7	กระชาย	12		✓	✓	✓
8	โกสน	15		✓		✓
9	ขุน	20		✓		✓
10	ขมิ้น	15		✓		✓
11	ข่า	15		✓		✓
12	ชงโค	40		✓		✓
13	ชมพู่มะเหมี่ยว	20		✓		✓
14	ชะอม	100		✓	✓	
15	ข้าพลุ	20		✓		✓
16	ดีปลากั้ง	15		✓		✓
17	ดีปลี	35		✓		✓
18	ตำว	20		✓		✓
19	มะแว้ง	33		✓		✓
20	พริก	28		✓	✓	✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
21	ดินฮังดอย	2	✓			✓
22	โปรงฟ้า	15		✓		✓
23	ผักชีฝรั่ง	35		✓	✓	✓
24	ผักแปม	35		✓	✓	✓
25	ผักฮ้วนหมู	15		✓		✓
26	ผักไผ่	26		✓	✓	✓
27	ผักเหือด	15	✓	✓		✓
28	ไผ่บงหวาน	40		✓		✓
29	ไผ่รวกดำ	10		✓		✓
30	พืลังกาสา	15		✓		✓
31	เพชรสังฆาต	15		✓		✓
32	คว่ำตายหงายเป็น	20		✓	✓	✓
33	ฟ้าทะลายโจร	15		✓		✓
34	มะเกี๋ยง	47		✓		✓
35	มะข่วง	20		✓		✓
36	มะขาม	20		✓		✓
37	มะแขว่น	22	✓			✓
38	มะไฟ	10		✓		✓
39	ยอบ้าน	30		✓		✓
40	รางจืด	15		✓	✓	✓
41	ลิงลาว	20		✓		✓
42	ว่านน้ำ	70		✓	✓	✓
43	สะเดา	30		✓		✓
44	เสลดพังพอนตัวผู้	15		✓		✓
45	พญาขอ	50		✓		✓
46	ปูเลย	15		✓	✓	✓
47	หญ้าอิบุแค	600	✓		✓	✓
48	หวาย	400	✓		✓	
49	หุเสือ	15		✓		✓
50	อึกซ่า	60	✓		✓	✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
51	แอปเปิ้ลป่า	35	✓		✓	
รวม		2,239	1,119	1,120		

ตารางที่ 4-60 รายชื่อสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นบ้านขอบด้ง

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
1	นายเลิศชาย ชาญกิจพนา	80/1 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
2	นายชานนท์ เจ้าพงไพร	80/2 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
3	นายหลู่ ชลธนไพร	28 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
4	นายจะลอ เจ้าพงไพร	184/2 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
5	นายปุก รุติพงศ์พนา	184/2 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
6	นายจะผือ เขมิกา	40 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
7	นายสุรพล กรองแก้งพนา	190/1 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
8	นายสมชาย เจ้าพงพนา	71/8 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
9	นายจัน ขวัญอุไร	61/8 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
10	นายจะกา วิทยาศิริไพร	360 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
11	นายจะมิก จตุรพงไพร	66 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
12	นายลูกะตา เขมิกา	37 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
13	นางนจชา เจ้าพงพนา	71/1 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
14	นางนาใบ จะแอ	87 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
15	นางจินตนา ละบู	190 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
16	นางนาหา จะทา	72 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
17	นางนาหา ขวัญอุไร	61 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
18	นายวันชัยจิรนนท์ศิริ	5 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
19	นายหลง เจ้าพงไพร	62 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
20	นายจะกอ ชาญกิจพนา	80/1 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
21	นางนากำ กวีพนา	6 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
22	นางศตภรณ์ เกิดโอฬาร	90 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
23	นางธัญญารัตน์ชลธานพนา	75/1 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
24	นายจะกันน้อยกิตติวรกาญ	26 ม. 14 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
25	นายจะกา แก้วหนา	190 ม. 14 ต.ม่อนปิ่น อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
26	นางนาสี จงชนะไพร	78 ม. 14 ต.ม่อนปิ่น อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
27	นางนาลอ จะทา	368 ม. 14 ต.ม่อนปิ่น อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
28	นายนาปอแนะจะพู	36 ม. 14 ต.ม่อนปิ่น อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
29	นายจะมู ชาญกิจพนา	54 ม. 14 ต.ม่อนปิ่น อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
30	นายจะหาจตุรพรชัย	60/2 ม. 14 ต.ม่อนปิ่น อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
31	นายหลง จงชนะไพร	102 ม. 14 ต.ม่อนปิ่น อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
32	นายจะกา เฝื่อนทิต	88 ม. 14 ต.ม่อนปิ่น อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
33	นายจะข่อยเฝื่อนทิต	30/1 ม. 14 ต.ม่อนปิ่น อ.ฝาง จ.เชียงใหม่

พื้นที่สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ (หนองหล่ม) อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

จากการดำเนินการฟื้นฟูและการอนุรักษ์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในป่าธรรมชาติ พื้นที่การเกษตร และสวนหลังบ้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่บ้านหนองหล่ม มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 30 ชนิด 1,350 ต้น โดยแบ่งเป็นพืชหายาก/ใกล้สูญหายจากชุมชน จำนวน 6 ชนิด 268 ต้น และพืชที่ชุมชนมีความต้องการใช้ประโยชน์มาก จำนวน 24 ชนิด 1,082 ต้น (ตารางที่ 4-60) นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมปลูกพืชอาหารและสมุนไพรฟื้นฟูเพื่อเป็นแหล่งอาหารและใช้ประโยชน์ในชุมชน 1 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 92 คน พร้อมทั้งสนับสนุนกล้าไม้ให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ ฟื้นฟูพืชท้องถิ่น ทั้งหมด 12 ราย (ตารางที่ 4-61)

ตารางที่ 4-61 ชนิดพืชท้องถิ่นและจำนวนต้นที่มีการอนุรักษ์และปลูกฟื้นฟูเพิ่มขึ้นในชุมชนบ้านหนองหล่ม

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ต้น)	ประเภท		ปีที่ปลูกฟื้นฟู	
			พืชหายาก/ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
1	กะเพรา	28		✓	✓	✓
2	โกสน	40		✓	✓	✓
3	ควาตอง	28		✓	✓	✓
4	ชงโค	16		✓		✓
5	ข้าพลุ	10		✓	✓	✓
6	ชาข้าวหอม	10	✓		✓	✓
7	ชาโยเด่	30		✓	✓	✓
8	ติปล้ากั้ง	58		✓	✓	✓
9	ตะขาบบิน	30		✓		✓

ลำดับ	ชนิด	จำนวน (ตัน)	ประเภท		ปีที่ปลูกพันธุ์	
			พืชหายาก/ ใกล้สูญหาย	พืชที่มีความต้องการ ใช้ประโยชน์สูง	ปี 2560	ปี 2561
10	ตะไคร้	34		✓	✓	✓
11	ตำว	90	✓			✓
12	ดินอึ้งคอย	22	✓		✓	✓
13	ใบเตย	27		✓	✓	✓
14	ผักชีฝรั่ง	60		✓	✓	✓
15	ผักแปม	60		✓	✓	✓
16	ผักหวานบ้าน	15		✓	✓	✓
17	ไผ่บงหวาน	200		✓		✓
18	พริกชี้หนู	28		✓	✓	✓
19	เพชรสังฆาต	40		✓		✓
20	มะแขว่น	20	✓			✓
21	มะรุ้ม	10		✓		✓
22	ยอบ้าน	20		✓		✓
23	รางจืดดอกแดง	6	✓			✓
24	ลิงลาว	200		✓		✓
25	เล็บครุฑ	10		✓		✓
26	สะเดา	60		✓		✓
27	หญ้าปักกิ่ง	20		✓		✓
28	หญ้าหนวดแมว	25		✓		✓
29	หว่ายหนามขาว	120	✓		✓	✓
30	ข้า	33				
รวม		1,350	268	1,082		

ตารางที่ 4-62 รายชื่อสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นบ้านหนองหล่ม

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
1	นาง สุกัญญา พงษ์ศานาวัลย์	118 หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
2	นางจันทร์ดี นีราศเวหน	80/2 หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
3	นางสุธาสี เพียรกิจพงษ์ไพร	113 หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
4	นางโสภา เปอะเหลอะโปมีอ	11 หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
5	นางชไมพรรังสรรค์ปณิธิ	17 หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
6	นางพรพนา ประสงค์พนา	121 หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
7	นางอมรศรี ประทีปโกสม	34 หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
8	นายอาฉ่า มาเยอะ	90/1 หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
9	นายประพันธ์ ดาราพงศ์มณี	111 หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
10	นางยุวดี แปรดำรงค์กุล	5/2 หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
11	นายสุทัศน์ บุญทา	21 หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
12	นายโซลัว จิตพัฒนา	159 หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

บทที่ 5

สรุปและวิจารณ์ผลการวิจัย

โครงการนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Action Research: PAR) ในการดำเนินงานทั้งด้านการศึกษารวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสังเคราะห์ข้อมูล การร่วมวางแผนและปฏิบัติ การติดตามประเมินผล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปพร้อมกัน โดยมีพื้นที่ดำเนินงานร่วมกับชุมชนในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง รวม 25 แห่ง โดยมีผลการดำเนินงานสรุปดังนี้

1) การศึกษารวบรวมองค์ความรู้และวิธีการเพาะขยายพันธุ์พืชท้องถิ่นของชุมชน

1.1 รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้การใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นเพิ่มเติมใน 5 พื้นที่ ประกอบด้วย

บ้านห้วยโตน (โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ) บ้านห้วยข้าวสับ (ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก) บ้านห้วยน้ำกิน (ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง) บ้านเหล่า (ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ) และบ้านขอบด้ง (ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างช้าง) โดยมีองค์ความรู้ด้านการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นในแต่ละชุมชน จำนวน 95, 173, 88, 169 และ 67 ชนิด ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 592 ชนิด (ในแต่ละพื้นที่อาจมีชนิดพืชที่ซ้ำกัน) ชนิดพืชท้องถิ่นที่โดดเด่น ได้แก่ น้อยหน่าเครือ หญาอับุแค ลิงลาว มะขม ดินฮั่งดอย เลือดมังกร ฤๅษณา ตะไคร้ตัน รวงจืดแดง และ ปู่เฒ่าหิ้งไม้เท้า เป็นต้น ปัจจุบันองค์ความรู้การใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่น ได้รับการศึกษารวบรวมทั้งสิ้น 6,728 องค์ความรู้ จากพืช 1,262 ชนิด ใน 84 ชุมชน 10 ชาติพันธุ์

1.2 การศึกษาวิธีการเพาะขยายพันธุ์และการดูแลรักษาพืชท้องถิ่นหายากและพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพเชิงเศรษฐกิจ 5 ชนิด ประกอบด้วย ดินฮั่งดอย (*Paris polyphylla* Sm.) น้อยหน่าเครือ (*Kadsura* spp.) มะกิง (*Hodgsonia heteroclita* (Roxb.) Hook. f. & Thomson) ลิ ล ลี ป ๑ (*Lilium primulinum* Baker var. *burmanicum* (W. W. Sm.) Stearn) และมะเขาควาย (*Dittoceras maculatum* Kerr) โดยมีวิธีการศึกษาแบ่งออกเป็น การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ การแบ่งหัว การเสียบยอด และการเพาะเมล็ด

2) การศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ พันธุ์ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นของชุมชน

2.1 การศึกษาการจัดตั้งองค์กรชุมชน ในการขับเคลื่อนกิจกรรมของธนาคารอาหารชุมชนอย่างต่อเนื่อง จำนวน 5 ชุมชน ได้แก่ ปากกล้วย โป่งคำ วาวี หุ่นหลวง และ แม่สะเรียง สมาชิก รวม 152 คน โดยมีเป้าหมายคือเพื่อเป็นองค์กรชุมชนที่ขับเคลื่อนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พันธุ์ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มองค์กรชุมชนจะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการ การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ กฎระเบียบ ข้อตกลง และกำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรชุมชนร่วมกัน ตลอดจนการจัดทำแผนการดำเนินงาน การปฏิบัติ การติดตามและประเมินผลร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยบทบาทหน้าที่หลักขององค์กรชุมชนประกอบด้วย (1) อนุรักษ์ พันธุ์ และใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นในครัวเรือน และบริเวณสวนไร่ของตนเอง (2) เป็นผู้ริเริ่มและชักนำชุมชนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พันธุ์ และใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น (3) เป็นกลุ่มตัวแทนในการสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นจากผู้รู้ในชุมชน (4) เป็นกลุ่มตัวแทนในการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นให้กับสมาชิกชุมชน (5) เป็นครัวเรือนตัวอย่างให้กับสมาชิกในชุมชน ในการอนุรักษ์ พันธุ์ และใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น (6) พัฒนาศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพันธุ์พืชความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน

2.2 การฟื้นฟูพืชท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งอาหาร และใช้ประโยชน์ในปารัฒมชาติ พื้นที่เกษตรกรรม และสวนหลังบ้าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ได้สนับสนุนให้ชุมชนปลูกฟื้นฟูพืชท้องถิ่นเพิ่มเติม 17 ชุมชน จำนวน 113 ชนิด 28,965 ต้น โดยปัจจุบันมีการปลูกพืชท้องถิ่นเพื่อใช้ประโยชน์ใน

ชุมชนรวมทั้งสิ้น 89 ชุมชน จำนวน 950 ชนิด แบ่งเป็น บริเวณสวนหลังบ้าน จำนวน 5,170 ครัวเรือน และป่าธรรมชาติ จำนวน 2,188 ไร่ โดยพืชท้องถิ่นหายากของชุมชนได้รับการปลูกฟื้นฟู จำนวน 165 ชนิด คิดเป็น 75% ของพืชท้องถิ่นหายากในชุมชนทั้งหมด 226 ชนิด

2.3 การถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นในด้านอาหารเป็นยาสำหรับการบริโภคเพื่อการดูแลสุขภาพของชุมชน โดยจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้และส่งเสริมการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นสู่ชุมชน โดยผู้รู้ทั้งภายในชุมชน และผู้รู้จากภายนอก จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านสะว้า และ ชุมชนบ้านห้วยโตน (บ่อเกลือ) บ้านวะโดโกร (แม่สอง) บ้านปากกล้วย (ปากกล้วย) บ้านแม่เมะ (ปางมะโอ) บ้านป่าแป๋ (แม่สะเรียง) รวม 230 คน มีชนิดพืชที่ทำการถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้ประโยชน์พืชอาหารเป็นยา รักษาสุขภาพ และการแปรรูปเป็นสมุนไพรลูกประคบอย่างง่าย เพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพเบื้องต้น รวมทั้งสิ้น 208 ชนิด

2.4 การศึกษาและพัฒนาภูมิปัญญาพืชท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์กรรมและสร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือน โดยดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชนในพื้นที่ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโป่งคำบ้านป่าแดด และบ้านห้วยนา ต. พงษ์ อ. สันติสุข จ. น่าน โดยมีเป้าหมายของกลุ่มคือ การผลิตเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ และเป็นแหล่งเมล็ดพันธุ์ในชุมชน โดยมีกิจกรรมประกอบด้วย (1) การรวบรวมผู้ที่สนใจจากกลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูพืชท้องถิ่นทั้งสิ้น 66 คน (2) คัดเลือกชนิดพืชและวางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ร่วมกัน (3) จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชหายากเพื่อสนับสนุนให้กลุ่มสมาชิกนำไปปลูกเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ (4) การจัดทำแปลงปลูกและคัดเลือกเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นหายาก และพืชที่ยังมีความต้องการใช้ประโยชน์มากในชุมชนร่วมกัน โดยผลที่เกิดขึ้นพบว่า ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง ลดการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นจากภายนอก ซึ่งเกิดจากการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นที่หายากไว้ใช้เองในกลุ่ม และสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชน รวมทั้งมีชนิดพืชอาหารที่มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นในชุมชน

3) ศึกษากระบวนการปกป้องคุ้มครองพืชท้องถิ่นและถิ่นกำเนิดโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

ร่วมกับชุมชนบ้านห้วยอีค่าง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง (ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง) ต. แม่วิน อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่ เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการปกป้องคุ้มครอง/หรือการบริหารจัดการพื้นที่แหล่งกำเนิดพืชสมุนไพรและพืชท้องถิ่นในพื้นที่ป่าในชุมชน โดยคัดเลือกพื้นที่ป่าชุมชนบ้านห้วยอีค่าง พื้นที่ประมาณ 4,000 ไร่ โดยมีพื้นที่ป่าที่ชุมชนมีการรักษาเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของชุมชน เรียกว่า “ป่าเดปอ” มีพื้นที่ประมาณ 400 ไร่ โดยที่ผ่านมาได้มีการดำเนินงาน สรุปดังนี้ (1) ศึกษาแนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานด้านการขอพื้นที่คุ้มครองสมุนไพรและถิ่นกำเนิดจากกรณีตัวอย่างต่างๆ (2) คัดเลือกพื้นที่ศึกษาร่วมกับชุมชน (3) ประชุมร่วมกับชุมชนบ้านห้วยอีค่าง หมู่บ้านใกล้เคียง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการดำเนินงานร่วมกัน (4) จัดทำ check list เพื่อประเมินความพร้อมของชุมชนและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่เบื้องต้น (5) ทำแผนปฏิบัติการร่วมกับชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง และกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบ (6) วางแผนสำรวจและเก็บข้อมูล โครงสร้างสังคมพืช องค์ประกอบชนิดพันธุ์ รวมถึงภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพรรณพืชในป่ารอบชุมชนบ้านห้วยอีค่าง